

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.....
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN

Modern bajok.

Az egyházi és politikai lapok minduntalan közlik a gyakran előforduló azon szomorú tény, hogy reformált egyházunk hajójának bordáit a támadások ugyancsak döngetik... Alig múlik hét, hogy az ország valamely vidékéről ne érkeznek hír egyházunk veszteségéről a katholicismussal szemben. Főleg a városi és a népes központi gyülekezetek vannak nagy veszedelemnek kitéve; némelyek szerint alig 2–3 évtized múlva több helyen egészen megsemmisülnek a reform. egyházak...

Mi kisfalusiak, oly helyeken, hol a katholicismusnak nincs alkalmja megvetnie lábát, még eddig nyugodtan élhetünk. De azért résen kell állanunk, mert sajnos tapasztalhatjuk, hogy az új idők szellője már itt is bomlasztólag kezd hatni. Valamint a közlekedés tökélyesülésével eddig nem hallott új testi betegségek tünedeznek fel, akép oly erkölcsi betegségek, módszerű bajok is kezdenek felmerülni, miket eddig nem ismerünk, mik közül párat itt fölemlíték.

Ily bajok egyike a *közöny*. „Felekezet nélkül is lehet üdvözülni,” ezt mondja mostanában sok ember, s ezen felfogás szüli az egyházi terhek aluli kibúvást, a kik még teszik azt immel ámmal, azoknál szüli a közönyösséget, mely veszedelmesen kezd elterjedni még oly gyülekezetekben is, hol affélére ép nem számítotunk. E bajnál rosszabbat alig gondolhatunk, hisz a közönynek közeli atyafia a tétlenség, a tétlenségnek a tespedés, a tespedés pedig édestestvér a halállal!

Mikép lehetne orvosolni e bajt, s hol még csak szorványosan kezd mutatkozni, idejében szétozlatni a kárt? Ezen kérdés merül fel előttünk. T Bartha Lajos kedves paptársam prot. nőegyletek felállítását ajánlja az újabb időben felmerült s mind gyakrabban felmerülő bajok elhárítására... Tagadhatatlan, hogy a nőegyletek sikerrel működhetnek, de ez csak némi és nagyobb községekben kivihető, hol kellő értelmiség található. Az egyszerű falusi egyházakban, hol a tagok a nőegyletek célját nem értő egyénekből állanak: a nőegylet össze sem hozható... A baj még nem immiens, de azzá lehet minél hamarább, tenni kell tehát valamit mégis idejében...

Azt hiszem, afféle bajokon segíteni leginkább úgy lehet, ha az illető papok nem csak „papok” maradnak, hanem teljes szívvvel lélekkel a *lelkészkedés* nagy, nehéz, de magasztos munkájára adják magukat teljesen és a lelkészi gondozás által oly védműveket emelnek egyházközsegeink körül, melyeken áthatolni sen a közöny, sem másféle ellenség nem képes...

Az a kérdés: miben álljon a lelkészi gondozás? mi annak a lényege? honnan tanulható meg az?... Hogy e tekintetben a kellő tájékozást megnyerhessem, a birtokomban levő ide vonatkozó útasításokat, terjedelmes munkákat ismét végig olvastam; mind azok szépek és igazak, de nem ölelik fel az élet összes viszonyait és teljes felvilágosítást nem nyújtanak... Legvilágosabb és legigazabb útasítást találtam Idvezítők azon szavaiban, miket a világba szétküldendő tanítványoknak mondott: „Legyetek okosak, mint a kigyók, és szelidek, mint a galambok”. Ebben minden megvan, mit a lelkésznek alkalmaznia kell a rögös pályán keresztül. De evvel is az a baj van, hogy tudni kell: hogy mikor, minő körülmények között szükséges az okosságot, és mikor a szelidséget alkalmazni... Ennek kitalálása és okszerű használata körül forog a lelkészi gondozás. Mindazt elsajátítani: sok tapasztalás, alapos emberismeret, jó szív, körültekintő értelem kívántatik.

De ki az? hol az a lelkész, akinél feltalálhatni azt? Óhajtanám megismerni azt a szerencsés papot, a ki kézen fogva oktatna engemet! Hogy ebben a tekintetben némileg célomat érhessem: néhány év előtt azon gondolat támadt bennem; idősb és tapasztalt paptársaim közül néhányat egyházában felkeresek és megismerkedni igyekszem az általuk követett lelkészi gondozás mikéntjével. Ebbeli fáradságomat gazdagon jutalmazta egyik, körülbelül 40 év óta szolgáló paptársam. Miután megismertem öreg barátom papi gondozását, egészen új világ tárult fel előttem, oly csodás világ, minőről addig fogalmam sem volt! Az ő készséges beleegyezésével néhány egyházi actusnál, mint szemlélő, jelen voltam.

Mily meglepő volt rám nézve, mikor láttam, hogy t. barátom a templomban és a gyülekezet jelenlétében kereszteli meg a kisdedeket, mikor tanuja voltam,

hogy a község már (róm. kath. és görög kath.) vallású tagjait lelki örömmel hallgatták végig az ev. ref. ifjak konfirmációját... stb. stb.

Az egyházi ügyek iránti érdekltség ébren tartását egy eljárásával illusztrálom. Nehány év előtt hivatalos megbízás folytán nekem kellett bizonyos egyházközségben az ottani presbyterium utján némi ügyeket elintézni. A reggeli isteni tisztelet végével az ottani derek lelkész az egyháztagnak értésül adta, hogy ezúttal presbyteri gyűlés tartatik, s kik annak nem tagjai, sziveskedjenek elhagyni a templomot. Ez rendén van, úgy gondolám én is akkor... Mäskép történik ez az én öreg névtelen barátomnál; mikor ő presb. gyűlést tart, az egyház többi tagjait is örömmel fogadja, a tanácskozás alkalmával véleményeiket szivesen figyelembe veszi... De hát mikor *szavazásra* kerül a dolog, akkor csak kiküldi azokat, kik nem tagjai a presbyteriumnak? — kérdém barátomat „Egyházunk presbyteri gyűlésein 40 év óta nem volt négy ízben névszerinti szavazás; itt oly *egészséges közvélemény* van, mely a jót és helyest mindig felismeri, mit aztán mindig elfogadnak szavazás nélkül“.

Mily egyszerű s mégis helyes módja az egyház ügyei iránti érdekltség fentartásának... Sok esetet tudnék felhozni, miket ott tapasztaltam. de hát mindarra nézve e becses lap tere nem elégséges! Ama hosszú, élénk megfigyelő és helyes tapintattal alkalmazni tudó papi hivatal tapasztalatait vaskos könyvben lehetne előadni.

Azt hiszem, a papi vagy egyházi értekezletek mélyreható, fontos határozatokat fognak alkotni e tekintetben, de kétkem, hogy valamelyes jegyzőkönyvi határozatba, ha annál bővebb is, be lehetne foglalni mindazt, mi a lelkész sokféle teendőit bár vázlatosan körül írhatná... Szerintem jó lenne: egy-két arra való lelkésztől bevenni részletes leírását mindazon tapasztalatoknak, mik lelkészkedésük ideje alatt felmerültek a sok águ-bogú papi gondozás rózsákkal és tövisekkel rakott mezején. Az ilynemű, az életből nyert művek (bármily naivak lennének is azok) örökbecsűek volnának a lelkészkedő papság kezében.

A modern hibák másodika a *stréberség* (kapaszkodás), e századvégi betegség sok romlást okozott már eddig is erkölcsi életünkben. A ki e bajban szenved, minden áron szerepelni és beszéltetni kíván magáról, más egyéb, még az egyház vitális érdeke is, másod vagy ha úgy tetszik, harmadrendű dolog előtte. Az ellenfél óvakodik e bajtól, hallgat és cseleszik, s már ép ezen helyes taktika által áll előnyben...

E bajról írni: kényes dolog, ép azért rövid és tárgyilagos lenni igyekszem s így azt hiszem: nem bánt senkit fejtegetésem. Ha lelkészeink részt vesznek a társadalmi élet munkáiban, ám legyen, de bizonyos határig történjék az. A pap ne legyen minden mindenkben, mert annak nagy kárát vallja ám a hitközség, melyért élnie-hálnia kellene. A közel-múltban ismertem egyet, ki-keresve kereste az alkalmat, hol tehetségeit kitüntesse, a megyei bizottsági tagságon kezdve vidékének mindennemű politikai és társadalmi dolgaiban részt vett, sőt vezető szerepet vitt, s a miatt egészen elhanyagolta egyházát, minek az lett szomorú követke-

zése, hogy a magárahagyatásnak ezerféle ferde kinövései burjánzottak fel...

A hiúságnak hizeleg azon tény, mikor a hírlapok kürtölik, hogy ez s meg ama tisztelt lelkész úr mult héten itt, tegnapelőtt ott, tegnap amott vett részt valamelyes, egyházán kívül álló szerepben; mondom, a hiúságnak az afféle hizeleg, de végtelen kárt okoz a miatt azon erkölcsi testületnek, melyet rábizott a gondviselés. Ósdi felfogás, a mit én most felhoztam, mondja tán valaki, mert hisz miért ártana a társadalom más köreiben való munkálkodás? Megmondom miért, azért mert: két úrnak egyszerre szolgálni nem lehet! (Azonban társadalmi közügyekben való szolgálat is lehet Istennek való szolgálat, sőt kell, hogy éppen ez legyen. De kétségtelen, hogy a hivatásos papi munka semmi más tevékenység által háttérbe nem szorítható, s legkevésbé sem hanyagolható el. Lelkiismeretesen számoljon a pap saját subjectiv képességeivel, valamint a körülötte levő társadalom objectiv szükségével s csak azután fogjon a társadalmi szereplésbe. természetesen mindig szem előtt tartva, hogy a hivatásos papi munkakör soha csorbát nem szenvedhet. E kérdésre még visszatérünk. Szerk.) Az ily pap, kinek otthona a világitársadalom, s egyháza csak vendégszereplési helye, nem érdemes a magasztos lelkipásztori névre.

Mondjuk ki nyiltan: a stréberség már eddig is sok kárt okozott az egyházas életben. A kálvinista papi testületnek kötelessége e modern bajt ostorozni s lehetőleg végkép kiirtani..

Nehány év előtt bizonyos férfi élesen kikelt bizonyos férfiak ellen, kik isten országát építeni volnának hivatva. A felszólalás keserűséget okozott sokfelé, de hát rendre megbarátkoztak a kemény hanggal és elismerték a jogosult dorgálást.. Az orvosság legtöbbször keserű, a betegnek nem tetszik, de mi azt ne tekintsük, mindenkinek kedvét találni nem lehet. Kérdés az: használtunk-e annak ha őszintén feltárjuk a bajt? Ha igen, kötelességünket teljesítettük.

(Radnótfája.)

Gergely Lajos,
ref. lelkész.

Tudósítás a konventről.

Egytetemes konventünk folyó évi tanácskozásai ápril hó 24—26. napjain folytak le s ápril 27-én dél-előtt a még hátralevő, inkább szertartásos részekkel záródtak be. A konventi ülést *Kun Bertalan* püspök és egyházi elnök tartalmas, emelkedett imája vezette be. Az ima után *Tisza Kálmán* világi elnök megnyitó beszéde következett, melynek keretében méltó szavakkal emlékezett meg *Kun Bertalan* püspök papi pályájának ötvenedik évfordulójáról. Ez üdvözlő szavakhoz kegyeletesen csatlakozott a konvent. Az érdekekben megöszült püspököt mélyen meghatotta a konvent részéről jött üdvözlés, melyet jubileumi ünnepeltetése „koronájának“ nevezett. E ritka jubileum alkalmából, úgy értesültünk, Wlassics kultuszminiszter is üdvözlő levelet küldött a jubilánsnak. — Az első fontosabb tárgyak a közalapi végrehajtó bizottság évi jelentése, a közalapi segélykérvények és az adózási reformterv kidolgozására kiküldött bizottság jelentése voltak, melyeket *Kenessey Béla* terjesztett elő. E

fontos ügyeknek tárgyalása részletesebben is ott lesz a konventi jegyzőkönyvben, mindazonáltal néhány lényegesebb dolgot lapunk is följegyezni óhajt. Feltűnő a közalapi hátrálékok tekintélyes összege. Ugyanis hátrálékban van az erdélyi kerületben: 10 százalék, a tiszántúliban 40 százalék, a tiszáninneniben $1\frac{1}{2}\%$, a dunamellékiben 15% , a dunántúliban $4\frac{1}{2}\%$. A hátrálékok összege 17,961 frt és 41 kr. Még feltűnőbb a reformáció-ünnepi perselypénz csekélysege, mely csak 856 frt 46 kr. A legszomorubb feltűnésre tarthat igényt azonban az a körülmény, hogy a hívek által fizetendő közalapi járulék szakadatlan csökkenést mutat. Ez a szomorú dekadencia nem tagadható. A közalapot életre hívó debreceni zsinat a hívektől 200 ezer forint évi járulékot várt, sőt még ez összegnek is idő folytán kimaradhatlan emelkedéséről álmodott s nagy alkotások terveit szövögette. De már az első három évi megajánlásnál a remélt 200 ezer forint helyett csak 105.361 frt és 8 kr. volt a bevétel. És ha még bár ez az összeg a maga integritásában maradt volna meg. De ez az összeg is következetesen szállott mindig alább, úgy, hogy 1886-tól a csökkenés maig több, mint 30 ezer forint. Mi e csökkenésnek oka? Bizonyára több ok játszik itt közre. Talán az áldozatkész hitbuzgóság lanyhult meg? Talán a közalapi adó kivetése és fölzedése nem történik eléggé az ügyhez méltó odaadással? Erre nézve meg fogják kapni az egyházi hatóságok, az esperesek, lelkészek és presbyteriumok a megszívlelendő figyelmeztetéseket. Vagy pedig az a körülmény okozza a csökkenést, hogy a nagy egyházközségek egy általán-összeggel — fejenként 5 krt. számítva — váltják meg közalapi járuléukat? Ez általán-összeg azonban nem kifogásolható, hol az illető nagy egyházközség áldozatkészségét a fejlesztett iskolaügy veszi igénybe. Azonban a közalapi bevételek csökkenésének egyik legnagyobb oka kétségkívül a református nép folyton növekedő szegényedése, az állam igényeinek folytonos emelkedése. Az állam és község arat, egyházunk pedig csak tarlóz. Mi is állítjuk, hogy az államnak meg kell kapnia a magáét, mert az államnak léte, akadálytalan functionálása mindnyájunk érdeke; de máris termi gyümölcsét az az előrelátás nélküli pazarlás, melylyel a magyar állam a saját javait kezdettől fogva a pápista egyháznak, majd az oláh egyházaknak kötötte le s a fokozódó állami szükségletek kielégítése most már mind nagyobb súlylyal nehezedik az egyes polgárookra. Most már úgy állunk, hogy van gazdag pápista egyház és oláh püspökségek, van egy szegényedő s az egyeseket, a polgárok zömét mindinkább kihasználni kénytelen magyar állam és van egy református egyház, mely mindennél szegényebb s szegényesége miatt szinte csak tengődni kényszerül. A közalapi bevételek említett csökkenése a konventi határozat alapján újabb tárgyalásokra fog alkalmat adni az egyházkerületekben, majd a zsinaton is.

Kenessey Béla előterjeszti a közalapi végrehajtó bizottság javaslatát a folyó évi költségvetésre nézve:

Tökésítésre	58.283	kor.	39	fil.
Missziói segélyre	47.760		—	
Tökésegyre	78.338		54	
Özvegy- s árvagyámintézet jav.	23.313		34	
Egyszersmindenkori segélyre	15.382		44	

Egyházi adóterhek csökkentésére	14.000	kor.	—	fil.
Kiegyenlítésekre	20,256		83	

E költségvetés elfogadtatott. Később úgy határozott, hogy az egyházi adóterhek csökkentésére fölvetett 14 ezer korona most nem osztatik ki, de tökésítettik.

A segélykérvények úgy intéztettek el, hogy:

1. a dunamelléki egyházkerületből 13 egyház kapott 1120 korona segélyt; 2. a dunántúli kerületből 31 egyház 2420 koronát; 3 a tiszáninnen kerületből 50 egyház 3680 koronát; 4. a tiszántúli kerületből 85 egyház 4650 koronát; 5 az erdélyi egyházkerületből 80 egyház 4330 koronát. (Ez utóbbit lásd részletesen addig is, míg hivatalosan közöltetnék, lapunk „Különféle“ rovatában.)

Petri Elek, mint a gyámintézeti végrehajtó bizottság előadója, olvassa ennek a bizottságnak jelentését. E szerint hátráléka van ennek az intézetnek 1897—1898-ról 25.913 frt 60 kr. Ebből 1899-ben befizettek 19,938 frt 64 krt. Elhalálozás folytán leirandó 306 frt 1 kr. E szerint a folyó évre hátrálék marad: 6130 frt 88 kr. Ennek nagy része a folyó évben befolyt. A múlt évben a tíz százalékos belépési járulék és két és fél százalékos tagdíj csak hozzávetőlegesen állapított meg 42.000 forintban, mert a kimutatás nem minden egyházmegyéből küldetett be. A hátrálékok befizetésére javasolja, hogy 1. vonják le a kongruából; 2. az esperesek tegyenek jelentést a püspöknek, hogy a kerület intézkedhessék; a kimutatást vegyék fel a jegyzőkönyvbe.

A magyar földhitelintézet számadásából kitűnik, hogy az intézet javára a múlt évben összesen 232,608 kor. 13 fillér folyt be.

Az özvegyek és árvák segélyezésére kiadtak 40,923 kor. 12 fillért.

Értékpapirt vásároltak 183.200 kor. értékben.

A gyámintézet jelenlegi vagyona 1,019.572 korona 9 fillér.

A folyó évben segélyezni fognak 113 özvegyet és 146 árvát, összesen 62.114 korona 61 fillérrel. A bizottság javasolja, hogy az 1900. év javára a kongrua-segélyek is felvétessenek a lelkészi fizetésekbe és e szerint a bevételt 236.078 korona 94 fillérben, a kiadást pedig 63.716 korona 51 fillérben és így a maradványt 172.362 korona 10 fillérben kéri megállapítani.

Ajánlja a bizottság, hogy a dunántúli missziói lelkészeket vegyék fel a gyámintézetekbe. Ellenben az erdélyi nyugalmazott és félfizetéssel ellátott lelkészek felvételét, miután a konvent őket már a múlt évben elutasította, nem ajánlja.

A gyámintézeti bizottság jelentése tudásul vétett. Azonban fölszínre kerül a papi nyugdíjintézet kérdése most már még határozottabban s a kerületek fölhivának nyilatkozatra abból a célból, hogy minő alapon s minő forrásokból akarják létesíteni a nyugdíjintézetet.

Sass Béla tanügyi referens előterjesztése folytán a konvent tudomásul vette az egytetemes tanügyi bizottság szakelőadójának ügyköréről készített szabályzatot. Jelenti továbbá, hogy az állami és más felekezeti iskolák hitoktatói állomásának szervezésére kiküldött bizottság az idő rövidsége miatt munkálatával nem

készülhetett el. A középiskolai vallástanítás tantervét az egyetemes bizottság kiadta a hetes bizottságnak, hogy a gymnasiumi tantervrevízió munkálata alkalmával ezt is dolgozza fel. Ugyanehez a bizottsághoz utalta a tiszántúli ev. ref. tanáregyesület felterjesztését az ifjusági istentiszteletek tartása, az egyházi énekek tanítása s egyháztörténelmi szemléltető képek alkalmazása tárgyában. A vallástanárok képzése ügyében a budapesti és kolozsvári theologiai tanárok munkálatát a vallásoktatásügyi szakelőadónak, Antal Gézának adták ki tanulmányozás és jelentéstétel végett. A jogi szakoktatás érdekében a közoktatásügyi kormányhoz tett felterjesztésre semmi válasz nem érkezett.

Vitára adott alkalmat a nagykőrösi gymnasium, mely vallástanári pályázatában azt jelenti ki, hogy csak olyan pályázókat fogad el, kik a classica-philologia tanszékére is képesítve vannak. Ezt a pályázati követelményt, mely teljesen mellőzi a konvent által megállapított vallástanári qualificatiót, a konvent helyteleníti ugyan, mindazonáltal nem mondta ki határozottan, hogy a vallástanári állások betöltésénél egyedül a konvent által megállapított vallástanári qualificatio az objectiv norma és minden egyéb tekintet s így például egy más tanári diploma is legfőbb csak az illető vallástanári állások betöltésére hivatott szavazók subjectiv hajlandóságának lehet irányadója. Ezt a kérdést egyszermindenkorra határozottan s félre nem érhetőleg kellett volna megoldani. Most már a pályázati hirdetésekben nem fogják ugyan a választótestületek a csak vallástanári qualificatioval bírót előre is kizárni a pályázatból, mint azt a n.-kőrösi gymnasium cselekedte, de szabad lesz nekik a második tanári diploma „előnyét“ a gyakorlatban, a választásnál döntőnek tekinteni s objectiv norma jelentőségére emelni. Lesz tehát egy egyetemes vallástanári qualificatio: a konventi. És lesz egy particularis qualificatio, mely által az egyetemes vallástanári qualificatiót a tanszék betöltésére hivatott testületek így bővíthetik ki: „azonban előnyben részesül az. kinek vallástanári qualificatioja mellett még valamely más szakra is van qualificatioja.“ A két diploma „előnyét“, mint mondtuk, a szavazók subjectiv hajlandósága elfogadhatja, vagy pedig nem fogadja el, a mint tetszik, és az ily subjectiv mozzanatok nem is ellenőrizhetők; azonban megengedni, hogy valamely választótestület a két diploma „előnyét“ fixirozza s a választásnál mint objectiv normát állíthassa oda s így a jól megérdemelt vallástanári qualificationak tulajdonképen még egy másik tanári diploma adjon súlyt, tekintélyt, kiegészítést, „előnyt“, elhibázott dolognak tartjuk Szerény véleményünk szerint nem lehet szó ltt a vallástanári qualification kívül semmi más objectiv „előnyről.“ Ez az „előny“ végzetes lehet, mert a vallástanári diplomáról erre az „előnyre“, tehát egy nem vallástanári diplomára helyeződik át a súlypont, pedig vallástanári tanszék betöltéséről van szó. Maga a vallástanár kényszerül lenézni saját tudományát, midőn egy másik tudomány és másik diploma adta meg neki az „előnyt“. Midőn a konvent nem tiltja meg a két diploma „előnyével“ való operálást, akkor a konventi qualificationis törvénynek lényegén rés van ütve, ha mindjárt formája, illetőleg látszata úgy, a hogy, talán meg volna is védve.

A népiskolák mind hat osztályának beállítása, kellő tanerővel ellátása, valamint az ismétlő iskolák szervezése ügyében a konvent a kultuszminisztertől időhaladékot kér. A konvent fölír a kormányhoz, hogy a népiskolai katechetákat a tanítói nyugdíjintézetbe fölvegye. Ezt a fölvételel a kormány helyenként eddig is megtette. ha a katechetának tanítói oklevele is volt. Sass Péla jelenti, hogy a gymnasiumok s főiskolák vagyona az eddig beérkezett adatok szerint legalább hozzávetőleg kimutatható. Huszonnyolc gymnasiumnál a vagyon a múlt évben 220 ezer forinttal növekedett. A gymnasiumok vagyona 11 millió forint, a főiskolák vagyonával együtt 13 millió 200 ezer frt. A theologiai tanároknak az 1894. évi XXVII. t.-cikk által létesített országos nyugdíjintézetbe való utólagos fölvétele ügyében a konvent föl fog írni a kormányhoz. A protestans theologiai fakultásnak az egyetemi szervezetekbe való beillesztését a konvent az 1848. XX. t.-cikk értelmében is jogosultnak tartja, mindazonáltal az ágostai hitvallásu testvérektől kiindult s ide vonatkozó indítvány most még csak az egyházkerületekhez tétetik le, megfontolás s véleményadás céljából. A közjogi bizottság jelentései folyamán elhatározottat egy fölirat a lelkészeknek a katonaság körében végzett functionaik jogos és méltányos díjazása érdekében, egy másik fölirat pedig a ref. tábori lelkészek szaporítása s megfelelő rangosztályba sorozása érdekében. — Azonban már kevesebb készséget mutatott a konvent az állami javadalom emelését illető radikálisabb állásfoglalás tekintetében, midőn e loyalis passushoz járult hozzá: »a közjogi bizottság nem látja szükségét annak, hogy a konvent az 1848. XX. t.-cikk teljes mértékben leendő életbe léptetése iránt ez időszert tovább lépéseket tegyen. Ugyancsak a közjogi bizottság terjesztett be véleményt az „erdélyi püspöki“ cím ügyében s terjesztett elő egy a kultuszminiszterhez küldendő föliratot, melyet a konvent vita nélkül fogadott el. A fölirat szövege így hangzik:

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

A magyarországi ev. ref. egyház konventjének f. évi április 26-án Budapesten tartott ülése tárgyalta az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek azt a feliratát, a mely Nagyméltóságod 1185—1899. elnöki sz. rendeletét, úgy az egyetemes ev. ref. egyházra, mint különösen az erdélyi egyházkerületre sérelmesnek tartja.

Konventünk a nevezett rendelkezés intézkedéseit sem az egyházi, sem a közjogi törvények szabványaival egyezőknék nem találja és ez okból nem fojthatjuk el azt az aggodalmunkat, hogy Nagyméltóságod főntebbi számu, rendelete arra a föltevésre ad alkalmat, hogy az erdélyi róm. kath. püspökre nézve az »erdélyi püspöki« cím kizárólagos használata a hatóságokra kötelező és hogy ezzel az erdélyi róm. kath. püspök a többi egyházak püspökei-nél egyetemesebb és kiválóbb, olyan közjogi állással ruháztatik föl, amiből kifolyólag a törvényekkel az egyházak közt megalkotott jogegyenlőség csorbát szenvedne; a mibe törvényeink értelme szerint és egyházunk érdekében nem tudnánk belenyugodni.

Ismerve Nagyméltóságod jóindulatát, igazságérzetét és törvénytiszteletét, — tudva azt, hogy eme

kérdésben a kedélyek megnyugtatása, a felekezetek, valamint az állam jól fölfogott érdeke, konventi határozat alapján, teljes tisztelettel fölkérjük Nagyméltóságodat, hogy megfelelő módon ezt a félreértést elenyésztetni és aggodalmainkat eloszlatni méltóztassék.

Egyházunk érdekében intézett eme föliraiunkat Nagyméltóságod becses figyelmébe ajánlva s annak kedvező elintézését kérve, maradtunk

a magyarországi ev. ref. egyetemes egyház konventjének üléséből, mint annak elnökei

Budapesten, 1900. április 25-ikén
tisztelettel

Tisza Kálmán s. k. világi elnök.

Kun Bertalan s. k. egyházi elnök.

A missió bizottság *Szabó J.* által előterjesztett jelentéséből közöljük a következő adatokat a missiói segélyösszegekről:

	egyszer- állandó seg.	minden- kori seg.	összesen
I. Dunamel. egyházak.	5300	3200	8500
II. Dunántuli	5700	2000	7700
III. Tiszánin.	5900	500	6400
IV. Tiszántuli	11260	1100	12360
V. Erdélyi egyházker. Romániával	11900	900	12800
Teljes összeg:	40060	7700	47760

TÁRGYA.

A marosköri ev. ref. esperesség régi Matriculaja

(Folytatás)

Ezek a feljegyzések minden egyháznál előfordulnak. Sorukat Nyárádtő és filiája Maros-Keresztúr nyitja meg, melyeknek egymáshoz való viszonya 1768 tájától tökéletesen megfordult.¹ Ma Keresztúr az anyaegyház s Nyárádtő a filia. Úgy itt mint egyebütt a díjfeljegyzéseket rendszerint az ingóságok tárgysora követi. Gazdag és változatos leltár. A harangok, poharak, kelyhek, kannák és tányérok összes száma több százra megy; a kendők, terítők, szőnyegek és abroszok pedig ezereken felül vannak. A legtöbbet az 1643-i visitatio jegyez fel. Ezen összeírások alkalmával csaknem mindenütt két harangot találnak, s csak ritkaság képpen van egy-egy helyt három, mint Mező-Bándon. Csitt-Szt. Ivánhoz is bejegyzik utólag a harmadikat, a melyet 1709-ben öntöttek² Némely helyt ezeknek a harangoknak egész érdekes történetük van, 1643-ban Csitt-Szt. Ivánon még csak egy harang van s oda írják be Csittfalvától is egyet³. De Csittfalva ekkor pusztaság volt. Neve után már az 1602-es és 1603-i Bástaféle összeírásokban azt a megjegyzést találjuk, hogy elpusztult⁴, s lakói nem voltak. Könnyen lehet, hogy

¹ *Orbán B.*: Székelyföld leírása. IV. 216.

Csak 1724-ben írják fel. Még 1870-ben meg volt.

² Az utóbbit a könyvbe tévesen jegyezték Szt. Ivánfalvának. Maga a feljegyzés ez: »A. 1643, die 2. Martii. Vagyon a csitt szt.-iváni ecclában egy harang; Szt. Iván falvanak is vagyon egy harangja.« A többi bejegyzésből világos, hogy a második harang is csittfalváé volt.

⁴ Székely Oklavéltár V. 269, 282.

A közigazgatási bizottság jelentését *Bariha Lajos* terjesztette elő. Lépések fognak tétetni, hogy az amerikai magyar ref. egyház Magyarország területéről csak abban az esetben alkalmazzon lelkészt, ha ez püspöki vagy esperesi elbocsátó levéllel van ellátva, nehogy az itt fegyelmi vétség miatt hivataluktól megfosztott egyének ott lelkészül alkalmaztassanak. A lelkészminősítési törvények módosítása a jövő zsinat tárgyai közé előkészítést nyer. A konvent figyelmébe ajánlja az egyházkerületeknek lelkészi könyvtárak föllállítását. A lelkészi kongruát az egyházkerületek elnökségéhez küldeni kéri a konvent. Dokus Ernőnek, mint a kongrua-bizottság elnökének köszönet fejeztetik ki, valamint Wlassics miniszternek is. — Az énekügyi bizottság előterjesztésére a szerkesztés alatt levő énekgyűjtemény kiadási költségei megszavaztatnak. Ápril 27. napján délelőtt a jegyzőkönyv felolvasásával, Kun Bertalan püspök buzgó imájával, Szász Károly püspök köszönő szavaival és Tisza Kálmán zárószavaival végződtek a konventi ülések. Itt végül fölemlítjük még hogy a kultuszminiszterrel egyetértőleg a kongrua-összegek mikénti kiutalása tárgyában tervezetet készíteni egy szűkebb körű bizottság küldetett ki, melynek tagjai: báró Bánffy Dezső, gróf Degenfeld József, Szilágyi Dezső, Antal Gábor és Dókus Ernő.

Tudósító.

éppen az azelőtt kevéssel Nyárádtőnél táborozó hajduk prédálták és dúlták fel templomostól együtt. Mivel azonban a templom több falu közös tulajdona volt, még sokáig szerették volna felépíteni, s a csitt-szt. ivániak 1687-ben is eljárattak a malomfalvi udvarba, hogy az építéshez segítséget kérjenek. A birtokosnőt Nemes Zsuzsárnát nem találták otthon, majd egészen biztosra vált, hogy onnan támogatást nem várhatnak, s így 1688 november elején a szent-ivániak a csittfalvi templom jogának fenntartásával engedelmet nyertek a marosvásárhelyi zsinattól, hogy a csittfalvi hátrban levő harangot kivehessék a földből és használhassák.¹ Csittfalva aztán nyomtalanul eltűnt, a harangja Szt. Ivánra került, s ott volt 1848-ig, míg ágyúnak adták be.² A harangot a hívek rejthették a földbe. Ily eldugott és elveszett harangokról sok helyt szólnak még most is a hagyományok. A történelem nem tudja mindig igazolni a hitelességüket, de meg sem cáfolhatja, s azt el kell ismernünk, hogy nem mind alap-talanok. Az ellenség elől rejtették el azokat a földbe,

A reávonatkozó feljegyzés az anyakönyv 322. oldalán olvasható. Szövege a következő: »Deliberatum in postulato ecclesiae Csith Szt. Ivaniensis in synodo semi generali Marusvasarhelyini, anno 1688 die 7, 8, 9 Novembris celebrato consulationum: A csitt-szent-ivániaknak megengedett, hogy a csithfalvi hátrban lévő harangot ki vehessék a földből és használhassák; mindazonáltal megmaradván jussuk azoknak a kiknek igaz jussok vagyon hozzá, hogy ha megépítetik jövendőben a csithfalvi templom és torony, restituáltassék. Exhibita in eadem synodum, anno, die locoque supra notatis.

Per Andream Bajtsi jur. notarium sinodi.

Sine diminutione augmento aut variatione alicui transumpta per Johannem Deáki sedriae sanctae reformatae s. Marus jur notar.

In visitatione Csith.-Sz.-Ivanina. A. 1699, 6 Decembris.

Abból a két harangból a mit Orbán Balázs látott, az egyik régi felirat nélküli Bizonyára még az, mely 1643-ban is meg volt.

s hogy nem ok nélkül, azt az a *Lőrincfalvi* feljegyzés is bizonyítja, mely szerint az 1649-ben leltározott két harang közül 1687-ig egyiket „a törökök elvitték”. Ez valószínűleg még 1558-ban vagy 1661—62-ben történt.¹ s akkor eshetett a templomnak az a romlása is, melynek következtében az egyház négy telkéből és házából hármat eladtak. De ugyanekkor az egyház egyéb kárt is szenvedett. 1655-ben (febr. 28.) Gidófalvy Tamás pap előtt Fodor János jobbagyságra adta magát a templomhoz, majd 1657 dec. 6-án ismét ennek 14 éves fia, Gyurka jelentkezett ily szolgálatra, a kiért fiatalsága miatt egyelőre bátyja, ifj. Fodor János kezkeskedett. Már 1687-ben „ezek mind oda vannak, ki meghalt, kit a tatár el rablott s odaveszett”.² A török portyázásoknak más nyoma *Nyárad-Szt.-Benedeken* maradt. Itt az ingóságok közül egy keresztelő ón kanácska, egy körül rostos végű, kék selyem abrosz, s egy fekete szőnyeg, „Ali basa idejében” vészett el. *Kálban* is azt hitték egy ideig, hogy a két harang közül egyiket a törökök vitték el; de aztán Nagy András irásából kitűnt, hogy 7 forintért eladták.³ Míg ezt ily potom áron prédálták el, addig a *backamadarasi* eklézsia 1693-ban másodíknak újat öntetett, mely mindenestől körülbelől 300 frtba került⁴ s 1754-ben a *bői* egyház csináltatott egyet hatvanhat forintért.⁵ Már a *nyomáti* filia ingyen jutott az övéhez. 1681-ben (jan. 3.) többek közt felírják, hogy ott van egy harang, melynek áraban semmijök sincs a nyomátiaknak, hanem az akkori püspök, *Totaeus Mihály* adott reá 10 frtot s 18-at Galambfalvi András esperes suplicatiojával kerestek. Ki is kötik, hogy ha a „monyátiak”⁶ ki térnek a ref. egyházból, úgy a harang az akkori ref. esperesre száll.⁷

(Folytatjuk.)

Kelemen Lajos.

Különfélék rovata.

Főt. Dr. Bartók György püspök úr a konventanácskozásokról ápr. 27. napján haza érkezett.

Az ápr. 24—27. napjain tartott konventi ülésen az erdélyi egyházkerületből részt vettek: báró Bánffy Dezső főgondnok, dr. Bartók György püspök. Továbbá: Bartha Lajos, Molnár Albert, Lénárt József egyházi és Simó Lajos, Mezei Albert, Zeyk Gábor világi képviselők.

Lapunk mult számát, szerkesztőnk a konventi ülések miatt Budapesten tartózkodván, tiszt. Németh Sándor, h. lelkész szerkesztette.

Az „erdélyi püspök” cím kérdésében ismertettük volt erdélyi ev. ref. egyházkerületünk meggyőző érvekkel teljes föliratát és jeleztük, hogy az igazgatótanács megküldötte volt e föliratot az összes protestáns egyházkerületekhez, pártolás végett. Örömmel értesülünk, hogy az egyes kerületek máris élénken foglalkoznak a kérdéssel és *Zelenka Pál*, tiszamelléki evang. püspök már

Ekkor jártak azon a vidéken. 1658-ban Marosvásárhely várát beveszik, 1661-ben ali járt ott, s 1662-ben ismét Vásárhelyt szállásolnak.

² Az eredeti bejegyzések Lőrincfalvánál a 41, 42 és 43 oldalon.

³ A Matricula 269, 270. oldalán.

⁴ A Matriculában 1694. május 8-án írják be.

⁵ A feljegyzés a 265. lapon.

⁶ Nyomátot még ekkor Monyátnak nevezik.

⁷ Ez a ma is meglévő kisebbik lesz, melyen e felirat áll »Anno 1642«. Valószínűleg készen volt s úgy vették meg. A nagyobbikat csak 1821-ben öntötték.

értesítette is az igazgatótanácsot, hogy készséggel terjeszti a föliratot egyházkerülete közgyűlése elé, hol is a sértett jog és határozott meggyőződés hatalmával fog oda hatni, hogy amit a béke elhanyagolt, azt háború megadja kárpótlásul: két egyházunk találkozását és testvéries szövetkezését közös bajok elenyésztetését s a főbékben egyakarattal való közreműködésre

Az erdélyi egyházkerület kérvényei az ápr. 25 én tartott konvent ülésen következőleg láttattak el:

I. Vajda-hunyadi egyházmegye. Rákosd, adósságtörlesztésre 50 kor. Bács, kizárólag adósságtörlesztésre 50 kor. Ó-Berettye, papilak befedésére 50 kor.

II. Nagy-enyedi egyházmegye. Mező-nagycsán, templom és papiház építésére 60 kor. Istvánháza, adósságtörlesztésre 50 kor. Maros-Gombás, kirovásából 20 frttal hátralékban lévén, nem segélyezhető. Torockó-Szt.-György, tőkesegélyt élvez, nem ajánlható. Bágyon, adósságtörlesztés és építés 50 kor. Magyar-Kapud, a kért czimen segélyre nem ajánlható. Csombord, templom és papiház befedésre 50 kor. Nagy Lak, adósságtörlesztésre 50 kor. Aranyos Polyán, nagyobb szükségben levőkre tekintettel, nem ajánlható.

III. Kolozs Kalotai egyházmegye. Kóród, templombefedésre 40 kor. Magyarókerék, adósságtörlesztésre 50 kor. Kajántó, nagyobb szükségben levőkre tekintettel, nem segélyezhető. Györgyfalva, adósságtörlesztésre 50 kor. Bogártelke, a község nagy része okt. 26-án leégett, szenvedett káraitra tekintettel 100 kor. Alsó-Jára, paplak építési adósságtörlesztésre 50 kor. Méra, templomtorony-javítás 60 kor. 20. Damos, nagyobb szükségben levőkre tekintettel, nem segélyezhető. Sárvasár, közszükségei fedezésére 50 kor. Sztána tőkesegélyt élvez, nem segélyezhető. Pata, állandó missioi segélyt élvez, nem segélyezhető. Nyárszó, közszükségei fedezésére 50 kor.

IV. Szilágy-szolnoki egyházmegye. Leesmér, toronybefedés, templomfelszerelésre 60 kor. Egrespatak, templomépitésre 60 kor. Böösháza, papilak-építésre 60 kor. Völcsök, templomépités, kölcsöntörlesztésre 100 kor.

V. Deési egyházmegye. Szinye, tőkesegélyt nyervén, nem segélyezhető. Doboka, egyházkerülete nem ajánlja. Felső-Tóók, formahiány miatt nem ajánlható. Csomafája, egész kirovásával hátralékban lévén, nem segélyezhető. Domokos, templom-toronyjavításra 50 kor. Magyar-Köblös, adósságtörlesztésre 50 kor. Ormány, az építkezés célja nem lévén megjelölve, nem ajánlható.

VI. Széki egyházmegye. Bonczhida, nagyobb szükségben levőkre tekintettel, nem ajánlható. Szamosujvár, tornya kijavítására 60 kor. Visa, költségvetés nem lévén, nem ajánlható. Vicze, adósságtörlesztésre 50 kor. Bacza, adósságtörlesztésre 50 kor. Alsó-Szováth, papilak renoválási költségvetés nincsen, nem ajánlható. Nagy-Devecser, templom-renoválásra 50 kor. Kudu, tőkesegélyt élvez, nem ajánlható.

VII. Nagy-sajói egyházmegye. Teke, templomjavításra 60 kor.

VIII. Görgényi egyházmegye. Mező-Örményes, templomépitésre 100 kor. Maros-Jára, adósságtörlesztésre 50 kor. Abafája, adósságtörlesztésre 50 kor. Bala leányegyh. tanítói lakás építésre 50 kor. Unoka, adósságtörlesztésre 50 kor. Gernyeszeg, nagyobb szükségben levőkre tekintettel, nem ajánlható. Köbölkut, adósságtörlesztésre, templomjavításra 50 kor. Kis-Ilye, közszükségei fedezésére 50 kor. Radnótfája, adósságtörlesztésre 50 kor. (Vége köv.)

A gyulafehérvári Közművelődésnek 16 számában megjelent és „Ev. Ref. Evangyeliomi Tudomány” címet viselő cikkét szerkesztői tisztünkől kifolyólag végig olvastuk. Azonban nem reflektálunk e szennyes és a „Közművelődéshez” is méltatlan cikkekre. Ha pedig olvasóink valamiképpen kezükbe kapják e cikket, kérjük, hogy ne nevéssék azt ki, mert hiszen az ostobaság inkább — elszomorító dolog.

Gyászlap. *Gegesí Kiss József*, 1848—49-iki Kossuth huszárhadnagy ápr. 28-án 81 éves korában

elhunyt. A közhasznú életü öregben Kiss Ferenc lelkesztársunk atyját gyászolja. Áldott legyen emlékezete!

Theologus kongresszus A folyó év május hó 1 én Debrecenben a főiskolai imateremben tartandó magyarországi ev. ref. theologus diákkongresszus tárgysorozata a következő: 1. Reggel 8 órakor istentisztelet. Imádkozik Csomasz Dezső pápai, prédikál Makay Lajos budapesti szénior. 2. Hogyan tartható fent az érintkezés a jövőben is a magyarországi ev. ref. theologiák között. Előadó: Gyarmathy József sárospataki th. 3. Intézhető-e memorandum a zsinathoz a lelkeszi minősítvény megváltoztatása ügyében. Előadó: Szabó Miklós debreceni th. 4. A theologus önképzés. Előadó: Vargha Kálmán pápai th. 5. A theologus közös diáklap létesítése. Előadó: Farkas Károly kolozsvári th. 6. Tehetnek-e valamit a theologusok a vallásos élet emelésére. Előadó: Mészáros János budapesti th. A kongresszusra már megérkeztek a bpesti és kolozsvári theologusok kiküldöttei. A budapesti theológiát 8, a pápai 9, a kolozsvárit 4, patakít 3, s a debrecenit 12 kiküldött fogja képviselni.

Megjelent a „Protestans Pap“ című lap XXI-ik évfolyamának 4-ik száma, Lágler Sándor és Kálmán Dezső szerkesztésében Kölesden, következő tartalommal: Ének. Czékus Lászlótól. Egyházmegyei papi hitelszövetkezetek. Lágler Sándortól. — Végszó a század-kérdéshez. Hetvényi Gézától. — Áldozó-csüdtörtöki egyházi beszéd. Czékus Lászlótól. — Miben mutatkozik az őszinte vallásosság? Gödöllei Józseftől. — Beszéd konfirmációkor Hetvényi Lajostól. — Esketési beszéd. Szekeres Mihálytól. — Törvények és rendeletek tára. — Irodalom. — Vegyes. — Papválasztások.

Halálozások. — Szerkesztői mondanivalók. — Boríték. A lapra előfizethetni a szerkesztőknél egy évre 8 korona, félévre 4 korona, negyedévre 2 korona. — Kaphatók még régebbi évfolyamokból teljes példányok, a IX., X., XI., XII., XIII., XIV., XV., XVI. évfolyamokból; a többi évfolyamokból csak csonka példányok állanak rendelkezésünkre.

Kiadóhivatali üzenet.

Nt. Tavaszy J. esperes úrnak. Az abafájai pályázati hirdetés díja nem küldetett be.

Hivatalos rész.

1598—1900.

KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi ev. ref. egyházmegyei nt. Esperesnek, valamennyi ev. ref. püspöki vizsgálat alatt álló egyház m. t. Kebli Tanácsának és valamennyi erd. ev. ref. népiskolai iskolaszék t. Lelkészelnökének.

A m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszternek 1899. évi 38.462 szám. alatt kelt leiratát az elemi népiskolák szorgalomideje és nagy szünete tárgyában, valamint az igazgatótanácsnak e miniszteri rendelkezésnek végrehajtására vonatkozó utasítását az alábbiakban közöljük fentirt czimekkel követés, megtartás és ellenőrzés végett.

A kultuszminiszter 38.462—1899 számú rendelete.

A népiskolai közoktatásról szóló 1868: XVIII. t. c. 54 szakasza azt rendeli, hogy a szorgalomidő faluhelyen, az egész éven át, legalább nyolcz, városban kilencz hónap legyen. Szükségesnek tartom főleg a tankötelezettség könnyebb ellenőrizhetése és érvényesítése, úgy az évközi elkerülhetetlen iskola változtatásoknál a tanulók érdekei szempontjából, hogy az évközi kisebb szünetnapok változatlan fenntartása mellett az évi szorgalomidő és ennek megfelelően az iskolai

nagy szünet ideje is, — a helyi és földrajzi körülmények figyelembe vételével, — a törvényes intézkedéseknek megfelelően és az egyöntetűség lehető biztosítása céljából pontosan megállapíttassék.

E végből elrendelem, hogy az állami községi, társulati és magán elemi iskolákban a szorgalomidő és nagyszünet ezentul a következőképen osztassék be: a) nyolcz havi iskolázás mellett: a szorgalomidő szeptember 15-től május 15-ig (a nagyszünet május 15-től szeptember 15-ig) b) kilenc havi iskolázás mellett: a szorgalomidő szeptember 15-től június 15-ig (a nagy szünet június 15-től szeptember 15-ig) c) végül oly helyeken, a hol tíz havi iskolázás van, a szorgalomidő szeptember 1-től június hó végéig (nagy szünet pedig július hó 1-től augusztus hó végéig) terjedjen. Minthogy az elemi iskolába járó növendékek szüleinek nagy zöme szegényebb sorsu földművesekből áll, a kik nehéz anyagi helyzetükön folytonos költözködéssel vélnek segíteni, fölötte kívánatosnak tartom, hogy e szegény tanulóknak egyik iskolából a másikba átlépése ne ütközzék nagy akadályokba. Czélszerűnek, sőt a tankötelezettség érvényesítése és a tanulók érdekében szükségesnek tartanám, ha a szorgalomidő — és a nagyszünet és felekezeti iskolákban is az állami és községi elemi iskolákkal összhangzó és a törvényes intézkedésekkel megegyező módon állapíttatnék meg. Tisztelettel fölkérem tehát a főtiszt. egyházi főhatóságot, méltóztassék az elemi iskolák szorgalom idejének és nagy szünetének fentebb megjelölt beosztását — a mennyiben az ottani helyi körülményeknek megfelelő — a hölcs kormányzata alatt álló egyházmegyéjében is kötelezővé tenni és nagybecsü elhatározását velem közölni.

II.

A igazgatótanács határozati utasítása ama rendelet végrehajtására.

Igazgatótanácsunk felszólítja az összes ref. felekezeti elemi népiskolák helyi hatóságait, jelesen és közvetlenül a ref. iskolaszékek lelkészelnökeit, hogy a felügyeletük alatt levő elemi népiskolák szorgalomidejét és nagy szünetét, a 38.462—1899 sz. vall. s közoktatásügyi miniszteri körirat értelmében, a helyi körülmények figyelembevételével haladéktalanul állapítsák meg. E határozatukról (az alább irt jegyzőkönyvminta szerint) szabályszerű jegyzőkönyvet vegyenek föl, a jegyzőköny három eredeti példányát az egyházmegyei iskolák részéről az illetékes esperes, a püspöki egyházak részéről az illető keblitanács jóváhagyó záradékával láttassák el, azután a jóváhagyott jegyzőkönyv egy példányát helyezték irattárunkba, két példányát pedig a községi előjáróságnak adják át.

Úgy az esperesek, mint a püspöki egyházak kebli tanácsai nyilvántartani kötelesek mindazokat az iskolákat, melyeknek szorgalomidejére és nagy szünetére nézve jegyzőkönyvi megállapodások történtek s ezek részökről is megerősítették.

III.

A felveendő jegyzőkönyv tartalma így fejeztessék ki. Jegyzőkönyv fölvétetett.... n 1900 évihó..... napján a..... iskolaszék rendkívüli ülésében.

Jelen voltak az alulírottak.

Tárgy.

Az elnök bemutatja vármegye közigazgatási bizottságánakkb..sz. határozatát az elemi népiskolai szorgalomidő és nagyszünet megállapítása tárgyában.

Határozat.

Az iskolaszék kimondja, hogy a..... elemi népiskola mindennapi és ismétlő-tanfolyamában a szorgalomidő, az 1900/901 tanévtől kezdve **szeptember 1. napjától június 30. napjáig, azaz 10 hónapon át tartson.**

Erről a tankötelesek szülei — a határozat egyházzhatósági jóváhagyása után a szokásos módon a lelkész által is értesítendők. K. m. f. /: A jelen volt iskolaszéki tagok aláírása és iskolaszéki pecsét:/

(Esperesi s illetőleg egyházközségi kebli tanács jóváhagyásnak helye.)

IV.

Az iskolaszék t. lelkész-elnök figyelmébe:

Ha a szorgalomidőt 10 hónapra kiterjeszteni a helyi körülmények miatt — **egyáltalában** nem lehetne, akkor a fennebbi szöveg aláhúzott része akként módosulhat: vagy **szeptember hó 15. napjától június 15. napjáig, azaz 9 hónapon át.**

vagy (a legrosszabb esetben) **szeptember hó 15. napjától május 15. napjáig azaz 8 hónapon át.**

Az iskolaszéki jegyzőkönyv mindegyik példánya **egész iv papiron** állíttassék ki.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának, Kolozsvárt, 1900. április hó 11-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

1692—1900. KÖRLEVÉL,

valamennyi erdélyi ev. ref. kollégium m. t. Etőljáróságának és valamennyi erd. ev. ref. egyházmegye nt esperesének.

Ezennel hivatalosan tudatjuk, hogy a nagyenyedi ev. ref. tanítóképzőintézetben az idei tanítóképesítő rendes vizsgálatok szóbeli része folyó évi június hó 25 és 26. napjain fog megtartatni, egyházkerületi biztos, ngs. Csató János kir. tanácsos és kollégiumi főgondnok, akadályoztatása esetére mélt. Br. Kemény Simon kollégiumi gondnok elnöklése mellett.

Erről az érdekelt ifjuság s az illetékes hatóságok tudomás és mihez tartás végett értesítetnek.

Kolozsvárt, 1900. április hó 23-án.

Dr. Vályi Gábor,
elnök helyettes.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

FELHÍVÁS.

Egyházkerületünk Nagytiszteletű és Tiszteletes lelkészeit van szerencsém ezennel tisztelettel felkérni, hogy a folyó évi június 7-én tartandó Egyházi Értekezleten résztvenni óhajtok számára kérelmezett és bizton remélt kedvezményes utazási menetjegyek szétküldhetése érdekében, az értekezleten résztvenni szándékozók neveit egyházközségeikből összegyűjtve, folyó év **május 20-ig Nagy Károly** ref. theol. tanárnál, **az illetők lakhelyének és utolsó postájának megjelölésével,** bejelenteni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1900. május 1-én.

Elnök helyett:

Molnár Albert,
th. tanár.

500 1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebeleztet **kajántói** egyházközség **kantor-tanítói** állására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes jó lakás és összesen 740 kor 22 fill. fizetés, melyből 396 kor. államsegély 344 kor. 22 fill. pedig a hívektől járó, nagy részben szintén készpénz fizetés.

Pályázati határidő f. évi máj. 26. Folyamodványok N. t. Deési Gyula esperes aafhoz küldendők Gyaluba.

Kolozsvár, 1900. május hó 1-én

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

496—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebeleztet **abodi** IV. osztályu **lelkészi** állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom: melléképületekkel ellátott tisztességes lakáson kívül, terménykepe értéke 707 kor 32 fillér, szántó föld és kaszáló jövedelme 31 korona 98 fillér, készpénz 64 korona, szolgálmányok értéke 48 korona, állami kiegészítés 987 korona 35 fillér. Összesen 1833 korona 83 fillér.

Folyamodványok folyó évi május 26-ig nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárad-Szeredába.

Kolozsvárt, 1900. március hó 1-én.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

508—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi egyházkerületben, a görgényi ev. ref. egyházmegyébe kebeleztet **abatájai** egyház **lelkészi** állomásra pályázat hirdettetik.

Javadalom: szép új lakás, új gazdasági épületek, s tágas kert. Készpénz: dézmakárpótlási kamat 508 kor. 74 fillér. Alapítványi kamatok 22 korona 76 fillér. Kepe és munkatétel értéke 211 kor. 20 fillér. Föld jövedelem 24 hold elsőrendű föld értékelésében a kataszteri jövedelem csak 189 kor. 58 fillérbe van számítva. Stóla 8 korona. Összes jövedelem tehát 940 kor. 26 fillér Ezen összeghez járul a főt. egyetemes konvent által ajánlatba hozott 795 korona 18 fillér államsegély.

Pályázati határidő 1900. május 26. Folyamodványok a fennirt határnapig nt. Tavasz József esperes aához küldendők Magyar-Péterlakára (u. p. Szász-Régen.) Kolozsvárt, 1900. május hó 1-én.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

307—1900. MEGHÍVÓ.

Az illető m. t. világi képviselő és t. lelkész urat tisztelettel meghívom a n.-enyedi egyházmegye Uj-Tordán f. évi május hó 25-én d. e. 9 órakor tartandó rendkívüli közgyűlésére, melynek tárgyai:

1. T. Fekete János nyug. tanító aának a szolgálati éremmel való feldiszítése

2. A harii egyháznak egyházmegyénkbe békebelezése iránti határozat.

3. A papi egyenruha egyformásításának kérdése. A gyűlést isteni tisztelet előzi meg: prédikál nt. Jancsó Lajos főjegyző aa.

Gyűlés után papi értekezlet lesz, melyen felolvasást tartanak T. Veress Károly és T. Ferencz Samu aa. Végül az egyházm. gyámintézeti részvénytársaság tartja rendes közgyűlését.

A t. lelkész aak. sziveskedjenek ezeket tudomásul venni és a körökben levő képviselő urakat idejekorán értesíteni.

Miriszló, 1900. ápril. hó.

Sándor János,
ev. ref. esperes.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre.....
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Refleksziók.

Valóban csodálatos, hogy az üdvnek 1900-ik esztendejében is oly sok a lelki vak, kik nem látják azt a felséges célt, melyre Isten az embert elhívta és nem ragadják meg azokat az eszközöket, melyekkel ama cél elérhető. Bámulatossá haladást tett az emberiség a tudományok s főleg a természettudományok terén. Filozofálni is mindig szeretett az ember. De a filozófia ősapja, Szokrátesz, látva az ember tudásvágyát, bölcselkedési hajlamát, mintegy figyelmeztetőleg mondá: „*ismerd meg magadat!*” Mily sokra haladott e jelző kimondása óta az ember és mégis ma, évezredek leforgása után, minden egyebet jobban ismer, mint önmagát. Pedig Szokrátesz után nemsokára eljött Az, a ki a léleknek vala nagy mestere, a ki az embernek tekintetét az ő valódi világába, a lélek világára: Istenországára irányítá és a ki behozta az ember szellemvilágába azt az isteni erőt, mely az embert saját lényegének megismerésére, vagy mondjuk: *önismeretre* s ez által *Istennek ismeretére vezérli*. És ez Isteni erő nem más, mint a *szeretet* és pedig az a szeretet, mely „*mindeneket hisz, miudeneket remél és soha el nem fogy.*” Jézus Krisztus az ember céljává, ideáljává az Isten és ember lényegének megfelelő tökéletességet tette, midőn így szólott: „*legyetek tökéletesek* (a szeretetben), *mint a ti menyeyi Atyátok tökéletes.*”

Az Istennek, az embernek, a vallásnak lényege a szeretet. Ezt az igazságot hirdeti nekünk Jézus Krisztus. Ez igazság lön az ember szellemi életének kovásza, mely arra van hivatva, hogy az egész emberiséget áthassa, megnemesítse, hogy legyen az egész világ Isten országa. És valóban, az emberiség fejlődésének története arról tesz bizonyosságot, hogy a Krisztus szelleme munkálkodott, sőt e szellem lett a mozgató erő. Világosította az elmét, nemesítette a szívet és az akaratot a jóra, szépre, nemesre irányította; átalakította a családot, a társadalmat, a népek, nemzetek életét; gazdagította a tudományt, a költészetet, a művészetet. Szóval, tartalmat adott mindennek, fényt, áldást árasztott mindenre az *életnek szelleme*, a szeretetnek lelke. És e megelevenítő léleknek áldása ki-

apadhatatlan volt mindaddig, míg a Krisztus egyházának sáfárai nem feledkeztek meg arról, hogy a keresztyén életely, az íge, az eszme tökéletes és változhatatlan ugyan, mint maga a szent Isten, de sem a keresztyén egyház, sem a keresztyén tudomány, sem a keresztyén dogma nem változhatatlan, nem tökéletes, nem csálhatatlan. Mihelyt azonban az élő-hit helyébe a tekintély-hit, a krisztusi szabadság helyébe a feltétlen alárendeltség, a megelevenítő lélek helyébe a megcsontosodott dogmatizmus lépett: visszaesés állott be a szellemi élet minden terén. Az élet sója izetlenné vált, a világ világossága véka alá került. Az őskeresztyénség dicső korszaka után, mely oly pazarul ontotta a fényt, az áldást, melyben a krisztusi szabadság fivalma lengedezett, beállott a sötétségnek, a szolgaságnak ama korszaka, melyben nem doboghatott szabadon a szív, nem szárnyalhatott magasan a lélek. Bilincsbe volt verve a szabad vizsgálódás nemcsak a hit, de a tudás világában is.

De a Krisztus szelleme tiltakozott ez ellen és létrehozta a reformációt a keresztyén egyházban és az egyház által a társadalomban, az államban, az erkölcsi világban, szóval, a szellemi élet minden terén. Ki tagadhatná, hogy a Krisztus szellemében gyökeredző protestánsizmus, a mellett, hogy a lelkeket visszavezette a keresztyénség ősforrásához: a Krisztus tiszta evangyéliumához, felszabadította a tudományt, a bölcsészetet a középkori egyház zsarnoksága alól és megtermékenyítette azt; kezébe vette a népnevelés szent ügyét; küzdött az ember, a népek, nemzetek szabadságáért, legszentebb jogaiért. Az evangyéliom napja, kibontakozván a hamis érdekek sötét felhőiből, pazarul ontotta ismét a fényt, a meleget, az áldást a népekre, nemzetekre, melyek szomjuhozták a világosságot, az igazságot, a szabadságot. Krisztus szelleme ismét a földnek sója, a világ világossága, az emberi szellem megtermékenyítője, megszentelő hatalma lett; szóval az „*egy szükséges dolog,*” mely többé „*el nem vétetik tőle.*”

Hogy mennyi áldás fakadt az evangyéliomi protestánsizmusból, bizonyítja az új kor története, a mivelődés történelme s mindazon népek, nemzetek, országok és államok története, melyek a protestánsizmust

befogadták. Magyarországot, a magyar államot, a magyar nemzetet is ide kell sorolnunk, habár nem nevezhető is protestáns állammak, lévén a nem protestánsok száma jóval több, mint a protestánsok száma. De, ha azon áldásos hatást mérlegeljük, melyet a protestántizmus a 16-ik század óta a magyar államra, a magyar nemzetre gyakorolt: méltán számíthatjuk Magyarországot is a protestáns államok közé. Mert a protestántizmus szelleme teremtette meg, nagyszerű küzdelmek árán, a modern magyar nemzeti államot. A protestántizmus vívta ki nemzetünk legdrágább, legszentebb jogait, kincseit. Ott van édes anyanyelvünk, a melynek jogáért a protestántizmus síkra szállott és azt, lényegéből kifolyólag ápolta, fejlesztette; ott van nemzeti irodalmunk, népnevelésünk, tudományos műveltségünk, ott van nemzeti újjászületésünk, szabadságunk. Mindez az evangyéliumi protestántizmus áldása. És vajjon a magyar állam méltányolta-e valaha a protestántizmus áldásos munkáját? Megbecsülte-e e nemzetfentartó szellemnek terjesztőjét, ápolóját, a magyar protestáns egyházat úgy, a hogy érdemelte volna és érdemelné? Soha sem! Századokon keresztül küzdött a magyar protestáns egyház egy átkos rendszer ellen, mely minket, mint nemzetet, megölni igyekezett. Sajat erején tartott fenn iskolákat, melyek melegágyai voltak a nemzeti ideáloknak és nevelt ez ideálokért küzdő, élni-halni tudó fiakat a honnak. Magyar reformált egyházunk célja, érdeke mindig egy volt a nemzet érdekével, céljával; zászlóján ragyogtatta a fenséges jelszót: „a haza minden előtt!“ És mégis az állammak mostoha gyermeke volt mindig, mostoha gyermeke ma is.

Hagyjuk a panaszt! Elég az, hogy az állam még most sem értette meg, nem ismerte föl eléggé az idők jeleit, midőn benne a bajoknak, veszedelmes betegségeknek egész légiója pusztít. Nem! Mert ha megértette volna a kornak intő szavát, inkább megbecsülné a protestáns egyházat s ennek papjait, kiket — fizetés tekintetében — az irnokokkal s kisebb tisztviselőkkel egy nivóra helyezett. Ha fölismerte volna az idők jeleit, nagyobb súlyt fektetne az állami iskolákban a *vallásos nevelésre*, a mi csak *mellékes* dolognak van feltüntetve. Pedig egy állammak szilárdságát, egy nemzetnek fejlődését, jóllétét, békességét, szabadságát nem nagy hadi ereje, nem harci eszközeinek sokasága, nem aranyat ontó hegyei, aranykalászt rengető rónái s nem is egyoldalú értelmi felvilágosultsága biztosítják, hanem mindenek felett az a szellem, melyet Krisztus képvisel. E nélkül üres, élettelen, íztelen minden; tartalmat, ízt és életet csakis Krisztus szelleme kölcsönözhet. Valamint Jézus korában ez a szellem gyógyította meg a betegeket, támasztotta föl a halottakat, szabadította meg a foglyokat, hozta meg a vakok szemevilágát: úgy ma is csak az evangyélium gyógyíthatja meg betegeinket, támaszthatja új életre társadalmunkat, szilárdíthatja meg állami életünket. „*Egy a szükséges dolog!*“

Hogy a magyar társadalom beteg, senki sem tagadhatja. Napirenden az öngyilkosság, a sikkasztás, a paráznság, részegség, dobzódás, vastag lelkiismeretlenség minden közpályán. Hazánk, nemzetünk testén oly körjelenségek mutatkoznak, melyek méltán aggaszthatnak minden jó hazafit. Ott van az Istent és hazát

megtagadó socialismus és a nemzetiségek fészkelődése, gyűlölködése. Mi lehet mindezen bajoknak, betegségeknek gyógyszere? Talán gazdasági nyomorúságaink megszüntetése; a nemzetiségek dédelgetése; börtön- vagy bitó? Nem! Mert első sorban nem az a baj, hogy a munkásnak nincs kenyeré, a fészkelődőnek joga. hanem az a baj, hogy a *szív üres*; az a baj, hogy hiányzik az „*egy szükséges dolog*“: *a hit, a vallás*: hiányzik a *Krisztus*. És a hol ez hiányzik, ott nincs lelkiismeret, nincs emberi méltóság, nincs életbölcesség, nincs hazafiság, munkakedv, nincs kitartás, nincs türelem, nincs bizalom, nincs remény, nincs békesség, nincs szeretet.

És az állam mit tesz e bajok megszüntetésére, e betegségek orvoslására? Növeli hadi erejét, szaporítja a csendőrséget, munkástörvényt hoz, javítóintézetet állít, palotákat emel a népnevelésnek, a hol minden egyebet tanítanak bőven, csak a mire legelőbb szükség volna: *a vallásos nevelésre fordítanak legkevesebb gondot*. Szóval, az állami iskolákban csak *tanítanak*, de nem *nevelnek*. Még a legigénytelenebb tárgy is fontosabbnak van a növendékek előtt feltüntetve, mint a vallás. A tanítók, vagy tanárok magatartása, kicsinylése, közönye elég ok arra, hogy a növendékek se vegyék komolyan e tárgyat. Ha a felsőbb osztályos növendékeknek, mint vallástani-ó, elrendeled a templomba járást, néhányszor még eljönnek tömegesebben, azután kimaradoznak, mert látják, hogy tanítóik, tanáraik nem mutatják magukat a templomban. sőt van eset arra is, hogy — úgy szólván — visszartartják tanítványaikat a templomból. És ilyen környezetben, a hol a tanítók, tanárok maguktartásával, életükkel azt hirdetik, hogy a „felvilágosult“ embernek nincs szüksége templomra, vallásra, lehet e a legnagyobb buzgósággal és szakavatottsággal vallásos ifjakat nevelni?

Ha az állami, illetve a közoktatási kormány valahára már átlátná, hogy a nevelésben *a vallásos nevelés nem mellékes* dolog, hanem a leglényesebb, akkor nemcsak arra kellene hogy törekedjék, hogy a közoktatási intézetekben a vallástanításra, vallásos nevelésre nagy súly legyen fektetve, hanem arra is, hogy a tanító- és tanárképzőkben a leendő tanítók és tanárok lehetőleg vallásos szellemben, humanistikus irányban legyenek fontos hivatásukra kiképezve. Mert nagyon téved az, a ki azt hiszi, hogy az ifjuság vallásos nevelése kizárólag csak az illető vallástanítók feladata. A vallásos nevelésben a tanítóknak, tanároknak is közre kell működni. Természetesen nem úgy, hogy vallásos kérdéseket fejtegetessenek, mert ez nem is lenne helyénvaló, hanem úgy, hogy egész működésüket, életüket vallásos, evangyéliumi szellem hassa át. Vannak tárgyak, melyeket vallásos szellemben lehet és kell kezelni. A történelem tanításánál — például — rá lehet, sőt reá kell mutatni az isteni gondviselés tervszerűen működő, vezérlő bölcsességére. Még a természettudományok tárgyalásánál is igen hálás tér nyílik arra, hogy az Istenre és az ő nagy bölcsességére utaljon a jó tanító.

A nevelés, a tanítás célja nem más, mint az *ember*, a szó valódi értelmében. És lehet e embert nevelni vallás nélkül? Lehet e valaki ember vallás nélkül

Vallás nélkül, az istenfűség élénk érzete nélkül nem ember az Isten képére teremtett lény. A magyar tanítók, mint jelszót, írhatnák zászlójukra a koszorus költő mondását: „minden ember legyen *ember* és *magyar*.” Legyen *ember*, kinek elméjét, szívét, akaratát az istenfűség tudata, a Krisztus szelleme hassa át, szentelje meg. Legyen ember, kinél minden más törvényt feleslegessé teszen az Isten- és emberszeretet törvénye. Ilyen embernek kell lenni a tanítónak, ilyen embert kell nevelni az iskolának és templomnak. És ha már valaki ilyen, ha a szó legnemesebb értelmében *ember*: lehet-e az rossz hazafi; lehetséges-e, hogy ne szeresse szívének egész lángolásával a földet, melyen bölcsője ringott, melynek kenyerét eszi, levegőjét szívja; a földet, a melynek minden porszeme dicső őseinknek hazaszeretetéről, nagy tetteiről beszél? Igazi derék ember és jó hazafi csak a Krisztus szellemétől, a szeretet lelkétől áthatott ember lehet. Mindig igaznak marad Jézusnak mondása: *egy a szükséges dolog*. Mellesleg az, hogy valaki sokat tudjon, magas állással és nagy vagyonnal rendelkezék, mert az embert nem a születés, nem a vagyon, nem is a tudás teszi *emberré*, hanem a Krisztus szelleme: az igaz vallásosság. Csakis vallásos ember lehet kitartó a munkában, békefélegesen tűrő a szenvedésekben, megelégedett sorsával szerény viszonyok között is, áldozatkész a nemes és szent ügyek iránt.

(Folytatjuk.)

Zsigmond Károly.

Határozott fölvilágosítást kérek.

E becses lap folyó évi 16-ik száma szerint az Igazgató-tanács ez évi ápril. 11-iki gyűlésében a többek között szórul-szóra ezt a határozatot hozta:

»A felfalusi egyházközség vagyoni ügyeinek kezelése körül állítólag fennforgó szabálytalanságok megszüntetése végett panasz adatván be, annak alapján a görgényi egyházmegye tanácsa szabályszerű vizsgálatot tartott, s annak eredményében a panaszt elutasította. Igazgató-Tanácsunk az iratok betekintése után tényleg többrendbeli szabálytalanság fennforgását konstataálta, de a meg nem fellebbezett s így jogerős határozat érdemi elintézésébe nem bocsátkozott, hanem útasította az egyházmegyei hatóságot, hogy jövőre nagyobb körültekintéssel járjon el az ellenőrzés körül.«

Ez a határozat ebben az alakjában lehetetlen, hogy ki ne kerülte legyen a mélyen tisztelt Igazgató-tanács többségének is az ítélkező gondosabb figyelmét.

Mert mi olvasható ki ezekből a máshová néző és máshová ütő, de mindenek felett homályos sorokból? Az, hogy az illető egyház „vagyonkezelésében“ már egy „betekintésre“ is „többrendbeli szabálytalanság“ konstataálható ugyan, de hogy milyen természetűek azok a többrendbeli szabálytalanságok és hogy ki követte legyen el azokat: mintha ez egyáltalán nem is tartoznék a dologra.

S ez éppen a sérelmes része e határozatnak. Ez teszi homályossá, bántóvá, igaztalanná. Mert az avatatlan olvasó ebből ugyan Felfalura nézve gondolhat a mit akar, és gyanusíthat, ha neki úgy tetszik, a kit

akar! Itt, jól jegyezzük meg, *közhivatalnokok* becsületéről van szó, a kiket alapos ok nélkül senkinek sem szabad a „vagyonkezelés“ emlegetésével egy sorban gyanusításoknak tenni ki.

Nem is hiszem, hogy az Igazgató-Tanácsnak ez lett volna a célja. Éppen azért szükséges ama kinyomtatott jegyzőkönyvi pontnak (Megjegyezzük, hogy lapunk nem hivatalos jegyzőkönyvet közöl az Igazg.-Tanács üléseiről, de csak rendes tudósításokat. Szerk.) *világosabb és szabatosabb szövegezése*. Illetve annak „konstatálása“ magyarul és világosan, hogy *mikor és miféle »szabálytalanságok« estek ott a »vagyonkezelés« körül, és ki követte el azokat?*

Mert én hiába tudom, miről van szó. Hiába tudom és hiába mondanám is el, hogy egy különben derék és talpig becsületes kurátornak némi, a formákban való járatlanságáról. Mert ezt elmondani s egyáltalán az Igazgató Tanács határozatait szabatosan stilizálni nem én rám tartozik.

Erdélyben s kivált e lap olvasói között sokan emlékeznek még arra, hogy ennek az egyházközségnek én is voltam több esztendeig a lelkipásztora, tehát a vagyonkezelés első ellenőrzője is. Az említettem formai vétség ugyan nem az én időmre esik, de ki tartozik azt tudni, mikor az egyházkerületi lapban megjelent határozat olyan rejtelmes, mystikus, hogy semmire se világosságot deríteni, de éppen mindenkire árnyat vetni alkalmas. Ily eljárás ellen tisztelettel bár, de határozottan tiltakozom s az ügy tisztázását kívánom.

Szabolcska Mihály,
volt felfalusi ref. lelkész.*

* Ismételten megjegyezzük, hogy lapunk nem hivatalos aktát közölt, csak hírlapi tudósítást. Mindazonáltal az ily tudósításoknak is hiveknek kell lenniök. Tudósításaink hivek is szoktak lenni. Ilyen esetben, úgy látjuk, tudósításunk igen általánosan szólt; azonban addig is, míg tudósítónk nyilatkoznék, kinyilatkoztatjuk itt, hogy Szabolcska Mihálynak a felfalusi egyházközségben folytatott lelkészi hivataloskodása is értékes és áldásos volt és pedig az anyagi ügyek felügyeletét illetőleg is. Szabolcskának nem csak költészete tiszta, fényes, de tiszta s makola nélküli az ő egyéni jelleme is. Különben tudósítónk is nyilatkozni fog. Szerk.

TÁRGYA.

A marosköri ev. ref. esperesség régi Matriculaja.

(Folytatás)

Csak két harangja volt a nagy berekeresztúri egyháznak is, filiái közül pedig Kendőnek és Berének csupán harangja volt, míg Márkodon, Majában és Magyaróson *kápolnát* találnak. Kápolna volt még Selyében, Havadtőn, Agárdon, Bosban, Tófalván, Bodonban, Cserefalván és Maros-Keresztúron. Harasztkereken csak a helyét emlegetik, Csókában pedig egy ilyen helyébe¹ épített egrestői Mihácz Ferencz egy fatemplomot, melyet az esperes a jegyzőjével szép gyülekezet előtt

¹ 1639 febr. 18-án Somosdnál említik a csókafalvi kápolnát.

szentelt fel 1720 körül.¹ Hasonló, ünnepélyes felszentelése lehetett az abodi templomnak 1745 május 16-án² míg a seprődieknek jóval később, 1769-ban ajándékozik az ott lakó szent-gericzei Nagy István a saját telkéből egy akkora helyet, a melyiken „a seprődi gyülekezethez alkalmaztatott kápolna és a kápolna csepegésén kívül egy öllel kert férhessen.

Ha a kápolnáknak nem is, de a templomoknak egyesek kötelezték magukat *jobbágy szolgálatra*. Ennek a szokásnak azonban csak a Nyárád mellékéről maradtak nyomai. Így Lőrinczfalván⁴ s még előbb Lukafalván látunk reá eseteket. Lukafalván ilenczfalvi Gyöngyösi Péter 1623-ban, Nagy István 1628 április 3-án lesz templom jobbágya. Legszámosabbat jegyeznek azonban fel a nyárádtői egyháznál, a hol már 1612 jun. 7-én oda adják teendő szolgálatért a „*Nyárádtón való régi piébániának háza helyét* fiúrolfiúra“ Berkeszi Jánosnak; 1615-ben pedig a visitatio alkalmával Kovács Gergely áll jobbágyságra.⁵ Helyébe 1626-ban kakucsi Nagy Mihály esküszik fel, míg kolozsvári Nagy Mihály már 1618-ban jobbágygyá lesz, s 1633-ban helyette Beke Miklós „köpeczi fiú“ következik. Még 1625 és 1685 között azután öt elszegődésről olvashatunk, s ugyanott megtaláljuk azt is, hogy miféle szolgálatokat végeztek. Tartoztak négy-négy véka búzavetés betakarításával, behordták a pap számára fizetésül adott szénát; de a pénzen vett széna bevételére nem voltak kötelesek. Csinálták a parochialis házak kapuit, a czintermet s a parochialis kerteket fedelezték. Minden évben jeget raktak el a pap számára, kitakarították a csűrös kertjét a gaztól, s meg is szántják.⁶ Ezekon kívül úgy látszik, hogy még 1 frt 25 dénár adót is fizettek.

Mindezeknél érdekesebbek a minden egyháznál előforduló nagyszámú ingó adományok. Természetesen legjelentékenyebbek a főrangúak ajándékai, kik között nem egyszer találunk egykor széles körben ismert nevekre, de még több a jó módú, vagy a kisbirtokos nemes. Maros Keresztúron például *Kápolnási Pál*⁷

A rá vonatkozó bejegyzés Somosdnál, a 88. oldalon a következő: »Istenhez való buzgóságából tekintetes egrestői Mihály Ferencz uram a csókai filialiseclában építtetett egy jeles fatemplomot, melyet Isten dicsőségére tiszteletes esperest Musnai Miklós uram notariussával Galambodi Mihályval együtt illő egyben gyűlt panegiris előtt felszentelt. Anno 1720. novembris.«

² A feljegyzés szerint: Az abodi filialis eklésianak temploma consecraltatott in anno 1745 die 16 Maji, praesentibus reverendo dno seniore Nicolae Musnai jurato notario Stephano Vajai. Et concionatores fuerant r. d. Samuel Oltzemi pastor ecclae Kibédiensi; item corem no. r. d. Stephanum Vajai pastore ecclae B. Kereszturiensis.« Az eredeti a 198. oldalon.

³ Seprőd Szent-Imre filiája volt.

⁴ Fennebb a neveket is felsoroltuk.

⁵ A bejegyzés így szól: »Anno 1615. 25 die Febr. Kovács Gergely az egész gyülekezetben in tempore visitationis erős hitel megesküvén, kötelezé magát és minden maradékát, jószágát örökségivel együtt a nyárádtői templomhoz jobbágyságra, úgy, hogy annuatim flor. 1 den. 25 ad a templomnak adóba. Annak felette a megyével együtt a templomnak építésiben munkálkodik, ha mi szedő-vévő a templomhoz leszen, abban is egyet ért a megyével. Ez dolog lött a visitatiokor az esperes és az egész megye jelen létiben. Ioannes Batizi senior, Jeremias Enyedi, Georgius Csavasi assessores; Joanne s Sövényfalvi; Joannes Szilágyi, Thomas Buzai.«

⁶ A szolgálatok feljegyzése külön meg van Nyárádtónél.

⁷ Kápolnási a Béli-féle mozgalmakban Béli Pál buzgó híve volt. (Bélihez írott levele Szék-Okltr. VI. 368–69.) A moz-

és felesége *Kendeffy Krisztina* ajándékoznak 1699. decz. 8-án „egy ezüst lábas aranyos pohárt, hozzá tartozó ezüst tányérral együtt. Bevészték reá a nevök kezdőbetűit, s az évszámot.“¹ Ugyanekkor adnak egy veres, arany csipkés, aranyos selyem szövétű keszkenőt; egy más, veres csipkés, aranyos gyolcs keszkenőt s egy lengyelországi kamukás, bécsi csipkés abroszt. Kápolnásiné aztán később is gondoskodott az egyháztól. Hat sing fekete posztót hagyott a szószékre, s Kakasdra is adott egy fejéres himes abroszt.² De vannak ennél sokkal régebbi és értékesebb adományok is. Első helyen említhetjük köztük azokat, a melyeket a visitatio 1643-ban Gyalakútán írt fel. Egyik a szövérdi *Gáspár János* féle, most már nagy hírű, remek ötvös művű kehely, a melyhez akkor egy aranyos ezüst tányér járt. A kettőről együtt a visitorok már akkor kimondják, hogy „akár mely könnyen megérnek 40 frtot.“ Gáspár János bőkezűen gondoskodott a szövérdi egyháztól is. Hagyott annak egy aranyos ezüst poharat s „egy ezüst aranyos tényért, mely megér poharastól bőségesen 40 frtot.“ Talán ma társa lehetne a gyalakutinak, ha aztán később három abroszszal, három kendővel s egy ejteles ón kannával együtt el nem vitték volna a labanczok.³ Ezekkel csaknem egyszerre írják fel Mosonban a kalandos életű *Markó vajdáné* ajándékait, a ki egy kívül-belől aranyos ezüst poharat, reá járó ezüst tányért, egy varrott, reczés, gyolcs abroszt s egy selyemmel vart keszkenőt adott.⁴ Némileg időrendben haladva asszony a következő előkelőbb ajándékozó — *Petki Farkasné* is. Ő végrendeletileg hagyott a lőrinczfalvi templomhoz egy ejteles ón kannát, egy aranyos ezüst kelyhet, egy gyolcs abroszt s egy ón tányért.⁵ Tizenöt év mulva még gazdagabb adományt írnak fel Koronkában, a hol kisebb *Tholdalagi Mihály* a feleségével *Huszár Margittal* készíttetett Úr vacsorához való eszközöket,⁶ s azok gondviselését mind a ketten Nemes Erdős György uramra bízták. Értékes dolgok. Egy ejteles ezüst kanna, egy fehér virágos, aranyos, ezüst pohár „reczés formára csinálva“⁷; egy szkoffiummal gazdagon varrott keszkenő, egy igen szép, selyemmel megvart öreg abrosz, s egy közönséges veres dufla szőnyeg a szószékre. Ebből az évből való Mosonból az *Ébeni László* aranyos keszkenője is,⁸ míg Nagy-Ernyében *Rhédei Istvánné* 1667 április 23-án ad egy fehér virágos, lábas, ezüst poharat s egy ezüst tányért.⁹ Mind a kettőt ernyei Szabó Mihály kezébe tette le, olyan kikötéssel, hogy ha a ref. hívek galom elfojtásakor menekült s onnan visszatérve 1680 jun. 15-én tesz hűségesküt. (Szék. Okltr. VI. 390–91.)

¹ Még ezelőtt 30 évvel meg volt. Orbán Balázs említi a Székelyföld leírása IV. kötetében; de ő a betűket egyik jegyzetben csak találmásra fejtette meg, s azokat Kendeffy Pál és Kendeffy Krisztina vagy Kata neve kezdőbetűinek mondja.

² Mindkét bejegyzés évszám nélkül, halvány irással, egyik Keresztúrnál, a másik Kakasdnál. Halála után írták, mert Kakasdnál úgy említik, mint idvezült Kápolnásiné Kendeffy Krisztina asszonyt.

³ Feljegyzés Szövérdnél.

⁴ Mosonnál, 1643 jan. 30; a 262 oldalon.

⁵ 1651-ben írják fel a 41. oldalra.

⁶ A feljegyzés Koronkánál a 313. oldalon, 1666. március 2-ről. Ifj. Tholdalagi Mihályt »idvezült«-nek nevezik.

⁷ „A feneke fehér ezüst, a közepi aranyos“. A tárgyak közül a kannát említi Orbán Balázs is. Rajta e felirat volt: Toldalagi Mihály csináltatta Isten tiszteségére. 1659. (Orbán IV. 178.)

⁸ 1666. március 15.

⁹ Az elsőben kilencedfél tallér; a másodikban egy dutka híján kilenc tallér van.

»csak hárman vagy négyen maradnának is, náluk maradjon; de el ne adhassák« Ha pedig elfogynának, — illetve áttérnének — úgy az akkori esperes kezébe, vagy a partialis gyűlésnek adják. Van még ezeken kívül ott egy velencei rezes ón pohár, egy fél ejteles keresztelő ón kanna, két sávos abrosz, s a szószéken egy darab zöld posztó.¹ Még előbb a Gáspár János adományával egy nap írják fel Erdő-Szent-Györgyön a *Rhédei Jánosné, Kornis Margit* bőkezű ajándékait Harminczöt forinton csináltatott egy másfél girás merőben aranyos ezüst kelyhet; 2 frt 35 dénaron egy ejteles ón kannát az Úr asztalára, s ezek mellett adott egy kivarrott, aranyos, szkofiumos gyolcs abroszt és a kehelyhez egy aranyos keszkenőt. Ugyanez az egyház kevéssel utóbb *Lázár Györgynétől* is kapott egy szkofiummal varrott gyolcs abroszt, *Haller Gábortól* egy szép, sáhos, rostos vékony abroszt. Jóval utóbb Nagy-Ernye szomszédjában Kálban, a Rhédei Istvánné feltételeihez hasonló kikötéssel *Kovácsnai Péter* püspök által egy virágos poharat juttattak az egyháznak.² A visitatio 1670 október elsején írja fel, s itt is az a fő kikötés, hogy ha a hívek kipusztulnak, az esperes vegye kezébe. Ugyan innen megemlíthetünk még egy elveszett kelyhet. Az ingóságok sorából ki is törölték. Egy aranyos, lábas kehely volt, tányérostól. Káli *Kun János* csináltatta „a Kun Miklós része javaiból“ „A beszterczei szoruláskor“ a Kun János javai közt az ellenségnek adták, de az ország Segesvárt Galambfalvi András esperes³ kezébe adott érte 16 tallért, melyből aztán ő egyet fáradtságáért magának tartott meg. Itt a veszteséget némileg kárpótolták, de már senki sem kárpótolta a tompai egyházat, melynek kúrta feljegyzéséből szomorú történetet olvashatunk ki. A feljegyzés előbb egy szegletes, aranyos s egy lábas fejr ezüst pohárról beszél, majd ez ki van húzva, s később csak annyit irnak be: »két elégett ezüst pohárnak darabjai.«

(Vége következik)

Kelemen Lajos.

Irodalom.

Könyvismertetés.

(«*Felsőcsernátoni Bod Péter élete és művei*» írta: *Sámuel Aladár*, ev. ref. lelkész.)

Kész örömmel teszek eleget Szerkesztő barátom azon óhajlásának, hogy e kézalatti magyar egyháztörténelmi monográfiát lapunkban ismertessem, annyival is inkább, mert előzetesen is kimondhatom, hogy az ismerttetendő munka megérdemli a reá fordított fáradtságot! Igaz, hogy az nem mondható egyháztörténelmi irodalmunkban u. n. „hézagpótlónak“ a szó szoros értelmében; sőt tekintve a ma már hála Istennek eléggé széles körű „Bod Péter irodalmat“, azt kell monda-

¹ Az eredeti bejegyzés Ernyénél a 281. oldalon.

² Két dutka híjján 13 tallér van benne. Most is meg van e felirattal: „Káli orthodoxa religion lévő eclesiában communióra adatott 1670.“

Orbán B. (IV. 99.) még nem tudja, honnan került.

³ Galambfalvi András esperes ugyanaz, a ki a koronkai Tholalagi ajándékokat, s e nyomáti Pofaeus-féle adományt bejegyzí-

nunk, hogy írónk „ismert csapáson“ jár. De azért munkájának becse, értéke és jogosultsága van, mert az ide vonatkozó irodalmi termékek között *legterjedelmesebb, legrendszeresebb* és adatai a kritika bonckésését leginkább kiállják. — De ne előzzük meg saját magunkat! Lássuk magát a kézalatti munkát!

A 224 negyedréti oldalra terjedő munka a «Magyar Protestáns Irodalmi Társaság» monográfiái kiadványainak egyikét képezi. Két *főrésze*re oszlik:

I. *Bod Péter élete*; — II. *Bod Péter művei*.

I. rész: 1. fejezet: „Bod születése és tanulmányai Nagyenyedre visszatérése“. — 2. fejezet: „Bod Homoródhévízen, Magyarigenbe költözéséig“. — 3. fejezet: „Bod Magyarigenben a közfőjegyzőségig“. — 4. fejezet: „Bod családi élete és halála.“

II. rész: 1. fejezet: *Hittudományi művei*: A) *írás-magyarázati művek*: a) „Szentírás értelmére vezérlő magyar lexicon.“ — b) „A szent bibliának historiája.“ — c) „Szent Judás Lebbeus.“

B) *Egyháztörténelmi*: a) „Isten vitézkedő anyaszentegyházának historiája.“ — b) „Szent Heortokrates.“ — c) «Smyrnai Szent Polykarpus.» — d) «Historia unitarorum in Transsylvania.» — e) «Historia Hungarorum Ecclesiastica»

C) *Egyházjogiak*: a) «Synopsis juris connubialis.» — b) «Judiciaria fori ecclesiastici praxis.»

D) *Halotti beszédek*: a) „Szépen fénylő s ékeskedő, de hirtelen elhervadt s porba esett korona“ — (Gróf Teleki Mihály felett.) — b) „Tiszta, fényes. drága bibor“ — (Bethlen Kata grófnő felett) — c) „Örökké élő és a halál urán felül álló Goel“ — (Gróf Teleki Lászlóné felett.)

2. *Fej. Magyar irodalom-történelmi művek*:

a) „Hungarus Tymbaules és Hungarus Tymbaules Continuatus“ — b) „Magyar Athonas“ — c) „Erdélyi Fenix“.

3. *Fej. Didaktikai műve*: „Szent Hilarius“.

4. *Fej. Szótára*: „Dictionarium latino-hungaricum et hungarico latinum“.

5. *Fej. Késirati művei*: A) *Kész munkái*: a) „Redivivus Albertus Molnár Sentiensis“. — b) „Rediviva Eliae Veresmarti memoria“. — c) „Brevis valachorum Transsylvaniam incolentium historia“. — d) „Siculia humo-dacica“. — e) „A magyar nemzet eklézsiai historiája“. — f) „Necessaria ac utilis scriptorum historiae hungariae notitia“

B) *Vázlat munkái*: a) „Synopsis historiae literariae hungaricae“ — b) „De scriptoribus rerum Transsylvanicarum“ — c) „Vitae propriae descriptio“ — d) „Házi diarium“ — e) „Literata Panuo-Dacia“. — f) „Gellius Transsylvanicus“. — g) „Gellius Molnarianus“ — h) Consistorialia“ — i) „Magyar bibliotheca“ — j) „Catalogus librorum“ — k) „Levelei“. — l) „Némely Erdélyben történt dolgok feljegyzése“.

6. *Fej. Elveszett 20 drb művéről*.

Ezen világos rendszerrel és tartalommal van besztva a Sámuel munkája.

Az egésznek fő és alapforrása Bodnak kéziratban maradt. „*Vitae propriae descriptio*“ c. műve. Ebből ismeri oly részletesen a nagy író-pap életét és munkálkodását, s ennek alapján tud számot adni még *elveszett* műveiről is. Ezen kívül igen jól felhasználta a „*Gellius Transsylvanicus*“ s — gr. *Mikónak*,

Salamonnak. Szinnyeinek és Szádeckynek idevágó műveit. Röviden jellemezve a Sámuel munkáját ki mondhatjuk, hogy *az alapos és világos rendszerű.*

(Vége következik.)

Különfélék rovata.

Főt. dr. **Bartók György** püspök urat a kolozsvári egyházközség f. hó 6-án meghívás útján néhai Szász Domokos helyébe papjává választotta meg. E választás valóban ünnepélyes egyhangúsággal történt. A törvényes előkészületek már előzőleg megtörténtek volt s ez előkészületek egyik nevezetes mozzanata volt az a megállapodás, hogy activ választójog adassék minden adó fizető egyháztagnak. A választók a nevezett napon d. e. 11 órakor a külmagyarutcai templomban gyűltek össze, s a választási actust nt *Szász Gerő* ref. lelkész úr, mint egyházi megbízott igen szép beszéddel és imával vezette be. Mint világi megbízott *dr. Gidófalvy István* úr volt jelen. A választóközönség akaratának nyilvánítására kerülén sor, *dr. Kolozsvári Sándor* áll föl s igen tartalmas beszédben fejti ki, hogy ethikai és célszerűségi nézőpontok egyaránt azt kívánják, hogy az ürességben levő kolozsvári papi állomás *íót. dr. Bartók Györggyel*, egyházkerületünk tudós eloquens s éppen kiváló lelkipásztori egyéniséggel megáldott püspökével töltsék be. Ily szellemben szólalt föl tartalmas beszédében *Somodi István* ügyvéd, egyházi életünk egyik vezető egyénisége is. Püspökünk meghívását óhajtották *Pál I.* és *Kilyén S.* földmives gazdák. Az elhangzott szó a ki nem beszélt óhajtság egyaránt az volt: lelkipásztorkká választjuk egyhangú meghívás folytán püspökünket. Ez eredmény enunciatott is. Most *Szabó Sámuel* indítványára választóközönség püspökünk lakására vonult, hol *dr. Gidófalvy István* főgondnokunk tartalmas beszéd kíséretében tudatta püspökünkkel az egyházközség választását. Püspökünk rövid szavakban is mesterileg és jellemzetesen rajzolta előnkbe a lelkipásztori hivatás képét s végül kifejezte, hogy a megválasztást elfogadni kész. Május 6 án kolozsvári egyházközségünknek két ségkívül emlékezetes napja volt.

A június 7. napján tartandó *Egyházi Értekezlet* érdekében szakadatlanul folynak az előkészületek. A vidékről jövő tudósítások nagy érdeklődéssrel szólnak és semmi kétség, hogy az Értekezlet az ő külső megjelenésében is imponáló lesz. Az Értekezlet nyitása a belfarkasutcai templomban tartandó istentisztelet lesz, melyen főt. püspök úr mond imát, s *Vásárhelyi Boldizsár* lelkészünknek prédikációt. Az Értekezlet gyűlésén szólni, értekezni fognak *főt. dr. Bartók György*, püspök, továbbá: *Bedőházi János*, *Bodor Géza*, *Molnár Albert*, *Nagy Károly*, *Váró Ferenc*. Az Értekezletről jövő számunkban még részletesebben szólnunk.

Gyászlapok. *Dr. Vályi Gábor*, egyetemi tanárt theol. fakultásunk főgondnokát legnagyobb szülői szeretettel környezett egyetlen s alig 22 éves fiának budapesti egyetemi joghallgató *íj. Vályi Gábornak* végzetes halálában f. évi máj. 6. napján elfeledhetlen mélyen lesújtó csapás találta szíven. Megrendülve igaz részvétellel osztozunk s osztozik egész egyházkerületünk e gyászban s buzgón esedezünk Istenhez, hogy

e nagy megpróbáltatásban a tudós és hívő férfinak, valamint családjának erőt, vigasztalást nyújtson. A marosvásárhelyi püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség egyháztanácsa, képviselő testülete s a hívek egész gyülekezete, szomoruan tudatják tiszteletes *Ercse Mihály* nyug. kántor atyánkfianak élete 78-ik évében, 42 esztendő a marosvásárhelyi ref. egyházban eltöltött szolgálata után, f. hó 29 én d. u. 2 órakor történt elhunytát. Méltán mondja a gyászlap: Mindnyájan fájjaljuk halálát s a vele összeomlott lelkiismeretes hű munkásságot, a kötelességtudó, buzgó egyházi tisztviselőt. Áldott legyen ez igaz ember és hű szolgáló emlékezet! — Özv. Tiszt. *Fábián Simonné*, született *ilenfalvi Szász Brigitta* folyó év május 5-én, életének 58-ik, özvegségének 14 ik esztendejében, rövid szenvedés után elhunyt. A hálás emlékezet virraszt sirja felett. Nyugodjék csendesen!

Munkácsi Mihály meghalt. Lapunk is följegyezi ez eseményt, mert Munkácsy Mihály nem csak világhírű festő, de festményeiből a magyar szellem művészi megdicsőülése tükröződik ki. A vallásos tárgyú festészetben is a legnagyobbak egyike. A halhatatlan Munkácsy halandó részei Budapesten temettetnek el.

Protestáns felsőbb nőnevelő intézet szervezése tárgyában f. hó 3-án főtiszteletű *dr. Bartók György* püspök elnöklété alatt bizottsági gyűlés volt, melyen részt vettek *dr. Csernátoni Gyula*, *Fazakas József*, *Horváth Kálmán*, *Kenessey Béla*, *Nagy Károly*, *Sándor József*, *Sipos Gábor*, *dr. Sárkány Lajos*, *dr. Török István* és *Pallós Albert*.

Dr. Bartók György püspök a gyűlést megnyitván, a n.-szabeni Ferencrendi nővérek, az országos nőképző-egyesület és a berlini Letteegyesület által fentartott nőnevelő intézetek ismertetése után, felszólítja a bizottság tagjait, hogy adják elé véleményeiket arról, hogy minő szervezetben óhajtanák a tervbe vett protestáns felsőbb nőnevelő intézetet megalkotva látni. *Pallós Albert* azon elvből indulva ki, hogy a létesítendő intézet igaz vallásos nevelés alapján, általános alapos képzettség mellettkenyer kereseti pályára is képesítse növendékeit. óhajtaná, hogy az, az óvodától a tanítónő illetve nevelőnőképzőig mindenféle fokozatu iskolát magában foglaljon; azon kívül egy továbbképző tanfolyamot és azon növendékek részére pedig, kik a polgári iskola elvégzése után tovább tanulni nem kívánnak, egy *háztartási iskolát is*, melyben a háztartáshoz szükséges ismereteknek *gyakorlati úton* való elsajátítása mellett, képeztesse ki a növendékek, tekintettel kinek-kinek tehetségére és hajlamára, — a fehérnemű és felsőruha szabásban és varrásban, a masamód munkák készítésében, s általában mindazon munkákban, melyek tisztességes megélhetést biztosítani nak. Természetes, hogy ezen intézetnek ily módoni szervezéséről, azokat csak a fokozatosság elvének szemelött tartásával lehet szó.

Sándor József a történelemből és az életből vett példákkal igazolja egy protestáns felsőbb nőnevelő intézet sürgős fellállításának szükségét, de a szeretetházzal kapcsolatosan és úgy, hogy előbb az intézet felsőbb fokozata szerveztessék. Ugyan ily értelemben szól a kérdéshez *dr. Sárkány Lajos* is, megjelölven egyúttal a telket is, hova az intézet legelőnyösebben volna elhelyezhető. *Fazakas József* nemcsak általánosságban, hanem világosan szeretné megjelölni, hogy minő fokozatu iskola legyen az intézet magva.

Miután a kérdéshez *Nagy Károly* és *dr. Török István* is hozzá szólott, elnöklő püspök a felszólalások egybefoglalása után, a részletes terv kidolgozására bizottság kiküldését látja szükségesnek, mely véleményhez az értekezlet hozzájárulván, *Sándor József* elnöklété alatt *Nagy Károly*, *Sárkány Lajos*, és *Pallós Albert* személyében bizottságot küldött ki, melynek előadójává *Pallós Albert*et választották meg, — s ezzel a gyűlés a püspök éltetésével véget ért.

A bizottság már is szorgalmasan dolgozik, s így hisszük, hogy a tervezet nem sokára bemutatható is lesz.

Az erdélyi egyházkerület kérvényei az ápril. 24-én tartott konventi ülésen következőleg láttattak el. (Folytatás és vége):

IX. Marosi egyházmegye Mező Szabéd, leányegyh., adósságtörlesztésre 50 kor. K. Szt.-Miklós, töke-segélyt élvezvén, nem segélyezhető. Ny.-Szt-Imre, adósságtörlesztésre 50 kor. Száltelék. adósságtörlesztésre 50 kor. Göcs, iskolaépítésre 50 kor. Kis-Görgény, közszükség-letek fedezésére 50 kor. Moson, adósságtörlesztésre 50 kor. Csóka, iskola építésre 50 kor. Vadasd, templomtorony-építésre 50 kor. Kakasd, adósságtörlesz-tésre 50 kor. Maros-Szt.-Király, egész évi kirovásával hátralékban lévén nem segélyezhető. Székes, közszük-ségei fedezésére 50 kor. Szent-Simon, papiház befeje-zésére 60 kor. Seprőd leányegyh., egész évi kirovásával hátralékban lévén, nem segélyezhető. Torbcszló, iskolaépítésre 60 kor. Jedd, adósságtörlesztésre 50 kor. Nagy-Adorján, adósságtörlesztésre 50 kor. Maros-Keresztur, egész évi kirovásával hátralékban lévén, nem segélyezhető. Tompa, adósságtörlesztésre 50 kor. Böő, adósságtörlesztésre 50 kor. Koronka, miután a kért célra ő maga semmivel sem járul, nem ajánlható. Hagymás-Bodon, paplaképítésre 60 kor, Rigmán, adósságtörlesztésre 50 kor.

X. Küküllői egyházmegye. Maros-Ugra, töke-segélyt élvez, nem ajánlható. Deesfalva, templomto-rony-építésre 60 kor. Bernádi, nagyobb szükségben le-vőkre tekintettel, nem ajánlható. Küküllővár, állandó missió-segélyt élvezvén, nem segélyezhető. Harangláb, költségvetés nincsen, nem ajánlható,

XI. Nagyszebeni egyházmegye Bürkös, be fektetéstől származott adóssága lévén, nem ajánlható. Balászfalva, adósságtörlesztésre 60 kor. Alamór, na-gyobb szüks. levőkre tekintettel, nem segélyezhető Hari, paplak-revonálásra 50 kor. Kis-Solymos, egész kirovásával hátr. lévén, nem segélyezhető.

XII. Udvarhelyi egyházmegye. Magyar-Hideg-kút, templomépítésre 60 kor. Magyaros leányegyh., temp lom- és toronyépítésre 50 kor. Parajd, az építéskezés célja nincs megjelölve, nem ajánlható. Kányád-Jásfalva, az adósság eredete nem lévén feltüntetve, nem segélyez-hető. Bikafalva, birtokvásárlásból származott adósság, nem ajánlh. Hodgya, paplaképítésre 50 kor. Sándorfal-va, adósságtörlesztésre 50 kor. Ábrahámfalva, adós-ságtörlesztésre 50 kor. Miklósfalva, nagyobb szükségben levőkre tekintettel, nem segélyezhető. Csekefalva, kán-tori lak építésre 50 kor. Patakfalva, templom toronyjavít-ás 50 kor. Szent-László, adósságtörlesztésre 50 kor. Farcád, adósságtörlesztésre 50 kor. Ége, adósságtörlesz-tésre 50 kor. Kis-Galamfalva az építkezés költségvetése tárgyalva nincs, nem ajánlható. Bögöz, nagyobb szüks. levőkre tekintettel, nem segélyezhető. Dobó leányegyh., nagyobb szükségben levőkre tekintettel, nem ajánlható. Bözöd, adósságtörlesztésre 50 kor.

XIII. Orbai egyházmegye. Papolcz, adósságtör-lesztésre 80 kor. Telek, kántori lak építésre 50 kor.

XIV. Sepsii egyházmegye Komolló, templomre- vonálásra 60 kor. Nyén, adósságtörlesztésre 50 kor. Keresztvény, templomrevonálásra 50 kor. Erőd, adós-ságtörlesztésre 50 kor. Árapatak, egész kirovásával hátrarekban lévén, nem segélyezhető. Feldoboly, nagyobb szűkségben levőkre tekintettel, nem segélyezhető. Hossz-falu missiói segélyben részesülvén, nem segélyezhe-tő. Bodola, nagyobb szűkségben levőkre tekintettel nem ajánl. Kőrőspatak, nagyobb szűkségben levőkre tekin-tettel, nem ajánlható. Kilyén, adósságtörlesztésre 50 kor Szacsva, közszükségei fedezésére 50 kor. S.-Be-senyő, melléképületekből származó adósság, nem ajánlh. S.-Zalán, adósságtörlesztésre 50 kor.

XV Gyulafehérvári egyházmegye. Benedek, templomrenoválásra 60 kor. Zalatna, több izben nyer-vén segélyt, ez alkalommal nem segélyezhető. Tövis,

adósságtörlesztésre 50 kor. Alvinc, nagyobb szükség-ben levőkre tekintettel, a kerület nem alánlja.

XV Erdővidéki egyházmegye. Nagyajta, adós-ság összege nem lévén kitüntetve, nem segélyezhető. Barót, a temlomjavítás költségvetése nem lévén feltün-tetve, nem segélyezhető. Miklósvári l. e., iskola-levitalak építésre 60 kor. Bibarczfalva, temlomépítésből szárna-zott adósságtörlesztésre 50 kor.

Összesen 80 egyház 4230 kor.

A gyulafehérvári Közmívelődés veszettül támadja a Protestáns Irodalmi Társaságot s főként ennek *Koszoru* füzeteit s ezek között is leginkább az *»Ezüst szív«* füzetet. E kiadványokat lapunk is ajánlta már s most, hogy a klerikalis „Közművelődés“ is *ajánlja* — már tudniillik a maga módja szerint — újból fölhívjuk olvasóink figyelmét a Koszoru füzetekre. Ugyancsak a Közművelődés támadja *Tótvölgyi Titusz*, az ismeretes író újabb művét, melynek címe: *»Egy új reformáció küszöbén«*. Méltó dolog hát, hogy e könyvet is olvasóink figyelmébe ajánljuk addig is, míg e nagy feltűnést keltő könyvet lapunk is találólag méltatná.

Jezsuita osztálygyűlés. A b...i reform. lelkesz r. kath. cselédje gyónás alkalmával dorgálást kapott, hogy kálvinista embernél s épen kálvinista papnál laknia nem szabad. Kálvinista templomba se szabad mennie.

Ennek a gyönyörűséges keresztyéni tanításnak az lett az eredménye, hogy a cseléd felmondott, s eiment r. kath. gazdát keresni, *mert lelke üdve megköve-teli, hogy a káplán úr intése teljesüljön.*

A g. kath. káplán ugyanennek a lelkesznek a r. kath. cselédjével hasonló módon járt el. Nyilvánosan leszidta azért, hogy kálvinista papnál lakik. Hát a hazafisággal ez összeegyeztethető? Hát a hercegprimás *békességéből és hazaszeretetéből ezt tanulhatja az alsó papság?* Ha igen, nem kérünk belőle.

Hát vajjon a királyi ügyész úr nem lát ebben osztálygyűlést?

h.

A debreceni theologus diákkongresszusról. Folyó hó 1-én tarttatott meg az országos diákkongresszussal (ápr. 28.— máj. 2.) kapcsolatban a magyaror-szági első ref. theologus diákkongresszus Debrecenben.

A kongresszus eszméjét egyházi vezérférfaink legnagyobb része nem részesítette pártolásban, sőt so-kan épen ellene nyilatkoztak, vagy legalább némi ag-godalmakat tápláltak vele szemben. — De a kongressz-us tényleg többet váltott be a hozzá fűzött remé-nyeknél, már magában azért is, hogy erkölcsi komoly-ságban határozottan felölmulta az országos kongressz-uszt, s így igen kényes és nagy horderejű kérdéseket aránylag kevés idő alatt tárgyalhatott le. Nem cseké-lyebb jelentőségű eredmény az, hogy az óhajtot érint kezes és összeköttetés az 5 theologia hallgatói között ezzel a ténnyel immár meg van kezdve. — S aztán ott van az előadók buzgó munkálkodásának resultatuma, s ha azok közül egy pont némi tekintetben kifogás alá eshetik is: az a többit semmi szín alatt nem kompro-mittálhatja és nem kompromittálhatja magát a kon-gresszust sem természetesen

Április 30 án délre már mindnyájan megérkez-tünk vidékiek is. számszerint 24 en; Pest és Pápáról: 8—8, Sárospatakról: 3, Kolozsvárról: 5. Kedves és em-lékezetes pillanat volt, mikor az ország legkülönbözőbb tájairól a «kálvinista Rómába» összegyűlt tógások elő szőr találkoztunk.

Kedden reggel 8 órakor már együtt voltunk a főiskola oratóriumában. Kongresszusunkat isteni-tisztelettel kezdtük meg, melynek részei voltak: „Jövel szentlélek,“ . . . „Te benned bízunk,“ s egy pár szép karének elnéklése; *Csomasz Dezső* pápai szé-nior emelkedett és erőteljes imája; — *Makay Lajos* pesti szenior beszéde, a melyben Jeremiás próféciájából vett szent igék alapján igazi apostoli magaslaton

álva a beszéd szellemében — nyúlt be a mai egyház-társadalmi viszonyok szálai közé és mutatott rá ezzel kapcsolatban a kongresszus teendőire.

Ezután nt. *Csiky Lajos* akadémiai rektor professzor úr nyitotta meg szép beszéddel a kongresszust, s adta aztán a további vezetést ugyancsak az ő vezetése alatt megválasztott elnököknek, Csomasz D. és Makay Lajosnak

Első vitapont, a melyet *Gyarmathy József* sáropataki th. fejtegetett, az volt, a mely érintkezési pontokat keresett az 5 theol. akadémia hallgatói közt fenntartandó szorosabb összeköttetésre nézve. Előadó véleménye szerint ez elérhető: 1. a mostanihoz hasonló kongresszusok, 2. modern szupplikáció, 3. egy közös theologus lap által. Kongresszus a javaslatot elfogadta és pedig oly formán, hogy a két elsőt egyszerre tartva minden évre felveszi.

Második pontban *Szabó Miklós* debreceni th. a lelkeszi minősítési törvény jogtalanságát igyekezett bebizonyítani alaposítással és javasolta, hogy a kongresszus kérvényt nyújtson be e törvény megváltoztatása iránt a zsinathoz. A kongresszus ez értelemben határozott.

Harmadszor a theologus önképzésre vonatkozólag *Vargha Kálmán* pápai előadó th. olvasta fel gondos kidolgozású és alapos tanulmányát, melyben az önképzés intenzívebbé tétele céljából legfőbb faktorok gyanánt hangsúlyozza legelső sorban a bibliának szorgalmasabb olvasását és tanulmányozását, aztán a szimbolikus könyvek, főként a „Helvét hitvallás“ ösmerését, az egyház történelmében való mélyebb, lelkesebb kutatást. A kongresszus ezeket is helyeseknek és üdvöseknek találva, kimondta, hogy ezekre csakugyan több súlyt helyeztet.

Negyedik pont alatt *Farkas Károly* kolozsvári th. mutatott rá nagy utánjárással és körültekintéssel készült dolgozatában, hogy mennyire szükséges egy közös theologus lap, a mely az által, hogy egymás szervezeti és szellemi életével és irányával megösmertve, eszmecserére adna alkalmat, egymáshoz való ragaszkodásunkat erősebbé tenné, hatalmas tényező lenne arra nézve, hogy ne legyünk immár „oldott kéve“. A kongresszus ennek igazságát belátva, elhatározta egy ilyen lap megteremtését és pedig különböző javaslatok alapján odajutott, hogy a debreceni hittanszaki önképzőkör kiadásában eddig megjelent „*Közlöny*“ t átveszi, az 5 th. akadémia diákügyei tudósítójának te kinti és kiadási helyét s szerkesztőjét továbbra is elfogadja, előnyösségénél fogva.

Nem tévedek én sem, ha a kongresszus fénypontjának *Mészáros János* pesti theologus beszédét tartom. E beszéd azzal a kérdéssel foglalkozott, *mit tehetnek a theologusok a vallásos élet emelésére*. Közpon-ti gondolata ez volt: „*Orvos gyógyítsd meg magadat!*“ Ezt a gyönyörű gondolatot fejtette ki és alkalmazta, gyönyörű szépen lélektani alapon réánk theologusokra. És kimutatta beszéde kapcsán, szembe állítva bennünket a külföldi testvéreinkkel, hogy bizony mi magyarok még nem tudunk igezán imádkozni, helyesen tanulni és odaadóan tanítani. Aztán arra kért, hogy tanuljunk meg mindezeket; mert ezekben rejlik ama kérdés titka.

Lelkes tapsvihár fogadta a kedves és szívhez szóló beszédet.

Makay Lajos rövid hálaadó imájával aztán véget ért a jelentős kongresszus.

Mi pedig a test kívánalmainak is eleget teendők, siettünk az „Angol királynő“ vendéglőbe, a hol a debreceniék magyaros vendégszeretete dúsán részesített a testi áldásokban is. A banketten ott voltak a többek közt: Kiss Áron püspök ur, gr. Dégenfeld József egy. ker. főgondnok. Az elhangzott pohárköszöntők, némelyike valódi szónoklati remek, mindannyi az egy háza boldogulásán csüggő lélek sugalmának egy-egy drága gyöngye volt, a melyek által mi gazdagodtunk lelki kincsekben és lelkesedtünk.

Diszebed után, a kik ott jelen voltunk, lefényképeztettük magunkat. Azt hiszem, mindenkinek kedves emléke lesz e kép!?

Van még egy fényes s vonzó pontja Debrecenben való tartózkodásunknak: megkoszorúztuk a „gályarabok“ emlékoszlopát, azokét, kiknek megdicsőült alakjai a híhűségnek, szilárd meggyőződésnek és nemes önfeláldozásnak ideáljai gyanánt lebegnek előttünk, a kevesbbé dicsó utókor előtt. Nt. *Balogh Ferenc* theol. tanár urnak eszmegazdag, bámulatos történelmi ösmeretről tanuskodó beszéde a megszentelődő érzelmeinket imává avatta ott a magasztos pillanatban. S teljes valóság, hogy nagyban emelte a hangulatot *Csomasz Dezső* ódai szárnyalású beszéde. Igazán megható és felemelő volt e jelenet!...

Im így folyt le a kongresszus, melynek válságos állapotunkra nézve, a jövődőt tartva szemelött oly nagy jelentőséget tulajdonítok. Célját elérte, közelebb hozott bennünket egymáshoz, s ennek gyakorlati értéke kétségtől van. Az elhintett magvak mennyit teremnek? — nem tudni még. De kezdetnek jó és ez alapokon haladva a kongresszusok számára szép jövő ígérkezik. A kegyelemnek Istene váltsa be a szép kilátásokal, bocsássa ki vezérlő és áldó Szentlelkét, s annak vezérlete alatt csak — Excelsior! Előre! Felfelé!...

Lovass Aladár theologus.

Emléksorok. Egy tisztos öreg férfiú, egy hosszú életen keresztül a népnevelés szent ügyét szolgált ev. ref. tanító, Báthori György halt el Kis-Dobán folyó évi április hó 1-én. Ezelőtt 70 évvel, az ifjkor szép reményeivel, lelkesedésével lépett ő a tanítói pályára, hol azon időben az ottan működő egyének sorsa felettébb mostoha volt.

Báthori György azon tanítók egyike volt, ki az akkor még nagyon is háládatlan pálya nehézségeitől vissza nem riadva, a türelemnek, szelidségnek szeretetnek, kötelesség érzetnek nemes tulajdonaival felfegyverkezve türt, küzdött, nélkülözött, s a tanításban forgolódott.

A 18 éves ifjú diák, Báthori György a zilahi ref. kollégiumból 7 évtizeddel ezelőtt kilépve, a szeéri egyházban kezdte meg tanítói hivatalát, a hol és még pár egyházban összesen 12 évet eltöltvén, 58 évvel ezelőtt költözött be a kisdobai ev. ref. egyházba a hol haláláig folytonosan lakott. Ezen félszázadot meghaladott időből 52 évet mint rendes, 6 évet mint nyugalmazott tanító töltött el Kis Doba községében. Oly hosszú idő ez, mely alatt nemzedékek születtek és haltak el és a jelenleg életben levő kisdobai ref. lakosok néhány öreg ember és a 13 éven alóli gyermekek kivételével, mint tanítványai tőle nyerték azon hasznos ismereteket, melyeknek oly nagy hasznát vehetik az életben.

A tanítói rögzős pályán szerzett érdemei elismerésül 40 éves tanítói jubileuma alkalmából dicsően uralkodó Felsőkerület egy ezüst érdem-keresztel kegyeskedett őt kitüntetni. A kisdobai egyház is méltányolni kívánta érdemekben megöszült tanítójának érdemeit, a midőn 6 évvel ezelőtt, látván, hogy az öreg szolgának nyugalomra vagyonszüksége, tudván, hogy az országos tanítói nyugdíjintézet jótékonyágában nem részesülhet, mert öreg koránál fogva abba felvehető nem volt; élethosszigan évi 150 forintot ajánlott és adott nyugdíj cimen. Ez ajánlat a kisdobai ref. egyház fennkölt gondolkodásának, s hálás érületének fényes bizonyítéka; nem sok ugyan, de mégis elég volt arra, hogy az öreg tanító, hű felesége és unokája mindennapi kenyere biztosítva, s a törvény szigora által a nyugdíjintézetbe fel nem vett öreg szolga és családja a nyomortól mentesítve legyen.

Ekként lőn fenn és alant elismerve és méltányolva közhasznú munkássága azon 88 évet élt férfinak már életében, kit folyó április 3-án délután, egyháza s a szomszéd községekből összesereglett nagy közönség részvéte mellett helyeztek el a sir sötét üregébe, mi után Botka Károly helybeli lelkész a templomban,

Kecskeméthy Kálmán vérvölgyi lelkész és Nagy György sz. szentkirályi tanító — utóbbi a szilágymegyei tanítói-testület nevében — a sirnál érdemeit kellő méltánylásban részesítették.

A hosszú élet fárasztó munkáit híven végzett s már csendes nyugalmat talált öreg tanítóra méltán alkalmazhatók az irás eme szavai: „*Jól vagyon jámbor és hiv szolgálom, kevesen voltak hiv sokra bizlak ezután menj be a te uradnak örömébe.*” Béke legyen porai felett!

N.-Doba, 1900 április 18. *Botka Károly* ev. ref. lelkész.

Benedek Károlyt, az alvinci egyházösszeg jeleségeikkel megáldott derék lelkészét a gy.-fehérvári egyházmegye szokatlanul népes közgyűlése egyhangulag egyházmegyei főjegyzővé választotta.

Kérelem Azon nt. esperes urakat, a kik „Az egyházlátogatás (Canonica visitatio) kiadandó történeti mű előfizetési felhívását még be nem küldötték, a legmélyebb tisztelettel kérem hogy legkésőbb e hó végéig sziveskedjenek beküldeni, hogy a kiadandó példányok száma felől intézkedtessem. A mű különben sajtó alól négy hónap múlva kikerül s mivel a mű most már *minden bizonynyal* kiadatik: kérem az előfizetési pénzeket (3 korona) hozzám küldeni mert protomentesen csak azoknak küldhetem, a kik ez összeget beküldik. Bolti ára e terjedelmes (18 20 nyomtatot iv) műnek 4 korona lesz. Előfizetéseket még mindig elfogadok. (Az előfizetési összeget a mai postával mi is küljük. Szerk.)

Tiszteletel maradtam Kápolmán (Borsod-m. u. p. Sajó-Szt-péter) 1900. május 2. *Szuhay Benedek* főjegyző.

Köszönet, Kolozsvári ev. ref. első pap nt. Szász Gerő ur, az ozdi egyháznak 15 forintot ajándékozott. Fogadja e nagylelkű ajándékaért egyházam nevében forró köszönetemet.

Ózdon, 1900, április 21-én *Derzsi Lőrinc* ev. ref. lelkész.

Köszönetnyilvánítás Algyógyi ref. egyházközségünk buzgó gondnokának, Tekintetes Berivóy János úrnak, jó tettekben gyönyörködő kedves nője Décsy Mária úrnő ó Nagysága, egyházunk temploma szoszé kének elavult takarója helyett, egy díszes takarót kegyeskedett adományozni, melynek alsó részét egy szőlő vessző tja végig, melyen pompás színárnyalatu 16 levél és 11 szőlőgerezd díszlik. Jobb és bal részét búzavirágból és búzakaralászból álló 8 csokor ékesíti. Közepén e felirat: „*Megszárad a tű, a virág elhull; de a mi Istenünk beszéde megmarad mindörökké*“ Ézsaiás XL. 8.

„*A jótétel haszna visszatér a jótévőre* 2. Kain. IX. 12.” és „*kincse leszen a mennyben*“. Márk. X. 21.

Fogadják a kegyes adakozók és Stelmach Berta kisasszony is, ki gyalári nevelőnői tisztét szép munkájával tette ránk nézve emlékezetessé — hálás köszönetünket, úgy magam, mint egyházam nevében.

Algyógy, 1900. április 20. *Jakab Mózsá*, ev. ref. pap.

Köszönetnyilvánítás. A berei egyház községében, melynek tagjai csak egy évvel ezelőtt is, egyházuk, vallásuk iránt hidegséget, közönyöséget mutatnak, most napról-napra szebb-szebb jeleit láthatjuk az újjá születésnek. A sok szép, örvendetes jel közül, csak kettőt kívánok kiemelni.

Húsvét 2-od napján, midőn a Krisztus megnyílt koporsója fényesen igazolta a nemes szív halhatatlanságát, egyház-községünkben is megnyílt egy koporsó s a halott: életet kapott! Koporsóhoz, halotthoz volt hasonló templomunk kathedrája a homlokzatát befödő, összerongyolódott, megfakult takarótól. S e napon kibeszélhetetlen örömnkre, a halott föltámadott! Tek. Soó Ernő, vasuti ellenőr úr egy gyöngyöri szép megszín-piros takaróval lepte meg egyházunkat.

Egy héttel később, az egyház többi, hivei önkéntes adományából, 4 igen szép, 30 frt értékű fekete zász-

lót szenteltünk fel Isten dicsőségére s mindnyájunk lelki örömére. A nemes tett nem szorul köszönetre, de méltó a követésre!

Ügy. tek. Soó Ernő úr, mint azok kik zászlóink beszerzéséhez kisebb-nagyobb összeggel járultak, fogadják itt, a nyilvánosság téren is, leghálásabb köszönetemet.

Bere-Kereszturon, 1900. ápril. 28-án *Kolozsvári József* ev. ref. h. lelkész.

Szerkesztői üzenet.

T. ifj. P. K. Köszönjük az érdeklődést. Nem került el gondunkat.

Kiadóhivatali üzenet.

A folyó évi előfizetések beküldése megen-
gedhetetlenül lanyhán történik. A nyomdát nem tudjuk fizetni. Ennélfogva intézkedni szándékunk, hogy azoknak, kik 10 nap alatt az előfizetési összeget be nem fizetik, a lap ne küldessék. Az innen származható felelősségteljes hátrányok aztán hatásosabbak lesznek, mint a mi barátságosan figyelmeztető szavaink. Egyszersmind jelentést tettünk a méltóságos igazgató-tanácsnak is.

Hivatalos rész.

1977—1900.

KÖRLEVÉL,

Az ev. ref. kollegiumok m. t. Előljáróságainak

A közoktatásügyi m. kir. miniszter úr f. é. február 24 én 6590 szám alatt kelt leiratában arról értesít, hogy az „Országos Közegészségügyi Egyesület“ kebelében az iskolai egészségügy köréből sorozatos előadásokat tartott. Orvosok, akik az egészségügy ezen ágával szakszerűen foglalkoznak, Budapest székes-főváros községi iskoláiban végzett vizsgálataik eredményét terjesztették elő. A nevezett Egyesület ezen érdekes és tanulságos sorozatos előadásokat tartalmazó iskolaegészségügyi kiadványt oly kéressel terjesztette föl a miniszteriumhoz, hogy a kiadványt azoknak a hatóságoknak, hivataloknak és intézeteknek küldje meg, a melyek az iskola és a tanítás ügyeibe rendelkezőleg, illetőleg oktatólag folynak be.

Mint hogy a közoktatásügyi miniszter úr a már nyomtatásban megjelent sorozatos Előadások pár füzetét hatóságunknak is megküldötte, hogy azokat iskolaintéző egyházi hatóságainknak figyelmébe ajánljuk s mint hogy igazgatótanácsunk azok tanulságos tartalmáról is meggyőződött és sokirányú tájékoztatást talált bennök iskolai hatóságaink eljárásainak tökélesítésére nézve, örömmel ajánljuk fentírt Címeknek megismerés és tanulmányozás végett.

A füzet teljes címe: Előadások az iskolai egészségügy köréből. Budapest székes-főváros községi iskoláiban végzett vizsgálatok alapján, az Országos Közegészségügyi Egyesületben tartottak Rigler Gusztáv, Schuschny Henrik, Steiner Samu és Waldmann Fülöp doktorok. Budapest, kiadja az Országos Közegészségügyi Egyesület. 1899.

Kolozsvár, 1900. május hó 5-én

Dr. Bartók György,
elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

549—1900.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a szilágyszolnoki egyházmegye *szilágysámsoni* ev. ref. egyházközségének *kántortanítói* állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom: készpénz az egyház pénztárából 400

frt, papéncz 16 frt; két boglyás kaszáló és 1 hold 270 □ öl szántó; stóla; tandíj az egyes osztályok szerint 8, 16 és 32 kr. s minden tanulótól egy csirke, vagy annak ára.

Kötelességei: az egyházi törvényekben előirt kántori s tanítói teendők teljesítése.

Ezen községben az állami iskola a folyó év szeptember -én megnyílik s az állam a megválasztott tanítót átveszi s az egyház kántorául alkalmazza.

Pályázati határidő 1900. június 10. Az állás mielőbb elfoglalandó.

Oklevéllel is felszerelt folyamodványok nt. Viski Pál esperes úrhoz küldendők Zoványra. (Szilágy m.)

Kolozsvárt, 1900. május hó 8 án.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök

50—1900.

PÁLYÁZAT HELYETTES TANÁRI ÁLLÁSRA.

Az államilag segélyezett *zilahi* ev. ref. főgymnasiumnál az 1900—1901 dik iskolai évre egy újonnan rendszeresítendő, latin-görög, esetleg latin-magyar szakcsoportú tanszék helyettes tanárral fog betöltetni.

Javadalma: 1600 korona havi előleges részletekben.

Pályázhatnak a fent megjelölt tárgyakra képesített, ev. ref. vallásu tanárok, vagy tanárjelöltek

A kellően felszerelt s az ev. ref. főgymnasium elüljáróságához címzett folyamodványok f. évi július 15 ik napjáig a főgymnasium igazgatójához küldendők.

A megválasztott tanár szeptember 1 sején állását elfoglalni köteles.

Kincs Gyula,
főgymn. igazgató.

MEGHIVÓ.

A sepsi ev. ref. egyházmegye papiértekezletének tavaszi rendes közgyűlését: Ilyefalvára, 1900. évi május 25-én d. e 9 órára tűzöm ki, melyre tiszteletes lelkész társaimat és az érdeklődő közönséget tisztelettel meghívom.

Az értekezlet tárgyai: 1. Elnöki megnyitó után, testületileg fölvonulás a templomba; hol a) imát mond: tisz. Jakab Józseffotos-martonosi ref. lelkész; b) egyházi beszédet tart: tisz. Pünköszt István uzoni ref. lelkész aa. 3. felolvasást tart: tisz. Tárkányi György vallás tanár aa; 4. az egyházkerületi értekezlet módosított alapszabályainak tárgyalása, bevezeti: Zsigmond Károly hosszúfalusi ref. lelkész aa; 5. pénz és könyvtárosi jelentések; 6. Indítványok.

Sepsi Szent-Györgyön, 1900. évi ápril 30-án.

Révay Pál

ref. lelkész, értekezleti elnök.

1816—1900. NYILVÁNOS NYUGTÁZÁS.

Néhai b. e. Szász Domokos püspök aa. emléke megörökítésére és a Szeretetház alapja javára újabban a következő kegyes adományok folytak be:

	Kor. fill.
Buzai és szász-zsombori egyházakban gyűjtés..	7-90
Ferenci Zoltán	4—
Agyagási Gábor m.-fráti lelkész gyűjtése	3-90
Csűrös József n.-almási lelkész	3.—
Jakabházi Dániel	1-90
Elekes Károly nagyenyedi tanár.....	6 —
Wass Lajos s.-bodoki lelkész gyűjtése	3-50
Kiskendi egyházban gyűjtés.....	5-30
Kovács Gábor szentmargitai lelkész	2—
Herceg Lajos	20—
Székely Ödön	3—
Staudner Mátyás	4-20
Szalma Lajos n.-ölyvesi lelkész gyűjtése	5—

	Kor. fill.
N. N.	2—
Szabó András tanár gyűjtése	8—
Nagy borosnyói egyház.....	10—
Varga Ferenc lelkész (Csik-Sz.-Iván).....	2—
Magyar décsei egyház	10—
Sófalvi Károly lelkész	2—
Nemes Sándor gyalakuti lelkész.....	2—
Ince Lajos egerpatoki lelkész gyűjtése	4-12
Gombos Ferenc és családja.....	10—
Ferenci Árpád	4—
Horváth Kálmán	10—
Málnási egyház és Kiss Gyula lelkész	7—
Szabó Dénes zaláni lelkész	2—
Szotyori egyházban gyűjtés	11-60
Kolumbán Ferenc sepsi-szentkirályi lelkész gyűjtése.....	10-20
Magyar Károly lelkész s a gidófalvi egyház	5—
Lőrincy Miklós lelkész	5—
Mező újlaki egyház	5—
Vajda Ferenc szász-lónai lelkész gyűjtése	24—
Geréb Márton tanár	6—
Szász Dénes igazg.-tanácsos gyűjtése	12—
Dr. Farnos Dezső tanár gyűjtése	24—
Benke István tanár	4—
Gróf Lázár Istvánné	10—
Cserei József gyűjtése	5-20
Pap Lajos d.-széplaki lelkész gyűjtése:	
Pap Lajos lelkész és neje	10—
Dedrád-széplaki ev. ref. egyház	10—
Dedrád Széplak és vidéke hitelszövetkezete	10—
Oláh Ujfalu hitelszövetkezete	10—
Többektől	10—
Fejérvári Jenő	2—
Csernátoni Gyula	2—
Sándor Lajos tanító	1—

Fogadják a nemesszívü adakozók Igazgatótanácsunk őszinte köszönetét.

Kolozsvárt, 1900. május hó 7 én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

Irodalmi újdonság!

NOVÁK LAJOS REFORMÁTUS TEMETÉSI ÉNEKTÁRA

kapható:

*Trócsányi Bertalan könyvkereskedésében
Sárospatakon.*

Egy példány ára: 1 korona 40 fillér, melynek előleges beküldése után a könyv bérmentve küldetik meg

Őrony-órák!

Palota-, városházi, gyári és lak-tanya-órák berendezését a legelő-nyösebben eszközli

**MEYER KÁROLY UTÓDA
MÜLLER JÁNOS,**
1-ső magyar óragyár gőzerőberendezéssel

Budapest, VII., Kazincy-utca 3.
Képes árjegyzékek és költség-jegyzékek bérmentve.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve
küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre..... 12 kor.
félésre 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Egyházkerületünk minden rendü tagjaihoz!

Az „Erdélyi Protestáns Lap“ folyó évi 15-ik számában a folyó évi június 7-ik napján tartandó egyházkerületi *Egyházi értekezlet* érdekében „Értesítő és Meghívó“ jelent meg. Örömmel tapasztaljuk, hogy az Értekezlet iránt egész egyházkerületünkben nagy érdeklődés nyilvánul.

Az Értekezlet célja az egyházi élet körébe eső ismeretek terjesztése, a valódi evangéliumi hit ápolása, az egyházi és világi elemek közös munkára tömörítése. És mind ezt azért, hogy az egyházi élet körén belül kifejtett élettevékenység fokozásával a Krisztus vallása minél teljesebb mértékben áthassa, megnemesítse és úgyszólván megszentelje a földi élet egész körét.

Ki kell jelentenünk, hogy e törekvéshez mi magunk is egész lélekkel csatlakozunk. Mert úgy vagyunk meggyőződve, hogy egyháztársadalmi föllendülésre és munkára szükségünk van.

Vannak református egyházközségeink, presbyteriumaink, hatóságaink, van református kultusunk, irodalmunk, törvényünk, de szükség, hogy legyen minden akadályt legyőző életerős közszellemünk, a melynek egy célra siető tevékenysége áldást hoz az egyházra, javára válik a hazának s tanubizonyoságot tesz mellettünk arról, hogy mi nem ok nélkül valljuk szellemi életünk egyedüli fejének a Krisztust.

Helyeseljük, hogy az Értekezlet egyházkerületünk tagjait, az egyházi és világi renden levőket egyaránt, társadalmi, de egyszersmind a legmagasabb föladatra: istenországa építésére irányuló munkában akarja egyesíteni. E közös munka a protestantismus lényegéhez tartozik, mert a Krisztus evangéliumába vetett közös hitből fakad, hogy rajta épüljön fel a földön Istennek országa. Szükség tehát, hogy e munkában részt vegyen a pap a templomi katedrán kívül is; részt vegyen a presbyter, a gondnok a hivatalos munkakörön kívül is, sőt részt vegyenek e társadalmi munkában azok is, kik ez idő szerint az egyházban hivatalos állást nem töltenek ugyan be, mindazáltal egyházunk élő kövei akarnak lenni: az ifjú is, a nő is, a férfi is. Az egyének munka, áldozat, lelkes csatlakozás által örökkévaló, isteni célokba kell beolvadnia, hogy maga is örökkévalóvá válhasson.

Ily munkálkodásra szervezkedni, a munka programját megállapítani és a munkába a megfelelő szellemet vinni be: az Értekezlet nagyjelentőségű feladata lesz.

Mi magunk az Értekezleten, Isten segédelmével, személyesen részt veszünk és pedig úgy reméljük, hogy egyházkerületünk színe-javának számos képviselőjével együtt fogunk részt vehetni.

Kelt Kolozsvártt, 1900. május hó 17-ik napján.

Báró BÁNFFY DEZSÓ, s. k.
erdélyi evang. ref. egyházkerületi főgondnok.

Dr. BARTÓK GYÖRGY, s. k.
püspök.

Mindenképpen koszorús név a Kun Bertalan neve, koszorús a személye.

Annak a 83 évnek örömeiben és fájdalmaiban, melyet ajándékozott neki a Gondviselés, fejét megkoszorúzta a legszebb koszorúval, „a vén ember ékes-ségével“, a ki előtt felállunk és az ő orcáját megbecsüljük. Az egyházi közélet megadta mindazt a kitüntetést, a mit egyházi téren egy protestáns, egy kálvinista lelkipásztor csak elérhet. 46 éve visel előkelő hivatalokat egyházkerületében, 34 éve viseli gondját a tiszáninneri egyházkerületnek, mint annak püspöke, s ezek mellett 16 éve, hogy fáradhatatlan munkássággal, pedáns pontossággal intézi a hazai reformátusság ügyeit, mint az egyetemes konvent és zsinat egyházi elnöke.

Kilenc éve, hogy megünnepelte kerülete az ő püspökségének 25 éves jubileumát. S most, e hó 20-án, mind ezen hivatalainak fundamentomát képező állásában, lelkipásztori minőségében ünnepli a szeretett lelkipásztort egyházközsége: Miskolc.

Nem voltunk közeli tanúi az ő lelkipásztori tevékenységének. Nem tudjuk mit köszönhet neki, mennyit haladt előre az ő fészázados papsága és vezetése alatt. Híre ide csak a két nagy kulturális intézménynek jutott el: a virágzó miskolci ev. ref. főgimnáziumnak és a csakugyan ott székelő egyházkerületi leánynevelő intéztnak. Mai viszonyaink közt magában e kettő elég tartalma volna egy egész élet munkásságának.

Minket azonban e dicsőségnél sokkal inkább érdekel és meghat az a gyöngéd viszony, az a lelkesedő szeretet, mely a miskolci reform. egyház gyülekezetét összefűzi Kun Bertalannal a pappal, a lelkipásztorral. Mert mi első sorban a Kun Bertalan lelkipásztori jellemében találjuk magyarázatát annak a sikernek, melyet elért.

Ki látott valaha igazibb, nemesebb kálvinista lelkipásztori alakot, jellemet, mint Kun Bertalan?! Benne a nagy tudomány műveltség, igazi gyermekked keresztyén vallásos kegyességgel párosult. a szellemi fenkölttség leereszkedő, nyájas modorral, a legelőkelőbb állások személyesítője a kálvinista nemes puritánizmussal. Minél sokoldalubb és magasabb az állása, annál hűségesebb a reábizottakban; minél több a munkája, annál odaadóbb a kicsinyeknek látszó dolgoknak intézésében is. Munkás a tudományban, fegyverforgató egyháza jogainak és igazainak védelmében, az igének ékes szavú hirdetője és igazi imádkozó pap. A mely egyházközségnek ilyen lelkésze van, hogyne volna az arra büszke, hogyne adna hálát érte a Gondviselésnek?!
Ez az ünnepély annyival értékesebb, mert nem a notabilitásnak, hanem a lelkipásztornak szól. Jól esik rámutatnunk lelkipásztortársaink előtt arra, hogy ime

a gyülekezet nem marad adósa elismerésben annak a papnak, a ki hiv volt hozzá munkájában; hogy a papi szolgálatot meg tudják becsülni és méltányolni ma is és pedig a legilletékesebb tényezők: a gondozott nyáj.

Mert más nem is; legalább nálunk a *protestáns* lelkipásztornak egy egész hosszú életen keresztül való munkásságát sem tudja elismerni és méltányolni más, mint saját hívei. S pedig hát csak érne valamit társadalmi és állami érdek szempontjából is. Igaz, vakon engedelmeskedő eszközöket nem nevelnek híveikből sem az állam, sem az egyház számára, de igen ön tudatos, hazát, nemzetet, királyt szerető és törvényt tisztelő honpolgárokat, a mi a társadalom és állam szempontjából sem lehet értéktelen munkálkodás.

De azért Kun Bertalan az 58 éves pap, a 34 éves püspök és 16 éves konventi elnök „királyi tanácsos“ mint akárhány 35 éves fiatal ember, ki tanfelügyelő vagy polgármester. Igaz, hogy minket, illetőleg a mieinket személy szerint nem bántja a kitüntetések általi elismerés vadászása, mert Istennek hála mindnyája értékesebb kitüntetésben és elismerésben részesül: Isten jutalmazásában s hívei és polgártársai szeretetében.

E legmagasabb jutalom élvezetében, kívánjuk, hogy az Isten még sokáig tartsa meg Kun Bertalant testi, lelki üdeségben, egyházközsége, kerülete és egyetemes magyar református egyházunk javára!!

—J.

Reflexiók

(Vége.)

Az államra nézve tehát nem lehet közönyös, nem szabad, hogy közönyös legyen a vallásos nevelés; mert az államnak jól felfogott érdeke és szent kötelessége az, hogy polgárait úgy nevelje, hogy boldogok legyenek s az államot is nagygyá, boldoggá tegyék. A milyen az egyes ember, olyan az állam, a nemzet. A „nemzet apostolai“-nak szeretik nevezni magukat a néptanítók, de erre a szép névre csak úgy érdemesek, ha *egész emberek*: jó keresztyének, igaz hazafiak. *Embert nevelni csak ember képes.* Azért mondom, hogy a vallásos nevelést az iskolában nemcsak a vallástanítónak kell végezni, hanem minden tanítónak oda kell hatni, hogy a növendékekben a vallásos érzék kifejlődjék. A vallásos érzék kifejlesztésére pedig nem annyira a vallási tananyag tanítása, mint inkább a vallásos szellemű tanítóknak *személyes hatása* van nagy befolyással.

„Védekezzünk“ hát és védekezzék az állam is. Lássá át, hogy legerősebb „támasza, talpköve“ az evangéliumi keresztyénség, a protestántizmus. És ha a protestántizmus erősödik, ha az általa hirdetett eszmék megtermékenyítik az elméket és sziveket, szóval, ha az evangélium szelleme hatja át az államnak minden polgárát: „a vakok látnak, a siketek hallanak, a sánták járnak, a tisztátalan lelkek megtisztulnak, a halottak feltámadnak“ és a nemzet nagy és halhatatlan lesz s rajta a sötétség hatalmai erőt nem vehetnek.

Mit mondunk tehát? Nem azt mondjuk, hogy az állam kezdje dédelgetni a protestáns egyházat s vegye üldözőbe az ultramontanizmust, mint halálos ellenségét minden szabad eszmének és intézménynek. Hanem

azt mondjuk, azt óhajtjuk, hogy valahára szüntesse be a katholicismusnak *állam vallási jellegét* s léptesse életbe, valóban, a jog, egyenlőség és viszonyosság elvét. Részesítse a protestáns egyházat is mindazon jogokban, melyekben az ellentábort részesíti. Helyesebben mondva: *privilegiumokat ne osztogasson* sem egyiknek, sem másiknak. És, ha e jogos kívánságunk teljesedik, akkor talán az ultramontanizmus sem lesz oly merész az állami törvények kijátszásában, a szabad eszmék és intézmények ellen való izgatásban, az emberi gyöngeségek kihasználásában.

Vajjon mi az oka annak, hogy az egyházpolitikai törvények életbeléptetése után sem szüntek meg a visszaélések és hogy a protestáns egyház, pár év alatt, annyi lelket veszített el? Az, hogy a katholicismus következetesen hű a jezsuita elvhez: „a cél szentesíti az eszközöket” s ebből kifolyólag olyan eszközökkel dolgozik, melyek *testiek* és nem szellemiek, helyesebben mondva: nem tisztességesek. Míg ellenben a protestantizmus, mint az élőhitnek, a szabad meggyőződésnek, a világosságnak és az emberi méltóságnak képviselője, hirdetője, szem előtt tartja a nagy apostolnak szavait: „*a mi vitézkedésünk fegyverei nem testiek, hanem Isten ereje által hatalmasok a nagy erősségeknek lerontására.*” A protestantizmus, lényegéből kifolyólag, más fegyvereket nem használhat. S épen ez az oka, hogy olyan korban, mint a mai, midőn az emberek lelkét a világnak szerelme tartja fogva, a protestantizmus rovására a katholicus egyház számban, külsőleg gyarapodik, mert nem a lelkiismeretre, hanem az emberek gyarlóságára támaszkodik. De azért kétségbe esnünk, elcsüggednünk nem szabad. Hisz' a mi fegyverünk a Krisztus hamisítatlan evangéliuma, melyről Luther mondja: „*megáll az Istennek ígéje és senki sem állhat ellene.*” Isten ígéje, Krisztus evangéliuma az a fegyver, mely meggyőzi a világot. E fegyverrel vívták dicső harcaikat az apostolok és a reformátorok és az eredmény a keresztény egyház megalapítása s megújodása lőn. E fegyvert forgassuk, villogtassuk mi is, mint a Jézus Krisztusnak vitézei és akkor nemcsak Istenországát építjük, hanem hazánk és nemzetünk javát, boldogságát munkáljuk.

Valljuk be azonban, hogy bennünk, ígehirdetőkben is sok a hiba, a fogyatkozás. Az igaz, hogy az Isten ígéje hatalmas és győzedelmes fegyver; de az is igaz, hogy kezelésére első sorban rátermettség, hivatottság, másodsorban sok tanulmány és gyakorlat szükséges. Ha hivatottság nélkül lép valaki a lelkipásztori pályára, többet árt, mint használ a szent ügynek. De a találatum is csak úgy ér valamit, ha azt gyarapítjuk, értékesítjük. Ha elássuk a nekünk adott találatumot, ha elhanyagoljuk magunkat és elbanyagoljuk a pásztorlásunkra bizott nyáját: beáll a pusztulás és a báránybőrbe öltözött farkasok megtizedelik a nyáját; mert az elhanyagolt lelkeket könnyen zsákmányul ejti a testi fegyverekkel dolgozó jezsuitizmus. És ez nemcsak Istenországának, nemcsak a protestantizmusnak, hanem a *magyar államnak, a magyar nemzetnek is kárára, veszteségére van.* Az is igaz, hogy a lelkipásztorok szegénysége is nagy mértékben gátolja őket hivatásuk betöltésében. Az anyagi gond szárnyát szegi

a léleknek; a szegénység megfoszt azoktól az eszközöktől, melyek lelkünk gyarapítására, tartalmassá tételére mulhatlanul szükségesek.

Az elmondottakból világos, hogy az államnak nagyon is érdekében áll az, hogy a protestáns lelkipásztorok fizetését rendezze úgy, a mint azt az állás nagy fontossága és méltósága megköveteli. Mert a mit most adni akar és a hogy adja: megalázó alamizsna és a lelkipásztori tekintély lealacsonyítása. A magyar protestáns egyház megmutatta a múltban is, hogy mily drága kincse, mily nagy erőssége, úgy szólván éltető lelke a nemzetnek. Hogy a magyar állam jövő nagyága, fölvirulása a protestantizmus által hirdetett eszmék teljes diadalától függ: az bizonyos. Ha tehát az állam valóban érvényre juttatja a felekezetek közti jogegyenlőség és viszonyosság elvét; ha az állami iskolákban nagy súlyt fektet az ifjúság vallásos nevelésére is; ha a lelkipásztorok fizetését az állás méltóságához és nagy fontosságához mértten rendezi: Magyarország élni és virulni fog, mert intézményeit világosságnak, igazságnak és szabadságnak szelleme hatja át

Zsigmond Károly,
ev. ref. körlelkész.

Péter apostol élete és tanai

az evangéliumok, Péter két levele és az Apostolok Cselekedeteiben közölt beszédei alapján.

B) Péter apostol tanai.

5. Péter apostol soteriológiája.

A mint az apostol a fejlődés útján eljutott arra a pontra, hogy Jézusban a Messiást, a „Krisztust” ismerte fel, ezzel együtt el kellett ismernie azt is, hogy ő vele a várt üdv is feltárult az emberek előtt. E kétőnek, t. i. üdv szerzőnek (Üdvözítőnek) és magának az üdvnek fogalma elválaszthatatlanul egybeforrt az ótestamentomi váradalomteljes zsidó nép felfogásában. Az üdvnek — mint végcélnak megvalósulásához tehát, mint előfeltétel, az Üdvözítőnek eljövetele volt szükséges. Az egyéni üdv-valóuláshoz pedig mintegy „*conditio sine qua non*”-ja az Üdvözítő személyének megismerése és ennek hívő lélekkel való elfogadása volt.

Ez volt az a természetes út, melyen Péter apostol az üdv birtokába jutott és ő ezt az utat követte akkor is, a midőn ugyanazon üdv boldogságát mások előtt óhajtotta feltárni. Ezt tudva, világos lesz előttünk az is, hogy az apostol az ígehirdetésben miért foglalkozik oly hosszasan a Messiás személyével; miért állítja mindig beszédjének legelejére Jézusnak: a Krisztusnak képét? Bizonyára csak azért, hogy az üdvnek nélkülözhetetlen előfeltételét, annak szerzőjét megismertesse s hogy elhitesse hallgatóival is azt, a mi az ő lelkében már teljes meggyőződéssel élt; elhitesse, hogy *Jézus a Krisztus.*

És a midőn az apostolnak emez első lépést sikerült megtenni; midőn az első pünköst ünnep alkalmával tartott nagyhatású beszéde által (Apost. Csel. 2, 14—39.) el tudta vezetni hallgatóit ama meggyőződéésre, hogy Jézusban ők is a Messiást, az üdvözítő

Krisztust ismerték fel, természetesen amaz önkénytelen és sürgető kérdés is, melylyel a lelkesült sokaság Péterhez és a többi apostolokhoz fordul, mondván: „Mit cselekedjünk Atyámfiai, férfiak?” Mintha csak ezt mondanák: ha Jézus a megígért Messiás, a Krisztus, úgy érkezett az üdv is. Mutassatok nekünk útat, melyen ahhoz eljuthatunk. És a midőn Péter apostol röviden így válaszol nekik: „Térjete meg és keresztelkedjete meg mindnyájan a Krisztus nevében, a bűnöknek bocsánatjokra” — az üdv elnyerésének legelső feltételét szabja hallgatói elébe.

Az üdv elnyerésének útján tehát — Péter apostol felfogása szerint — nagy akadály a mi bűnös voltunk, melyből meg kell térnünk. Azt azonban, hogy mi a mi bűnünk s miből kell megtérnünk, nem mondja meg az apostol; de a bűnnek tudata oly általános volt az ó-testamentomi felfogásban, hogy az apostolnak előbb arra rámutatni s azután inteni a megtérésre felesleges volt. Maga Jézus is ezzel kezdi tanításait: „Térjete meg, mert elközelgett a mennyeknek országa; de hogy miből kell megtérni, azt megmondani az Üdvözítő sem tartotta szükségesnek.

A bűn fogalmát Péter is, mint a többi apostolok, az ó-testamentom bibliai felfogásából vette át. Péter a bűnt, majd mint általánost, az egész emberiség sajátosságát állítja előnkbe, majd úgy mutatja azt fel, mint egyéni tulajdont. E szerint majd egyesben mondja azt *ἀμαρτία*-nak (I. Péter 4, 1.), majd többes számot használva *ἀμαρτίας*-t említ (I. Pét. 2, 24; 3, 18; 4, 8.)

A bűn az egyéneknél legközvetlenebbül a test kívánságaiban jelentkezik (I. Pét. 1, 14), melyek a lélek ellen vitézkednek s ezért bűnösök. Ezeket az apostol majd „emberi kívánságok”-nak, majd „testi kívánságok”-nak nevezi (I. Pét. 2, 11.). Emaz emberi kívánságok sokszor egész erélyesen lépnek fel és harcolnak a lélek ellen (*κατὰ τῆς ψυχῆς*). Az egyéni bűnök nyilvánulásai szerint különfélék. Említi az apostol a bujálkodást, gonosz kívánságot, részegséget, dobzódást, torkosságot, bálványoknak undok tisztelését, mint az embereknek mindmegannyi bűnös hajlamait. (I. Pét. 4, 3.) Majd embertársainkkal szemben elkövetett gonosz kívánságainkat sorolja fel s inti híveit, ezt mondva: „Senki azért ti közületek úgy ne szenvedjen, mint gyilkos, vagy lopó, vagy gonosztévő, vagy más emberek dolgaiban praktikáló.” (I. Pét. 4, 15.) De le kell vetközni „minden gonosszást, minden álnokságot, képmutatást, irigységeket és minden rágalmazásokat” (I. Pét. 2, 1.).

De az apostol az egész emberiségnek (mint összeszesnek) bűneiről is emlékezik s úgy tünteti fel az emberiséget ez oldalról, mint a mely az isteni akaratnak ellene szegült, engedetlen volt az isteni akarral szemben, az isteni életet visszaütötte. Az emberek Krisztus eljövetele előtt tudatlanságból estek bűnbe s épen ezért inti híveit, hogy ne szabják magokat az ő tudatlanságban való régi kívánságaikhoz.

Ennek a bűnös emberiségnek, mint összesnek — tehát nemcsak a jelen nemzedéknek és az utódoknak, hanem a megholtaknak is (I. Pét. 3, 19. és 4, 6) — bűn váltságára jött el Jézus, ki a mi bűneinket hordozta az ő testében a fán, hogy a bűnnek meghalván, élénk az igazságnak, kinek sebeivel gyógyultunk meg“.

„Mert olyanok valátok — írja első levelében (2, 25.) — mint a tévelygő juhok, de megtértetek most a ti lelketek pásztorához és gondviselőjéhez.”

Igy tudva és ismerve az apostol az emberek bűnös voltát mindenek előtt megtérésre inti őket, mert ez az üdv elnyerésének legelső feltétele. A megtérés pedig legelsőbben is abban nyilvánul, hogy az ember megbánja bűneit. „Bánjátok meg azért és térjete meg, hogy töröltessenek el a ti bűneitek” — mondja Péter apostol hallgatóinak (Apost. Csel. 3, 19.)

Az üdvösség első feltételének meghatározásában azonban különbség van az Apostolok Cselekedete és Péter levelei között. De ez a különbség magoknak az iratoknak különféle célját ismerve, teljesen érthető előtűnik. Míg u. i. az Apost. Csel. elbeszélései olyan emberekhez voltak intézve, a kiknek az üdvözítő evangéliumot akkor hirdette az apostol legelőbb, tehát az üdv legelső feltételét, a megtérést hangsúlyoznia kellett, míg a levelek már hívő keresztyénekhez vannak intézve s így a megtérést emlegetni nem volt szükséges.

„Térjete meg — mondja az apostol — és keresztelkedjete meg mindnyájan a Jézus Krisztus nevében;” legyetek Krisztus nevének hívői.

A megtérés mellett az üdv elnyerésének második feltétele tehát a hit. A hit tárgya pedig a Jézus Krisztus, a ki megváltott minket a bűntől és a kintél a mi idvességünk reménysége vagyon. „Mert nem is adatott emberek között — alatt más né — mely által kellene nekünk megtartanunk” (Apost. Csel 4, 12) Előfordul az apostolnál az is, hogy nincs megnevezve a hit tárgya s ilyenkor az többnyire valamely beszéd tartalmára vonatkozik

A hit elsajátításánál azonban fokozatot látunk az apostol tanaiban. A hit első megjelenésében Péter apostol tanításaiban többnyire valami külső dolognak elhívésére irányul, melynek eredménye aztán Krisztus nevének hívő elfogadása (Apost. Csel. 8, 13—14 és 9, 42.) De a keresztyén hit nemcsak a Krisztus személyének és tanításainak elhívésében nyilvánul, hanem hinnünk kell a *feltámadott Krisztusban* is. A feltámadás tényére nagy súly helyez Péter apostol az ő tanaiban. Erre vezeti vissza az egész váltság tényét is, mely nélkül üdvözülni nem lehet. Mert nem aranyon, vagy ezüstön váltattunk meg, hanem a makula és szeplő nélkül való báránynak, a Krisztusnak vérén. Hinnünk kell tehát a *feltámadott Krisztusban* és a mennyben ő benne hiszünk, a mi hitünk és reménységünk az Istenben nyugszik. (»Kik ő általa hisztek Istenben, ki feltámasztotta őtet a halálból és dicsőséget adott néki, hogy a ti hitetek és reménységtek Istenben lenne.« I. Pét. 1, 21.)

A hitnek gyümölcse az apostolnál a jónak cselekvése. Egész apró részletekben írja elő hívőinek, mint kell cselekedniök. És bár leveleiből nem látszik meg, hogy ő a mózesi törvények megtartását is követelte volna, mégis ez erkölcsi szabályok előírásából az tűnik ki, hogy a Péter-féle a *μετάνοια* nem emeli az embert jóval az ó-testamentomi felfogás fölé: az apostol inkább a gyakorlati keresztyénség elfogadását kívánja.

Péter apostol az ő tanaiban, az üdv elsajátításának útján annak eddig ismertett subjektív oldala (a megtérés és hit) mellett tekintettel van az üdv el-

nyerésénél az isteni végzetszerű elhatározásra is. Vagyis az üdvélnyerésnek Istentől jövő feltételét is kijelöli az apostol az u. n. *kiválasztásban*. Péter apostol szerint a keresztyének kiválasztottak (ἐκλεκτοί) s így az ő üdvök az isteni kiválasztáson nyugszik. (I. Pét. 1, 2; 2, 9.) A kiválasztás pedig az *elhívás* által lesz mintegy az embernek tudtára adva. Elhívott pedig Isten bennünket ama sötétségből ama csodálatos világosságra; elhívott az ő örökkévaló dicsőségére. (I. Pét. 5, 10.)

De Péter apostol felfogásában úgy az elhívás, mint az üdv elnyerésének fentebb említett feltételei (a megtérés és hit) csak Krisztus által lehettek az ember üdvének eszközlői. Így vezeti az apostol az el-sajátított üdvöt végső eredményében Jézus Krisztusra vissza. Így lesz Krisztus az elhívottaknak, a kik megtértek és hisznek, Üdvezítőjük, mert a hívők hitöknek jutalmát veszik, tudniillik megnyerik lelkök üdvösségét. Azt az üdvösséget, melyről kérdezkedtek és tudakozódtak a próféták, kik Istennek... kegyelméről jövőndőt mondtak (I. Pét. 1, 9-10.) Ezt az üdvöt is két oldalról mutatja be az apostol, mert mintegy objectív oldala az üdvnek az Istentől jövő hünbocsánat, a mit aztán subjective az ujjászületés követ. Ezzel áll szoros kapcsolatban ama teljes boldogságban való részvétel (I. Pét. 4, 13-14.), a mely Jézus Krisztus által és az isteni elhívás folytán a hívők öröksége lesz. Ez az örökség pedig, mely hívők jutalma, nem veszhet el, „meg sem mocskoltathatik, meg sem hervadhat, mely nekünk mennyekben tartatik“ (I. Pét. 1, 4)

(Vége következik.)

Szádeczky Béla.

Alakítsunk egyházkerületünkben papi temetkezési egyletet.

Most, mikor junius 7-én egyházi értekezletre gyűlünk egybe, bizonyára nagyon sok kérdés nyereud majd alapos megvitátást. Sok égető sebre kell az értekezlet bölcsességének gyógyírt keresnie. E közben nem egy életre való indítvány fog napvilágot látni. Mielőtt még összejönnénk, én is bátorkodom egy szerény indítvány-nyal előhozakodni. Ez csak minket a papokat illet s anyagi érdekünket érinti.

Indítványom a következő: *alakítsunk egyházkerületünkben egy papi temetkezési segély egyletet.*

Hogy miért? maga a czél eléggé indokolja! Jól tudjuk, milyen nehezen lehet a papnak félretett pénze. A mi fizetést kapunk, a hogy jön, úgy elmegy, hogyha nem hamarább. Milyen nehéz aztán, ha valamelyikünk meghal, az elmaradt papnak, vagy papnának előteremteni a temetési költségeket. Igaz, hogy egynémely egyház eltemeti papját, de nem mindenik, papnját azonban egy sem. De ott is, hol az egyház temeti el papját, az özvegynek is van költsége elég s ha talán nincs is, a hátramadtaknak, éppen akkor, nagyon, de nagyon jól fog a temetési járulék. Így van ez más ember fiával is, azért alakultak majdnem minden nagyob községben és városban a különböző temetkezési segély egyletek, a melyek hivatva vannak akkor segíteni, mi-

kor a szükség legnagyobb. Ily módon egy kis össze-tartással, mi is segíthetünk. — könnyen és olcsón — egymáson éppen akkor, mikor a segélyre leginkább rá vagyunk szorulva.

Az egylet tervezetét így képzelem. Tagok lennének a papok, theol. tanárok és nejeik. Van l. b. 500 pap és theol. tanár s ezek nejeik, már a melyiknek van. Egyelőre vegyünk számításba 500 tagot. Minden tag fizetne egyszer s mindenkorra belépési díjúl:

20—30 évig	=	4 koronát.
30—40	=	6
40—50	=	8
50—60	=	10
60—70	=	12

Vagy pedig az évekre való tekintet nélkül 8 koronát. Ez képezné a tartalék tőke alapját.

Minden tag fizetne a beállástól számítva 20 éven át minden halott után 60 fillért, a mi később a tagok szaporultával leszállítható, de fel nem emelhető. Egy évben 10—12 halálesetet véve, fizetne 6—7 koronát, 20 éven át 120—140 koronát.

Minden halott után adatnék egyelőre 240 korona temetési segély járulék, mely összeg később fölemelhető, de le nem szállítható. E temetési járulékból, az illető tag belépésétől számítva, az első 10 évben annyiszor 6 korona vonatnék le a mennyivel kevesebbszer fizetett az illető 10 évnél. Ez intézkedés a tartalék tőke gyarapításáért szükséges, hogy legyen a 20 évi fizetési kötelezettség lejáratá után is, mikor már kevesebben fizetik a temetési díjt, — miből fedezni a temetési segély járulékot, annyival inkább is, mert a 20 éven belül meghaltak, kevesebbel járulnak a tartalék tőkéhez, mint a többiek. Lehetne azonban úgy is intézkedni, hogy a 60 fillér temetési díj ne csak 20 évig, hanem mindig fizetessék, akkor aztán nem volna szükség a levonásra.

A mi a 240 korona temetési segély járulékon felül marad begyűlt összegből, az részben a tartalék tőke, részben a kezelés költségeire fordíthatnék, alapszabályilag megállapított hányadban.

A temetési díj minden évnegyedben volna fizetendő, akként, hogy a pénztárnok minden évnegyedben kimutatná, a hivatalos egyházi lapban, az elhaltak számát s az azok után járó temetési díj postán elküldetnék neki.

Az egylet ügyeit intézi a választmány és közgyűlés. Ezek választhatók egészen külön is, de lehetne akként intézkedni, hogy a választmány és tisztikar tagjai legyenek az egyházkerületi egyházi értekezletnek pap tagjai. Ez esetben lehetne egyhelyütt gyűlésezni. Az egylet megkezdí működését, mihelyt 500 tagja lesz. A tag elhalálozása a pénztárnoknak táviratilag is bejelenthető s a temetési segély járulék táviratilag is megküldhető.

Ezek a főbb pontok, melyekre figyelmünket ki kell terjesztenünk. Sziveskedjenek tiszt. pap társaim e felvetett eszmét oda baza meghányi-vetni, ahoz hozzászólni. Ha azt helyesnek és kivihetőnek találják, akár olyanformán, mint én előadtam, akár más helyesebb módon, az esetben, már most, az egyházkerületi értekezlet alkalmával megalakulhatunk s az újévvel meg is kezd-

hetjük működésünket. Én az értekezletre elkészítem az alapszabálytervezetet s ha szükségesnek tartanóják, akkor le is tárgyalhatjuk.

Egerházy Lajos,
újtordai ref. pap.

Az egyházmegyei tisztújításról.

A mint ez történni szokott minden más törvény-nyel: egyházi törvényeinkbe is teljes világosságot a gyakorlat önt, s valójában ez szentesíti, hogy azoknál belé- vagy felremagyarázás elő ne forduljon. Csak a közel multban is sok vitára adott alkalmat, — ha mindjárt az érdek vala is provokálója, — hogy az egyházkerületi közfőjegyzői állásra, ki jogos választható és ki nem? És senkinek sem jutott volna eszébe, hogy az erre vonatkozó törvény, vagy legalább annak magyarázási része, nem elég világos, ha az előállott körülmény annak értelmezését — és pedig ez esetben határozaton alapuló értelmezését — szükségessé nem teszi. Ilyen törvény-magyarázási szükségesség állott elő a nagy-enyedi egyházmegyében. Minthogy pedig más egyházmegyék is jöhetnek dilemmába, keressük e helyen a világosságot.

Egyházmegyénkben a tisztviselők 10 éves hivataloskodásának ideje letelvén, az általános tisztújítás keresztül lett vive 1890 hen. Pár év mulva — 1894-ben — az elhalálozás folytán megüresedett esperesi szék az addigi főjegyzővel töltenek be, minek alapján — egy hivatalnok kivételével — a többi állásokra új egyének választatnak.

Most előállott azon kérdés: szükséges-e, kell-e, hogy a folyó 1900 évben egyházmegyénkben általános tisztújítás legyen?

Véleményem szerint általános tisztújítás szüksége nem forog fenn, annak ideje nincsen.

Az egyházi törvényeinkhez csatolt »Utasítás« 124. §-sa szerint „az esperest — az egyházmegyei közgyűlés választja *tíz évre*.” Nemcsak, de az egyházmegyei hivatalnokok mindenikét *tíz évre* választja, úgy az egyes hivatalnokokra vonatkozó paragrafusok szerint, (kivéve a számvevőt, hol a tíz évvel körülrás nem szerepel), mint az „Utastás“ 40. §-sa é) pontja szerint is. Igaz a »tisztújítás alapján«, vagy »a tisztújítási időtartam leteltével«, ha — az „Egyházi törvény“ 145. és 160. §. a) pontja szerint — a tisztújítás életbe van léptetve.

Már most az a kérdés, hogy van-e az egyházmegyéknek, különösen pedig n. enyedi egyházmegyénknek, a 10 éves tisztújításra vonatkozó, határozottan körülírt határozata; hogy az egyházmegyei hivatalnokok mandátumának időtartama oly szabatosan van-e körül írva, mint az egyházmegyei képviselőknél a három éves, az egyházkerületi képviselőknél az öt éves cyclus? Ha ilyen határozat volna: az 1894-ben egybehívott egyházmegyei közgyűlés tárgysorozatában az esperes választás, később a főjegyző választás így lett volna szövegezendő: „az 1890—1900 10 éves cyclus hátralevő idejére esperes-, főjegyző választandó, s ez alapon jegyzőkönyvre is ily értelemben lett volna vezetendő. De ez nem így történt, mert a minden körülmények közötti 10 éves tisztújításra határozatunk nincs.

Sőt után néztem az utóbbi időkben az elhalálozás avagy lemondás által megürült egyházmegyei hivataloknak betöltéséről szóló tudósításoknak, és a paragrafusoknak inkább megfelelően, átnéztem a választásoknak az egyházmegyei közgyűlések tárgysorozatába történt felvételét, de sehol sem találtam meg a minden körülmények közötti 10 éves tisztújításnak alapját képező eme határozott körül írást: esperes, főjegyző, ügyész, vagy tanácsbíró választás a *cyclus hátralevő idejére*. Tán mintegy megszoktuk, hogy a 10 év leteltével tisztújítás legyen és következzen, de nem azt, hogy a tisztújítás határozott idő-közhez kötött, minden körülmények közötti 10 éves cyclust tegyen.

Igy állván »a tisztújítás fogalma, törvényeinknek erre vonatkozó intézkedéseiből világos csak az marad, hogy az egyházmegyei hivatalnok *10 évre választatik*, tekintet nélkül arra, hogy a megejtett tisztújítás és a később szükségből előállott választás között mennyi idő telt el.

És itt önkénytelenül merül föl előttem a kérdés nem volna-e óhajandó, sőt szükséges, hogy egyházkerületünk megyéiben e tekintetben egyöntetűség legyen?

Az egyházkerületi képviselők mandátumának 3 éves cyclusa 5 évre emelkedett az egyházmegyei képviselőké maradt 3 év, az egyházmegyei hivatalnokoké 10 év Mintha nem ugyanazon egy ügyet szolgálnának, vagy ellentétes mértékkel adatott volna a talentom, hogy a sáfárok szolgálatát a szent ügy több vagy kevesebb időre vegye igénybe!

Nem volna-e óhajandó, sőt szükséges, hogy a kerületi közgyűlés határozata

a) mindenik egyházmegyébe *egy időre* eső tisztújítást rendeljen el a 10 éves cyclus érvényre emelésével (s ez által a törvény világosabb körülírását eszközölje);

b) az egyházmegyei képviselők mandátumának 3 évét 5 évre emelje, hasonlóan a kerületi képviselőkéhez, (sőt nem tudom miért ne lehetne mindkettőnél, az egyházmegyei hivatalnokok választási időtartamával egybehangzóan, a 10 éves cyclus méltányos avagy jogos?)

c) mindháromra nézve, minden egyházmegyében *egy időn kezdődő* újítást rendeljen el pl. az egyházkerületi képviselők mandátumának lejáratási idejét. 1902 év végét.

Főképp administratív szempontból, mily sok munkától és folytonos előrefigyeléstől mentené meg ez — a különben az egyöntetűség érdekében is nagyon kívánatos és szükséges intézkedés — az illető köröket!

Gondolkozzunk, jobban mondva az elhivatottak gondolkozzanak fölötte.

Veress Károly,
gerendi ev. ref. pap

A felekezeti béke útján.

Ujabb időben sok szó esik arról, hogy a felekezeti ellentétek, surlódások és türelmetlenség kezdenek lábra kapni és megbontással fenyegetik a magyar társadalmat, a melynek pedig aligha volt valaha oly nagy szüksége egységre és tömörülésre, mint most. Sokan ennek még csak symptomáit látják, mások már dühön-

géséről beszélnek, mások — s ha jól emlékszünk, a kormányelnök is egyik közelebbi beszédében — létezését is tagadják.

Mi, a kik hivatásunkból kifolyólag e tekintetben is figyelemmel kísérjük a társadalom érverését, olyan komoly és szomorú jeleket tapasztalunk, a melyre kötelességünknek tartjuk felhívni a társadalomnak, de különösen az érdekelt köröknek figyelmét.

Nem szólnak arról az idegességről, mely egy idő óta (kezdetét nem nehéz meghatározni) a közönséges társalgásban is mutatkozik, míhelyt egyházi és felekezeti kérdések merülnek fel. Az ellenőrizhetetlen szóbeszédre nem akarunk építeni. De igenis szavunk van ahhoz az eldurvuláshoz, ahhoz a minden tisztességet és az irodalmi illem legelemibb követelményeit is nélkülöző, gyűlölködéstől is tajtékozó, megbélyegezni törekvő és határozottan izgató hanghoz és modorhoz, mely immár az ellenőrizhető sajtóban is jelentkezik.

Ez ellen emeljük fel szavunkat. De mielőtt szólnánk, hogy valaki azt ne gondolja, hogy üres rémképek ellen harcolunk, mutatoul ime ideiktatunk egy kis izelítőt:

Ismeretes dolog, hogy a dr. Tüdös István által szerkesztett »Sárospataki Lapok« egyik közelebbi száma 15 pontba foglalta össze a protestánsok sérelmeit. E pontokat, a melyeknek hangja — tartalmuk nem ide tartozik — a legobjektivebb, a Gyulafehérvártt megjelenő „Köz művelődés“ ápril. 21-iki 16-iki számában a következőleg tárgyalja:

„Ev. Ref. Evangyéliumi Tudomány, avagy pataki (és nem bihari) pontok.

Hogy sáros az a patak, a honnan ezek a Pontok erednek, azon senki emberfia ne csodálkozzék; mint-hogy reformátusok lagnak ott, a hol pedig ilyenek vagynak, ott a mi urunk Kálvin János születése óta semmiféle víz se volt tiszta: sem az erkölcs, sem a becsület, sem a türelem, sem a hit, sem a felebaráti szeretet, de legkevésbé mégis az igaz jószándék vizei, a minek nyilvános bizonyítéka ez a XV. kemény pataki pont a miket a Sárospataki Lapokban elkövet Tüdös István dr. és a Bánffy Dezső erdélyi hívei számára elkrárog az Erd. Prot. Lap. De ime Mocsáry Lajos is megszólalt, sőt egy művészi disznócska árnyékában a legújabb ev. ref. nemes és szent tülekedés értelmi szerzője, Doboka gyöngye, Dezső báró főkurátor ur is megszólalt. A miből t. i. művészi disznócska laresként való szerepléséből nemcsak az látszik, hogy az embernek mégis csak legjobban kedvelik a magukhoz illő társaságot: hanem az is, hogy a protestáns irodalmi süppedékek és nádasok összes reptiliái, szárnyas és szárnyatlan lakói, így a tavaszi huzás idején, megest jó csomó szennyet fognak felpacskolni.

De ha ez az ő életelemük. Mert a protestáns természetrajz tanúsága szerint nem azért protestánsok ők, hogy igazat is beszéljenek, avagy a megismert igazság ellen ne tusakodjanak. Mert a megnyugvás nem természetük. Mert a protestáns ösztön első és fő feltétele protestálni, azaz veszekedni.

... A megrefolmált ige Sancho Panzáinak itt minálunk Erdélyben kiválóan kedves alkalmi ohéma az erdélyi püspök. Igazhitű, azaz ortodoxus pápista létünkre babonásak nem vagyunk ugyan, de azért mégis ominozus dolognak tartjuk, hogy ők az erdélyi püspök ellen feliratozó bizottságot Bánffy Dezső főkurátor elsősége alatt a pokollal (Pokoly József tiszt. aa-ra érti ezt? Szerk.) kombinálták s mert lám, bár minden igazhitű orthodoxus kálvinistának biztos a Kálvin János paradicsoma. tartunk tőle, hogy Várna, Csacza, Stomfa nincsenek belealkudva az ev. ref. predestinációba “

„Köz művelődés“ cikkezője azután rendre veszi a „Tüdös István irástudó“ cikkét a »feneketlen ostobaságnak és mérhetetlen ev. ref. nemes és szent elfogultságnak 15 kemény pontozatját“, hogy azokat *keilőképpen mögteremtézzük.*“

Az 1. pontra, melyben Tüdös azt írja, hogy a modern reverzális hajsza miatt 50 esztendő múltán csak irmag lesz a reform magyar, a »Köz művelődés« így felel meg:

»En magam tiszta szivemből kívánom, hogy teljesüljön Tüdös Bálám *Lilájának* (érted-e ezt oh Tüdös dr.?) jóslata az 50 esztendőkre való nézve. De mindjárt.

Mert lám, ezt a szegény Magyarországot a XVI. században két rettentő csapás érte *a török hódoltság és a kálvinistaság*. A töröktől a pápák pénzén s a nyugati pápisták segedelmével csak megszabadult valahogy. De igaz jólét, nemzeti nagyság és erő, béke és megelégedés csak akkor fog ismét visszatérni; ha csakugyan teljesül, a mitől Patak tüdőse annyira fél. Mert itt a földön minden békességes társas együttélésnek főakadályai a magyar reformátusok. És mert az isteni gondviselésnek meg vannak a maga útjai; úgy látszik, hogy ez évszám (1895) utmutatója lesz a magyar kálvinistaságnak oda, a hova való — a pokolba. Hát ez így elég jól is van.

...»Hogy ők (a kálvinisták) mikor és mitől mentették meg a hazát, azt nem írja Tüdös dr. de hogy nagy jót tenne a hazával, a ki tőlük megmentené őt, azt ime, én megírom, mert sokan hiszik.

Tüdös azon pontjára, hogy a kath. ok már nem alkalmaznak protestáns embert — így replikáz:

„Erre azt kell írunk: *sajnos*, hogy nem igaz“, sőt a protestánsok nem alkalmaznak katolikusot, *„ha csak hittagadóvá, kálvinista eretnekké át nem vedlik.“*

Arra a pontra, hogy a protestáns püspököket el nem ismerik, feleli:

„Hát ezt még *Bartók* uram házi varjúja is képtelenségnek tudván, nem krárogta utánna a pataki sáros tollu kollégának. Hogy nekik nincs püspökük? *Hát hiszen hitük sincs*; a hol pedig a ker. hit nincs minek oda a püspök“ ?!

Hogy az egyház politikai pártot alkot: erre azt írja:

„Ha teszi törvényes joga van hozzá!“. . . a politika nem kálvinista privilegium. Már t. i. a tisztességes politika. Ellenben kész szívvel elismerem, hogy a *tisztességtelen* politika mindig kálvinista monopoliom volt s ma is az, azzal a különbséggel mégis, hogy ma már a kazárokkal kell rajta megosztozni“

Nem folytatjuk a szemelvényeket. A ki kíváncsi rá, olvassa el az egész cikket.

Mi a magunk részéről csak egy pár megjegyzésre szoritkozunk. A lap, a mely e cikket hozta, a „Köz művelődés“, homlokán ez áll: „Az erdélyi róm. irodalmi társulat heti közlönye“. Tehát méltán volna tekinthető e cikk „Adaléknak a róm. kath. irodalom történetéhez a XIX. század utolsó évében“ ?! Ezt a hangot vallja a magáénak az erdélyi róm. kath. irodalmi műveltség ?!

Vagy egy másikat: A „Köz művelődés“ szerkesztői névsorában tekintélyes theologiai tanárok, gimnáziumi tanárok, lelkészek vannak. Az a hang ez, a melyen ott a hivek felekezeti türelemre, a tanulók társadalmi békére és illemre és az ifju papok a keresztyén felebaráti szeretetre s mindenik az igazság szeretetére oktattatnak?

E hang ismeretlen volt előttünk eddig régen a „Köz művelődés“ hasábjairól: mióta és honnan tanulta? Ilyen szellemeskedéseket, ilyen vicceket, ilyen hangot csak XVII. század kath. irodalmában, Pázmány korából ismerünk. Vagy talán a „Köz művelődés“ körül *jezsuita* settenkedik? Azám, úgy tudjuk Majláth püspöknek jezsuita gyóntató atyja van. Az erdélyi róm. kath. egyházmegyét tehát ez az ismeretlen nevű úr kormányozza. Ez által érthetővé lesz minden. Az is, ha mi újólag felhívjuk a figyelmét minden érdekelt tényezőnek erre a cikkre s köztük a *királyi ügyészt* egyelőre csak annyira, hogy szereze meg a „Köz művelődés“ 1900. ápril. 21-iki 16-ik számát bizonyos, *később okvetlenül elkövetkező* összehasonlítások számára.

Spectator.

TÁRCZA,

A maroskőri ev. ref. esperesség régi Matriculaja.

(Folytatás és vége)

Makfalván a Dósák ajándékoznak. Többek közt *Dósa Tamás* 1696-ban egy két ejteles ón kannával örvendeztet meg az ekléziát, s *Dósa Gergely* 1699-ben egy ezüstműből való »kerek lábas, strophos pohárt« conferál. Az érdekesebbek közül még *Cserey Mihály* káli adományai, a fiatal *Bethlen Kata* grófnő fintaházi ezüst tányéra, s a *Bikfalvi* másként *Menyhárt János* karácsonyfalvi kokuszdió pohara következnek¹ melyeket bár évszám nélkül bizonyosan megelőző Iklandon az a kis ezüst, aranyos pohár, melyet egyik *Sárpataky*² adott Jóval itánok jön *Vesselényi Kata* bárónő háromfertályos, kívül-belől gazdagon megaranyozott ezüst kanna. Még 1771-ben készíttette az erdő-szentgyörgyiek számára, de aztán csak 1800 augusztusában adta át nekik *Teleki Sámuel* gróf, a kancellár.

Az előkelőbbek és jobb módúak ajándékainál sokkal nagyobb számmal találunk egyszerűbbeket. Az ón kannák, poharak és tányérok; a különféle veres, kék és fehér abroszok, a terítők; a szkofiumos, bors-hímes és virágosan varrott kendők, keszkenők és szőnyegek minden egyháznál halomszámra fordulnak elő. Csak egyet-kettőt említünk. *Barcsay Pálné, Felvinczi Agnès* Iklandon egy koczkás sáhos gyolcs abroszt adott.³ Ákosfalván többek közt egy lengyelországi muszka kockás, gyapottas abrosz volt,⁴ s az Úr asztalán, vagy a papi széken több helyt találnak brassai és lardis posztót, vagy perzsa, székely és török szőnyeget. Valami ilyen szőnyeget vásárolt 12 frton 1655-ben, »Kis-Karácson sokadalmán« Balog János »a makfalvi templomba az Úr asztalára«, — míg a szegényebb egyházak számára messzibbről is szívesen adakoznak.

Igy a nyárád-szt.-lászlói filiának 1746 febr. 7-én az igeni ref. eklézia küld egy ón tányért és két »tisz tességes keszkenőt. Egyik arany fonállal varrott, a másik selyemmel«.⁵ A szentlászlói filia anyaegyházánál, a vagyonos Baczka-Madarasnál is volt egy öt talért nyomó czapa pohár, melyet az esperes a partialis gyűlés beleegyezésével a berekeresztúri »megyéből« adott. Ilyen czapa poharat említnek Kakasdon, Medgyesfalván és Szent Benedeken. Adnak azonban eleven állatokat is Kis-Görgényben még 1603 előtt Incze Márton testamentumban hagyott a templomhoz vagy tün kápolnához két ökröt,⁶ Sóváradon 1729-ben Biró

Az első 1701-ből, a második 1716-ból s a harmadik 1739-ből. Mindháromról bővebben az erd. Múzeum 1898-i évf. füzetében

² Ikland akkor is Kál filiája volt. Ez a Sárpataky bizonyára Márton lehetett, a ki Sárpatakra is harangot önttetett.

1701-iki beírás. Később utána teszik, hogy »elrothadott.« A 97. oldalon.

1747. dec. 11-én írja fel a baczka-madarasi visitatio. A szentlászlói filia a tájban alakulhatott, mert minden róla szóló bejegyzés ugyanakkor készült, s az igeni adománynál a szt.-lászlói filiát »infansnak« nevezik.

⁶ Mátyás Máté vallomása, 1608-ból. Az eredeti Vajánál, a 109. oldalon. K. Görgény most is Vaja filiája.

Miklós ajándékozott egy tehenet, a melyet nyolcz magyar forinton adtak el; Kölpényben pedig Vajda István 1757-ben megígéri, hogy esztendőnként legelső méhraját adja. Többet ért ezeknél a Kuron András selyei malmának szombati vámja² melyet mindaddig ígért a ref. templomnak, »míg a malmot Isten megtartja.«

Adományoznak könyveket is. Ezeknél az adakozók sorában — az időrendet véve — első helyen újra Incze Mártont említhetjük, a ki a fennebbi két ökr mellett Kis Görgényben egy bibliát is ajándékozott, a mit azonban később harang órába adtak. Szent-Benedeken 1643-ban Szilágyi János juttatta ekléziájának Geleji Katona István »Praeconiumait,« s szorosán a visitatio lelkére köti, az arra való gondviselést,³ 1648-ban pedig Kölpényben Lésza János conferál egy ón tányérral együtt egy *Psalteriumot*. Később leggyakoribb a *váradai biblia*. Ilyent hagyott végrendeletében Uzoni Balázs pap a gyalakúti egyháznak,⁴ s ilyent jegyeznek fel 1687 után Harasztke-reken. Szép aranyos kötésű; Péter Deák adta a templomhoz E tájt írják fel Galambodon is azt a »váradai öreg bibliát«, melyet Fazakas Mártonné, Fazakas Ferencz és János vettek. — és N Adorjánban 1718-ban azt, a melyiket Miklós Boldizsárné Fogarasi Judit a leányával⁵ ajándékozott, s Huszonegy év múlva egyet Holló András is szerzett az udvarfalvi egyháznak.⁶ Más helyen két *lőcsei érdekes könyvre* bukkanunk. Egyiket 1687-ben Szabó Mihály ajándékaként Bándhoz jegyzik, a másikat Szabaji András 1705-ben akkor adta a havadtöieknek, mikor Erdő-Szt.-Györgyről a m. vásárhelyi egyházba jött. Egy más »öreg ének impressumot« 1709-ben ifj. Pető András hagyott a szentmiklósi ekléziának, s egy *irott magyar gradu-al* ismét Lukács György kezéből jutott a Sámsondi egyház birtokába; — majd Kölpényben Kiss Ferencz a feleségével együtt⁷ egy 1736-ban nyomtatott *debreceni graduale énekes könyvet* ad.

Végül még Ákosfalván találunk 1701-ből egy be- »kötetlen magyar Vendelinus exemplart« Sóváradon 1713-ban⁸ megint van »egy öreg énekimpressum« s a marosvásárhelyi Alvinci István a csizmadia céh gyűlésével együtt szintén adott egyet az ernyei egyháznak.

Szomorú ellentétben áll azonban a sokféle ado-

Január 17.

1712. febr. 9-ről.

³ »Anno 1643, die 17 Januarii, midőn a szt. benedeki ecc-lát visitálnok, jegyeztette fel velünk Szilágyi János uram, hogy a püspök uram munkáját, a Praeconiumokat ő kglme compingáltatta és maga költségén váltotta meg, és Istenhez való indulatjából conferálta a szt.-benedeki ecc-lához, hogy papról papra maradjon, éljen véle; de ily conditio alatt, hogyha oly pap lenne a szt.-benedeki ecc-lában a kinek olyan könyve lenne, tehát annak ne adassék kezébe, hanem az hites szentegyházfi kezébe adassék, és az viselje gondját Mikor praedikátor kezébe leszen, minden esztendőben és visitatioiban esperes uramék meg látogassák, hogy valami mód nélkül való rongyolást ne tegyenek benne. Gaspar Veresmarti« senior secis Marus.

⁴ Később eladták.

⁵ Osváth Miklósné Kovács Judittal.

⁶ 1739-ben Pinárd fillához, a mai Várhegyhez írják be, a 432. oldalra.

⁷ Vadasdi Györffy Erzsébettel, 1753. jan. 20.

⁸ Biró György, Biró Mihály és Tóth Mihály conferálták, f. ebr. 16-án.

mánnal a visitációnak Jeddnél, a maros szentgyörgyi filiáról olvasható 1759. dec. 4-én kelt az a feljegyzése, mely szerint „a maros-szentgyörgyi szántóföldet, rétek és erdők a templommal együtt occupaltattak, és most a plébánus bírja.“

Az apró feljegyzéseket egy-egy terjedelmesebb szakítja meg. Ezek már általánosabb értékűek. Közük van 1613-ból a berekereszturi egyház összes híveinek határozata a pap és mester bérének felvételéről² ott a kelementelki egyház önállósulása, s Geges elszakadása Szent-Simontól. Találunk határozatokat a templomi ülőhelyekről Ilyenek vannak Sóváradról 1641-ből és 1697-ből, s Galambodról 1692-ből. Ott van a kebele szentiváni és káli egyházak egysége a boszi és iklandi filiák híveivel,³ Marosszék határozata a papi bért nem fizetőkről s a nem fizetőket kimélő egyházfiakról.⁴ Hátrább a Dósa Tamás által a szentgericezi református egyháztól követelt szőlődézma és ház ügyében olvasunk néhány oklevélmásolatot, s ugyanennek az eklézsiának Apafy Mihály fejedelem a paptartás könnyítésére 1687. március 19 én egy adománylevélben a sófalvi aknákról évenként 100 drb. kősöt, s a Küküllő-megyei árenda perceptoroktól tíz köből búzáat rendelt.

Az utóbbiak egy valaha kiadandó *ref. egyháztörténeti oklevéltárban* foglalhatnának helyet; a könyv minden oldalán található tömérdek, apró, de becses adat, s a számos kisebb oklevél-másolat pedig sok értékes anyaggal járul a régi Marosszék egyház-és mivelődés-történetéhez. Így a *Matricula Maros-Torda* monographiájában is, — főleg a részletes történetnél — a XVI — XVII. századra nézve igen jó szolgálatot tesz; bár anyagát a feljegyzések néhol összezavart időrendje miatt igen óvatosan kell használni.

Kelemen Lajos.

Irodalom

Könyvismertetés.

(«*Felsőcernátoni Bod Péter élete és művei*» — írta: *Sámuel Aladár*, ev. ref. lelkész.)

(Folytatás és vége.)

Fellette nagyon sajnálom, hogy egyes részeket legalább kivonatossan nem ismertethetek, de ezen a helyen meg kell elégednem az általánosságok elmondásával. Csak annyit említek meg külön, hogy a Bod műveit nemcsak kivonatolja és tartalmuk szerint ismerteti, hanem azoknak irányát sok oldalról *kritizálja* is. — És ez az eljárás igen érdekes különösen a „Szentírás helyes értelmére vezető lexicon ismertetésénél, melylyel kapcsolatban egész exegetikai fejtegetéseket tár fel. A „szent biblia története“ I. és II. kötetének fejtegetésével Bauri álláspontjára polemizál a Bod «kritikátlan» theologiai felfogásával szemben. A III. és IV. kötet tárgyalása közben elismerőleg nyilatkozik

² Megjelent a Szék. Okltr. VI. 42—43.

³ 1638-ból és 1674-ből

⁴ 1684-ből.

Bodnak a biblia-fordítások bírálatos ismertetése által szerzett nagy érdemeiről

A „Magyar Athenas“ — méltatásánál figyelemre méltó író azon buzgalma, mellyel oly ügyesen használja fel *Szabó K.* „Régi magyar könyvtár“-át. — A „*Historia Hungarorum Ecclesiastica*“ jelentőségét, úgy tetszik nekem, hogy igen szűkmarkulag mérlegeli, s itt véleményét ép' oly túlszigorúnak tartom, mint a Bod theologiai felfogásának megtámadását és kicsinylését. S hiszem, hogy ebben író is egyet fog érteni velem, ha meggondolja egyfelől azt, hogy Bod az egyházhistoria megírásánál minő töretlen úton járt, másfelől pedig azt, hogy az ő theologiai felfogását nem a mai tudós kommentáros theologiai iskolák irányították! Ha ismerhette volna a ma létező sok egyháztörténelmi monografiát, s a mai tudományos theologiai felfogást: bizonyára más hangon szólott volna! Művei a saját korának világításában nézve, ha bámulatos írói termékenységét tekinteten kívül hagyjuk is. — páratlanoknak mondhatók; s nem csodálkozom, ha *Mikó* műve végén a kétség hangján kiált fel: vajjon lesz é és mikor az ő működésének méltóképen munkás folytatója!

Sámuel nem hódol a mai, sok részben sablonos és felületes, irodalmi iránynak. Nagy utánjárással és lelkiismeretesen dolgozott Jól ismeri és alaposan fel dolgozta Bodnak minden munkáját. Ismeri a „főgyháztanács“ és az erdélyi egyházkerület idevonatkozó jegyzőkönyveit, levéltári adatait; nem különben az „Erdélyi Múzeum egyesület“ és a marosvásárhelyi „Teleki théka“ kéziratárait.

Általában ezen könyv megírásánál oly széles körű *egyháztörténelmi* és *magyar irodalom történeti* olvasottságot árul el, a minőt csak elismeréssel konstatalhatunk. Könyve az egész Bod Péter irodalom termékei közül: *alapos részletessége* és áttekinthető *világos rendszere* által tűnik ki. S ha némely helyen a *nyelvezet* erő, világosság a melegség simaság tekintetében hagy is fenn némi kívánni valókat: azért munkáját a maga nemében sikerültnek és hasznosnak jelentjük ki, s csak gratulálhatunk neki, hogy „félreeső falusi zugából“ ily jeles termékkel gazdagítja egyháztörténelmi irodalmunkat.

A gróf *Mikó* munkájának hangja melegebb, lelkesebb; irálya simább és kellemesebb; nála a Bod Péter magánéletének leírása és személyének jellemzése szebb és gazdagabb pszichológiát árul el; s különösen az által, hogy a Bodra vonatkozó összes irodalmi termékeket, tartalmuk ismertetésével, kronologiai rendben végig tárgyalja, könyve tartalmi gazdagság tekintetében sokat nyer: de a *Sámuel* könyve rendszeresebb; alaposabb tanulmányra vall elannyira, hogy a *Mikó* adatait lépten-nyomon javítja és helyesbíti. Végül *Sámuel* az által, hogy a Bod Péter összes műveit ismerteti, s különböző tudományágakhoz tartozó tartalmuk szerint rendszerbe szedve csoportosítja: e téren tagadhatatlanul új munkát végzett.

Szóval: a két könyv önmagában is irodalmi becsel bír: de azért mégis együtt olvasva *teljes és egész*.

Jancsó Sándor,
nagyenyedi pap, theol. tanár.

Különfélék rovata.

Báró Bánffy Dezső ő nagyméltósága egyházkerületünk magas érdekeinek javára jelenleg Kolozsvárt időzik: s a napirenden levő tanácskozásokat vezeti.

Báró Bánffy Dezső önmagyméltósága és főtiszt. *Püspök úr* a jún. 7-én tartandó Egyházi Értekezlet érdekében körlevelet bocsátottak ki, melyet lapunk jelen száma élén közlünk.

A róm. kath. autonomia és a világiak. A római kath. püspöki kar nyilatkozott az autonomia ügyében. Kívánja, hogy az alapokat és alapítványokat kizárólag az autonomia kezelje. Ezt az autonomiát azonban nem alkotják világi elemek is. Csak a püspöki kar alkothatja. Mert a püspöki kar maga az egyház. -- *h.*

Kath. vakbuzgóság. Scholtz Gusztáv, budai ág. ev. lelkész az ideai nagypénteken prédikált. Beszédében azt is mondta, hogy e napon a mi templomainkban is, hol pedig semmi látványosság nem látható, nagyszámu közönség van.

Erre az alkotmányt azt mondta hogy vallássérellem. Aztán vallásgúnyolás címen feljelentést tett Scholtz ellen.

Az Alkotmánynak ezen eljárásával szemben történt egyéb is. Ugyanis egy magas műveltségű r. kath. urinő, a következő levelet írta Scholtzknak:

Nagypénteki lélekemelő és csakis a szeretet evangéliomát hirdető szószéki beszédéért fagadja tőlem — ki r. kath. vagyok — köszönetemet. A hitvány árulót pedig, ki úgy látszik, beszédének két főrésztét be sem várván, a bevezetés után megszökött az Ur házából, hogy hazugságainak fonadékát minél-előbb átadhassa a sajtónak — minden hallgatójának megvetése sujtja — *h.*

Új protestáns nőnevelő intézet Budapesten. A Baár-alapítvány kezelőbizottsága kimondta, hogy a háromszázezer forintnyi alapítványból egy internátussal egybekötött protestáns nőnevelő intézetet létesít, mely a budapesti reform. egyházközség felügyelete alatt fog lenni.

Az előmunkálatok megtételére bizottságot küldöttek ki: dr. Kovácsy Sándor, dr. Kis Áron, Szóts Farakas, Pap Károly, Vécsey Tamás személyében.

Egyházközségi nőegyletek. A felső-szabolcsi evang. reform. egyházmegye f. évi április 24—25 napjain tartotta meg tavaszi közgyűlését Nyiregyházán, s elhatározta, hogy az egyházközségekben nőegyleteket szerveznek, a presbyteriumok felügyelete alatt. Szervezik pedig a segítő szeretet gyakorlására és arra, hogy egyházunk érdekeit védelmezzék házasságkötéseknél. -- *h.*

A tanítók és egyesületek. A Tanítók Lapja nagyon örvendetes jelenségről értesít. Arról ugyanis, hogy Papp Lajos lelkesedéssel hívja fel reform. tanító-társait, hogy alkossanak minden faluban, minden városban, hol hitsorsosaink vannak, reform. olvasó köröket, reform. ifjúsági egyesületeket, énekkarokat, szeretet-egyesületeket, vallásos irányu kölcsönkönyvtárt, rendezzenek őszi és téli estéket, melyek egyházépítésre alkalmasak. (Természetesen mindez a lelkész vezetése alatt történjék. Szerk.)

Megérdemelt kitüntetés. *Ádám Gerzson*, nagykőrösi reform. főgimnáziumi igazgatót a király öfelsége királyi tanácsossá nevezte ki. Midőn mi is örömmel adjuk hírül e megérdemelt kitüntetést. egyszerűsmind kívánjuk, hogy az Isten még sokáig éltesse Ádám Gerzsont anyaszentegyházunk dicsőségére.

Tanúlmány. *Veress István* Kőrös-Nagy-Révre megválasztott lelkész igen tanulságos Tanúlmányt írt svájci útjáról.

Készséggel ajánjuk e szorgalommal megírt munkát olvasóink figyelmébe.

Lelkészi értekezlet. A gömöri reform. egyházmegye ápr. 17-én tartotta meg lelkészi értekezletét. Az értekezlet sok fontos ügyet tárgyalt. A többek között szükségesnek ítélte a lelkészi kerületi nyugdíjintézet létesítését. Továbbá felterjesztést tesz az egyházkerülethez az iránt, hogy az államsegély kieszközölésével az esperes és főjegyző mellett két olyan káplánt lehessen tartani, kiket az egyházmegyében sürgős esetekben bárhova kilehessen küldeni, esetleg több időre is alkalmazni.

A Bethlen-kollégium kirándulása. F. hó. 7-én és 8-án a mint tudósítónk bennünket értesít, a Bethlen-kollégium két felső osztálya kirándulást tett *Fogarasi* Béla igazgató és még 4 tanár vezetése alatt Gy.-Fehérvárra és Alvinczre. Együttal ez alkalommal ellátogatott Szászsebesre is, hol nem várt szívélyességgel fogadták az evang. algymn. tanárai *Baumann* igazgatóval, élükön. Dr. *Roth* tanár magyar nyelvű érdekes műtörténelmi előadást tartott a templomban, később a villásreggelin pedig a szász és magyar elem nem tapasztalt összhangban testvéresült a haza és a protestantismus üdvére. A kirándulók így lettek váratlanul alkalomadói a magyar protestáns hazafiság spontán, lelkes megnyilatkozásának, hazafias missió teljesítésének. Sok ilyen kirándulást még!

Kossuth Lajos egyetlen tökéletes arcképe. Az 1848—49-ik szabadságharc Muzeuma kiadta Kossuth Lajosnak a legtökéletesebb életnagyságú arcképét. Kedves kötelességünknek tartjuk, hogy olvasóink pártoló figyelmét felhívjuk a magyar nemzet e nagy alakjának arcképére. A kép bolti ára 5 frt. 50. kr. Azonban azok, kik a Muzeum eddigi kiadványait pártolták, 2 frt. 60 krajcárért megkapják.

A kép megrendelhető az 1848—49-iki szabadságharcunk Muzeumában, Budapesten. (Gránátos) Városház utca 14.

A szabadsághare története Világosig. Egy ilyen című könyv jelent meg, mely az 1848—49-iki eseményeket időrendi egymásutánban tárgyalja könnyen érthető nyelvezettel. Nagyon ajánljuk e könyvet mind azoknak, kik az akkori idők hűségesebb képét kívánják látni. A könyv ára 40 kr. Megrendelhető Budapesten, a Werbőczy könyvnyomda-részvénytársaságnál.

Szerk. és kiadóhivatali üzenet.

Az Egyházi Értekezlet alapszabálytervezetét lapunk jövő száma újra hozni fogja.

Azoknak, a kik a múlt évekre, avagy pedig csak a folyó félévre is, előfizetéseiket még nem küldötték be, lapunkból több példányt nem szándékozunk küldeni. Egyszerűsment jelentést tettünk a méltóságos Igazgató-tanácsnak.

Hivatalos rész.

577—1900.

KÖRRENDELET.

az anyakönyvvezető lelkészek részére.

Az utólagos anyakönyvi bejegyzéseknél következőkre hívom föl az anyakönyvvezető lelkészek figyelmét:

1. A pótlólag anyakönyvbe jegyzendő *születési, esketési* vagy *halálozási* esetek kiderítése és megállapítása mindenkor az illető *közig. hatóságok* útján eszközöltetik, a bevezetés iránt pedig a *kösoktatósi miniszter* intézkedik.

2. Ha tehát utólagos anyakönyvi *bevezetés*, vagy hibáson vezetett adatok *kiigazítása* válik szükségessé a püspöki hivatalnál azonnal *jelentés* teendő, melyet a püspöki hivatal a megejtendő vizsgálat *elrendelése* és az utólagos bejegyzés vagy kiigazítás eszközöltetése végett a *közoktatási miniszternek* mutat be

Az utólagos bejegyzést vagy kiigazítást feltüntető anyakönyvi kivonat a másodpéldányok kiigazítása végett az illető törvényhatósághoz mindenkor beküldendő. (Közokt. m. 17,143/1893. sz. rendelete.)

3. Az 1895. évi október 1-je után kötött *utólagos házasság* által törvényesített kivánt, felekezeti anyakönyvbe bejegyzett *természetes gyermekekre* vonatkozó anyakönyvi feljegyzések kérdésében a közoktatási miniszter határoz (Közokt. min. 71.588/1895. sz. rend.)

4. A felekezeti anyakönyvekből 1895. okt. 1-ig kimaradt *minden születési* és *halálozási* eset állami anyakönyvbe jegyzendő s tehát a *belügyminiszter* úr hatáskörébe tartozik. (Belügymin. 60,000/1895. sz. utasítás 23. §-a, és 1896. évi 113,357/1895. sz. rendelet.)

5. Az 1895. évi okt. 1-je előtt kötött, de anyakönyvvezetlenül maradt *házasságok* utólagos anyakönyvelése az egyházi anyakönyvekben történik (Belügym. 38,294/1896. sz. rendelete.)

Midőn lelkésztársaimat a fölsorolt miniszteri rendeletek pontos megtartására utasítom s megjegyzem, hogy a kiigazítások érdekében a püspöki hivatalhoz teendő fölterjesztések fölszerelendők mind ama mellékletekkel (anyakönyvi kivonatokkal és nyilatkozatokkal) melyeknek alapján a vizsgálat elrendelhető, keresztül vihető és a kiigazítás, vagy utólagos bejegyzés eszközölthető.

Kolozsvárt, 1900. Május hó 14-én.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök

1796—1900.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi ev. ref. kollegium méltóságos t. Előljáráóságának.

A közoktatásügyi m. kir. miniszterium folyó évi május hó 7-én, 27.436 számon kelt leiratban tudatja, hogy Podluzsányi Kálmán, ki született Kis-Várdán, Szabolcsmegyében, róm. kath. vallásu, szegedi kath. főgymnasiumi tanuló lopás vétségeért az orsz. valamennyi középiskolájából kizáratott

Erről a méltóságos t. Előljáráóságokat tudomás és további eljárás végett értesítjük.

Kolozsvárt, 1900. május hó 10-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

1995—1900.

KÖRLEVÉL.

Az erdélyi ev. ref. kollegiumok méltóságos t. előljáráóságainak.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter úr folyó május 3-án, 24,614 szám alatt kelt rendeletére való utalással tudatja, hogy a jövő, 1901-iki évben ismét országos tornaversenyt kíván rendeztetni, mivel ez intézmény a tornatanítás és általában a testi nevelés szempontjából üdvösnek bizonyult és annak fenntartása minden tekintetben kívánatos. Kerületi tornaverseny azonban, miként a múlt tanévben sem volt. a jelenlegiben sem lesz; és épen ezért szükségesnek látja a miniszter, hogy a minden tanévre előírt intézeti helyi versenyek, melyek az országos tornaversenyre való előkészítésül is tekinthetők, és mintegy előgyakorlatul szolgálhatnak, lehetőleg nagyobb gondnal és ünnepélyességgel tartassanak meg. E cél előmozdítása végett minden állami középiskola és királyi kath. gymnasium részére a folyó évre a tanulók létszámához mért arányos összeg utalványoztatik, mely kiváló tornászoknak, illetve csoportoknak jutalmazására, esetleg az intézeti tornaverseny speciális szükségleteinek beszerzésére fordítandó. Oly városokban, hol több középiskola van, és a helyi viszonyok megengedik, hogy valamennyi, vagy legalább több középiskola növendékei együtt, egy helyen vegyenek részt a versenyben, mindenesetre ez utóbbi módot kell választani, és a rendezés részleteit az érdekelt intézetek igazgatóinak közös értekezletén megállapítani.

A tornatanítás érdekében szívesen venné a kultuszminiszter úr, ha az intézeti tornaversenyeknek a fentirt módon leendő megtartásában erdélyi ev. ref. középiskoláink ifjúsága is részt venne. Míhez képest felkérjük Címeiket, hogy a kivánt tornaversenyek megtartása iránt intézkedni s a versenyeket a mennyire lehet, anyagilag is támogatni méltóztassék.

Kolozsvárt, 1900. május hó 14-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi-előadó.

1939—1900.

PÁLYAZAT RENDES TANÁRI ÁLLÁSRA.

Az államilag segélyezett zilahi ev. ref. főgymnasiumnál az 1900—1901-iki iskolai évre egy, a nagy méltóságú vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr kinevezése alá eső *classica philologiai tanszék* töltendő be. Javadalom: 2400 korona fizetés és 480 korona lakbér évnegyedes, előleges részletekben, továbbá öt évben 200-200 korona ötödéves korpótlék s anciennitás szerint való előlépés a fizetési fokozatban 3600 koronáig.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képesíttségüket, esetleg eddigi szolgálatukat igazoló okmányaikkal fölszerelt s a nagy méltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz címzett folyamodásukat a zilahi ev. ref. főgymnasium igazgatóságához 1900 június 15-dikéig nyujtsák be.

A más intézetnél eltöltött rendes tanári szolgálat 10 éven belül a korpótlékozás alapjául beszámíttatik.

A kinevezett rendes tanár a nem állami tanárok országos nyugdíj intézetének kötelezett tagja.

Okleveles pályázó hiányában helyettes tanár alkalmaztatik 1600 korona fizetéssel.

A tanszék 1900. szeptember 1-sején elfoglalandó.

Csak ev. ref. vallásuak folyamodványai vehetők figyelembe.

Az erdélyrészi ev. reform. egyházkerület igazgató-tanácsától. Kolozsvárt, 1900. évi május hó 7-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

PÁLYÁZAT HELYETTES TANÁRI ÁLLÁSRA.

Az államilag segélyezett *ziiahi* ev. ref. főgymnasiumnál az 1900–1901-dik iskolai évre egy újonnan rendszeresítendő, latin-görög, esetleg latin-magyar szakcsoportú tanszék helyettes tanárral fog betöltetni.

Javadalma: 1600 korona havi előleges részletekben.

Pályázhatnak a fent megjelölt tárgyakra képesített, ev. ref. vallásu tanárok, vagy tanárjelöltek

A kellően felszerelt s az ev. ref. főgymnasium elüljáróságához címzett folyamodványok f. évi július 15 ik napjáig a főgymnasium igazgatójához küldendők.

A megválasztott tanár szeptember 1 sején állását elfoglalni köteles.

Kincs Gyula,
főgymn. igazgató.

PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSOKRA.

A máramaros-szigeti államilag segélyezett ev. ref. főgimnáziumnál:

1. a latin-görög nyelvi,
2. a földrajz-termesztrajzi,
3. a latin-német (esetleg magyar) nyelvi,
4. a mennyiségtan geometriai és
5. a történet-magyar nyelvi

tanszékekre ezennel pályázat hirdettetik. Az 1. és 2. alatti tanszékeket a nagymélt. m. k. vallás- és közoktatási Miniszter úr kinevezés útján, a 3., 4. és 5. alatti tanszékeket a főgimnázium igazgató Tanácsa választás útján tölti be.

Mindenik kinevezendő, illetve megválasztandó tanár köteles lesz az illető, esetleg más rokon tantárgyakat heti 20 órán tanítani, azonkívül az esetleges helyettesítéseket külön díjazásra való igény nélkül teljesíteni, — végül tanszékét az igazgató Tanács által kijelölendő időben megtartandó székfoglaló értekezéssel elfoglalni.

Mindegyik tanszék díjazása egyenként évi 2400 korona törzsfizetés, 400 kor. lakbér és a megfelelő 200–200 koronás ötödéves korpótlék, minél a más állami vagy prot. intézetnél eltöltött idő is beszámittatik. A törzsfizetés fokozatos előléptetéssel 3200 koronáig emelkedhetik. Más tanintézeteknél alkalmazott pályázók magasabb törzsfizetése a fenti tanszékeknél is megmarad.

Pályázhatnak középisk. tanári képesítéssel bíró ev. ref. vallású egyének; ezek hiányában az oklevéllel még nem bíró tanár segédtanári minőségben évi 1600 korona fizetés és 300 kor. lakbérrel alkalmaztatik. A pályázati kérvények anyakönyvi kivonattal, a képesítést, eddigi tanári, esetleg irodalmi működést, valamint a katonai szolgálat teljesítését igazoló okmányokkal s életrajzi adatokkal felszerelve, *folyó évi június hó 30-ig* alólírotthoz küldendők be. Az 1. és 2. alatti tanszékekre pályázóknak kérvényeiket a nm. vall. és

közok. Miniszter úrhoz, a többieknek a m.-szigeti ev. ref. Lyceum igazgató Tanácsához kell címezniök. Mindenik tanár az orsz. tan. nyugdíjintézet jogosított és kötelezett tagja.

M.-Sziget, 1900. május 5-én.

Héder János.
lyc. h. gondnok

PÁLYÁZAT.

A hajdunánási hat osztályú ev. ref. gymnasiumban az 1900–1901. tanévre pályázat hirdettetik egy mennyiségtan-termesztani rendes és egy magyar-latin helyettes tanári tanszékre.

A rendes tanszék javadalma 2800 korona, a helyettes tanszéké 1800 korona, a lakbért is beleértve.

Pályázhatnak mindkét tanszékre ev. ref. okleveles tanárok vagy tanárjelöltek, esetleg oklevelet még nem nyert, de az illető szaktárgyakból egyetemi tanulmányokat végzett ev. ref. tanárjelöltek is.

A helyettes tanári tanszék csak egy évre töltetik be, míg a rendes tanszékre megválasztott okleveles tanár egy évi sikeres működés után állandósíttatik és az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja lesz. A már eddig is élvezett államsegély rendszeresítése és a folyamatban levő szerződés megerősítése után az állandósított rendes tanár törzsfizetése 3200 koronáig emelkedhetik s a megfelelő korpótlékok élvezésére is jogot nyer. Okleveles tanár hiányában a rendes tanszék is oklevél nélküli helyettes tanárral töltetik be, kinek javadalma 1800 korona, ha azonban időközben oklevelet szerez, azonnal a rendes tanári fizetés stb. élvezetébe lép.

A születést, képesítést, netalán eddigi szolgálatot, hadkötelezettségi és egészségi állapotot föltüntető okmányokkal kellőleg fölszerelt pályázati kérvények f. évi június 15 ig a h.-nánási ev. ref. egyháztanácshoz nyújtandók be.

A megválasztott tanár állását f. évi szeptember 1-én elfoglalni tartozik.

Hajdu Nánás, 1900. május 14.

Kállay Imre,
főgondnok.

Benkő Lajos,
lelkészelnök.

FELHÍVÁS.

Felhívom mindazokat, kik a Rikánbelői özvegyárva gyámintézet 1900. évi osztalékára jogosultak, hogy életben létüket, illetőleg tartózkodási helyüket egy levelező lapon alólírtnál jelentsék be. Lelkész társaimat pedig felkérem, hogy az illetőket erről értesíteni sziveskedjenek. Zabola, 1900, május 8 án.

Földes György,
gy. int. pénztáros.

Irodalmi újdonság!

NOVÁK LAJOS REFORMÁTUS TEMETÉSI ÉNEKTÁRA

kapható:

*Trócsányi Bertalan könyvkereskedésében
Sárospatakon.*

Egy példány ára: 1 korona 40 fillér, melynek előleges beküldése után a könyv bérmentve küldetik meg

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők. az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évrre..... 12 kor.
félévre 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖRKÖN.

Egyházi értekezletünk.

»Szükség, hogy legyen minden akadályt legyőző, életerős közszellemünk, a melynek egy célra siető tevékenysége áldást hoz az egyházra, javára válik a hazának s tanubizonytságot tesz mellettünk arról, hogy mi nem ok nélkül valljuk szellemi életünk egyedüli fejének a Krisztust. Ki kell jelentenünk, hogy e törekvéshez mi magunk is egész lélekkel csatlakozunk. Mert úgy vagyunk meggyőződve, hogy egyháztársadalmi fellendülésre és munkára szükségünk van.«

Igy szólnak „egyházkerületünk minden rendű tagjaihoz“ az egyházkerület hivatalos fejei, legidősebb főgondnok és a püspök. Kezüket az egyházi közélet üterén tartva, mint a lelkiismeretes orvos, megállapítják a diagnozist, kimondják a „szükséget“ és felajánlják személyes közremunkálkodásukat, megbecsülhetetlen szolgálataikat.

Az a leányzó tehát, a mely ezelőtt öt évvel Maros-Vásárhelyen született, nem halt meg, csak aludt. „Az erdélyi egyházkerületi papi értekezlet“ cseccsemő korában súlyos válságon ment keresztül. Sok, sok, nagyobb részben nem is emberektől függő körülmény oda juttatta vala, hogy sokan már haláláról beszéltek, eltemették, megsiratták. Pedig az életerő — a közszükség — ott szunyadozott a halottnak hitt tetemekben és az Urnak ama szelleme — a hivatásunkból folyó kötelességek érzete, — melyről a Genezis azt mondja, hogy a teremtés hajnalán „táplálja vala a vizeket,“ ott lebegett felette is.

Az a jótékony érintés, melylyel egykor a Mester a halott leányzó kezét érintette, az az életre hívó szózat, mely egykor a Lázár sirjába bekiáltott: új életre hívta a mi értekezletünket is.

Új életre — s nekünk úgy tetszik „dicsősége-sebbre.“ Nem a külső formára értjük ezt, hanem a tartalomra. Arra, hogy a „papi“ értekezlet „egyházi“-vá szélesbedik; arra, hogy munkássága sokoldalubbá és intenzivebbé lenni hivatott.

A protestántizmus lényegében nem ismer különbséget papi és világi között. Ezt a különbséget csak a külső munkakör teremtette meg. Most, a mikor az értekezlet „papi“-ból »egyházi«-vá alakul, ez azt fe-

jezi ki, hogy munkásságát úgy irányítja, miszerint abban egyformán érvényesülhessen a pap és világi, azaz a lelkészi hivatalos életkörülről, tekintetét és munkás kezét szélesebb körre irányítja: *az egyháztársadalmi tevékenységre.*

Ezt az átalakulást egyformán megkívánja a protestántizmus elve és a gyakorlati szükség. A protestáns egyházaknak soha sem szabad a maguk működésükben *csak* a templomra, *csak* a hivatalos egyházi funkciókra szoritkozniok. A protestántizmus egyházai a hivatalos megcsontosodást nem képesek elviselni. Az a keresztényen vallásos elv, a melyet a protestántizmus képvisel, az egész embert és az egész életet követeli minden viszonylataival, mert a protestántizmus nem *csak* egyházi elv, hanem mindenekfelett vallásos- és így *élet-elv.* A minő mértékben zsugorodik össze külső egyházi elvvé: azon mértékben veszti el hatását és hatalmát magára az ezerféleképp' alakuló életre és azon mértékben válnak, szakadnak és idegenednek el tőle azok a lényegéhez tartozó törekvések, a melyeknek érvényesülésére munkatért nem nyújtott, sőt talán akadályozott.

De másfelől nem szabad felednünk, hogy a protestáns elvnek azon forrása, a honnan történetileg is kiindult s a melyből koronkint magát újra és újra fel-frissíti, megújhosztja: az a szentlélekben való közösség, a melynek organuma a szervezett, vagy ha úgy tetszik, a *hivatalos egyház.* Nem állítjuk ugyan, hogy a szentléleknek a hivatalos egyházon kívül is nem volna hatása, működése; de igenis azt, hogy az ilyen apró, vékony erekekkel és így az elsekélyedés és megtisztátalanodás veszélyének könnyen kitett ágacskákkal szemben a *történelmi egyház* az a hatalmas hullámmokkal bővölködő folyam, a mely még az itt-ott behullatott piszok és belevezetett szenny dacára is mindig üdén és tisztán képes vizét tartani.

A minden szabadabb mozgást és tevékenységet elnyomni hajlandó hivatalos egyházuralommal szemben tehát jótékony ellenszer az *egyháztársadalmi* tevékenység; de viszont a minden külső és belső szabályozást nélkülöző, egyéni hajlamok szerint váltakozó, az önkénnyel határos törvénytőlküli szabadosság végtelével fenyegető s így végeredményében egyházbontó,

szektáskodásra vezető szabad tevékenységgel szemben hangsúlyoznunk kell az *egyház*társadalmi munkálkodást.

Egyházi életünk körében újabb időben mindkét egyoldalúságnak komoly tüneteivel találkoztunk. Itt hangos panasz, sokszor kihívó vád keserű hangját hallhattuk arról, hogy a *hivatalos* egyház elhanyagolja az egyháztársadalmi tevékenységet, nem honorálja, sőt gáncsolja és akadályozza annak buzgó munkásait; túl meg-meg szólalt nem anynyira a gáncs, mint az aggodalom hangja azok munkálkodásával szemben, a kik saját tetszésük szerinti missziókra vállalkozva, még arról sem akarnak tudni, hogy céljukat és terveiket a hivatalos egyház képviselőinek tudomására hozzák s ez által a különböző törekvések egységes irányítását és vezetését az egyház kezében lehetségessé tegyék; a kik egyleteiket bár az egyház tagjaiból verbuválják és egyházi eszközökkel tartják össze, de inkább hajlandók azokat a szinte minden ellenőrzést nélkülöző belügyminiszter felügyelete alá helyezni, mint a hivatalos egyházé alá.

E kölcsönösen egészségtelen komoly tünetekkel szemben, jól esik most erdélyi egyházkerületünk hivatalos vezérei szájából hallani, hogy *»egyház*társadalmi fellendülésre és munkára szükségünk van« s hogy *»ők maguk is e törekvéshez egész lélekkel csatlakoznak«*. De a mily őszintén és bölcs belátással teszik e határozott nyilatkozatot, épp' annyira kormányzói bölcsességgel hangsúlyozzák azt is, hogy „az egyházi és világi elemek közös munkára való tömörítése“, „az egyházi élet körén belől kitejtett élettevékenység fokozására“ kell hogy irányíttassék. Sürgetik a *társadalmi* tevékenységet, de hangsúlyozzák ennek *egyházi* jellegét; szorgalmazzák a protestánsvallásos *életelvét*, de megóvják annak *egyházi* karakterét.

Ilyen felfogás mellett, melyet egyházi vezetőink nyilvánítottak az egyháztársadalmi munkára nézve, mindenkinek kötelessége abban részt venni egész lélekkel, teljes lelkesültséggel, a ki egyházunk védelmében, előhaladásában és felvirágzásában közremunkálni hivatott. Első sorban ugyan a vezetésre hivatott lelkészeknek, de velük együtt minden buzgó egyháztagnak.

Az egyházkerületi egyházi értekezletnek lesz feladata és hivatása, hogy az egyháztársadalmi tevékenység elveit tisztázza, irányát, munkamezőit, eszközeit megállapítsa. Az értekezlet tehát összes vonatkozásaiban gyakorlati irányu kell ugyan hogy legyen, de ennek a gyakorlatnak *elveken* kell nyugodnia s így az elvek tisztázása által theoretikus és tudományos munkálkodást is kell végeznie. Ennélfogva valóságos egyházi kulturmissziót fog teljesíteni úgy a lelkészek, mint a világiak részére.

A mikor évenként kerületünk egyik-másik emporiumában összejövünk s beszámolunk a multról s tanácskozunk a jövő feladatairól; a mikor a protestánsvallás elveinek individuális és szociális jelentőségéről értekezünk és az életben való megvalósításáról tanácskozunk; a mikor egyházi és társadalmi életünket vesztük tapasztalataink alapján vizsgálat alá s keresünk irt sebei gyógyítására, munkatért erői érvényesítésére; a mikor összefőnek azok, a kik elszórtan ugyanazon

szellemnek és érdekeknek munkásai, hivatott szolgálói, hogy egymást építsük, lelkesítsük, hogy ideális céljainkért áldozzunk, hogy testvéreink vendégszeretetét élvezve, mi is érezzük velük munkás szeretetünk áldásait: akkor azon a szükséges dolgon munkálkodunk, hogy legyen minden akadályt legyőző *életerős közszellemünk*

Protestáns, közelebbről evangéliumi református közszellem: ez az, a mi ez idők szerint legégetőbb szükség erdélyi egyházunkban is. Ugy tetszik, mintha valami csüggedtség, önbizalmatlanság, kishitőség kezdett volna erőt venni rajtunk. Nem mintha az erdélyi református egyház vallási, nemzeti és kulturális tradícióiról feledkeztünk volna meg, hanem mintha erőinkben vetett bizodalunk csökkent volna meg. Ezt kell eloszlatni Ujra fel kell ébresztenünk egyházunk tagjaiban azt a tudatot, hogy a mi evangéliumi vallásunkban olyan kincsnek és hatalomnak vagyunk birtokában, a melylyel legyőzhetünk minden akadályt Csak azt a vallásosságot kell ápolnunk, csak hiveink közül, ki-kit arra a munkatérre kell állítanunk, a mely erőinek és hivatottságának leginkább megfelel; csak arra kell törekednünk, hogy egyházunknak történelmileg kiképződött összes szervei megelevenedjenek a vallásos élő hittől, munkás szeretettől, hogy ifjuságunk az egyházban, iskolában és társadalomban erőteljes protestáns vallásos légkörben és hatás alatt álljanak. Bele kell vinnünk egyházunk tagjaiba azt a határozott tudatot, hogy a miként az emberiség magas érdekei szolgálataiban nem szükséges hazátlan és nemzetietlen internacionálizmusha sülyedjünk: akképpen bünt követ el a ki negélyezett interkonfessionálizmussal, „magasabb(!) vallásosságával“ lazítja felekezeti köztudatunkat. Meg kell értetnünk, hogy a református közszellem ugyan nem felekezetieskedés, talán éppen gyűlölködés; hanem erős öntudat, hithűség, szilárdság, egymásnak és munkáinknak elismerése, megbecsülése, támogatása s általában az a nemes önérték, a mely mások kicsinylése nélkül, örömmel gondol a neki jutott magasabb javakra.

Ennek az életerős közszellemnek tevékenysége lesz igazi áldás egyházra, hazára s ez lesz a mi bizonyosságunk a Krisztus erejének hatalmáról.

Szemeink előtt a tornyainkon fénylő csillagok: Krisztus csillaga, mely a magasba vonz; füleinkbe cseng a hajnal hasadtát jelző, ébresztő kakasszó, vállainkon bár a Krisztus keresztiének édes nehéz terhével: csak előre, fennebb, többről-többre nyereségről-nyereségre egész a diadalomig!

Nagy Károly.

Péter apostol élete és tanai

az evangéliumok, Péter két levele és az Apostolok Cselekedeteiben közölt beszédei alapján.

B) Péter apostol tanai.

6. Péter első és második levelének rövid összehasonlítása.

(Folytatás és vége.)

Péter második levelét az ő tanainak fentebbi összeállításának forrásul nem használtam; csak azért, hogy a két levél dogmatikai összehasonlítása által annál szembetűnőbb legyen a második levél tartalma.

Már előbb Péter apostol tanainak forrásairól szólva — megjegyeztük, hogy tartalmilag a két levél nem ellenkezik egymással. Vagyis azt a képet, melyet az evangéliumok, az „Apostolok Cselekedetei“ és Péter első levele alapján az apostol tanaiból megalkottunk magunknak, *nem rontja* le ugyan a Péter második levelének kritikai és dogmatikai elemzése; de azért a Péter-féle idáig megalkotott tan-felfogásunkat *nem is erősíti meg* a második levél, annak legjellemzőbb vonásaiban sem.

Ezt a — mondhatjuk — negatív értelemben kifejezett különbséget hiába próbáljuk elenyésztetni annak megjegyzésével, hogy hiszen a második levél megírására más alkalom és körülmény szolgáltatott okot, mert a Péter második levelének írója — bár a Péter-féle tan szolgálatába szegődik — nem vall az első levél írójára. Eltekintve a második levél tan-felfogásának fentebb érintett u. n. negatív értelmű különbségére már Péter szerzősége ellen bizonyít az a körülmény is, hogy a második levél írója nagyon szűkesnek tartja az apostol tekintélyével lépni fel. Már a levél első részében hangsúlyozva emeli ki, hogy ő mint szem- és fültanu tehet bizonyosságot a mi Úrunk, Jézus Krisztus hatalmáról, méltóságáról és dicsőségéről (II. Pét. 1, 16 és 18.) Mert ennek kiemelését — szerintünk — nem indokolja az a körülmény sem, hogy a következő fejezetekben a hamis prófétákról van szó.

A mi most a tan egyes részeit illeti, azt mondhatjuk, hogy a Péter második levele általában véve igen nevezetes pontokat tartalmaz főleg a *christologiára* és *theológiára* vonatkozólag. Nagyon gyakran említi a Krisztus személyét, őt egy hely kivételével mindenütt *Jézus Krisztus*-nak nevezve. Legtöbb helyen pedig még azt is hozzá teszi: „a mi Urunk“ vagy „megtartó“ Jézus Krisztusunk. Általában véve a Krisztus személyét a második levél oly magasztosan emlegeti, hogy a megtartó Krisztust Istennel egy rangra helyezi. Ezt írja az I. rész 2-ik versében: „Kegyelem és békeség bővölködjék rajtatok, az Istennek és a mi Urunk Jézus Krisztusnak esmérete által“. Azután kiemeli a Krisztusnak isteni természetét azt mondva róla, hogy az ő *isteni ereje* nekünk mindeneket ajándékozott, melyek az életre és isteni szolgálatra valók. (II. Pét. 1, 3.)

E magasztos krisztologiai vonásokból azonban — és ez a szembetünő különbség a két levél christológiája között — hiába keressük azt a közvetlenséget, melylyel az első levél Krisztusról nyilatkozik. Annak helyén igyekeztünk rámutatni, mennyire kiemeli az első levél, Krisztus földi életének és működésének egyes mozzanatait. Őt, a *megjelent* Krisztust igyekszik az az apostol mindenütt előtérbe állítani. Az egész váltság tényét is az ő földi élet-nyilatkozataiban mutatja be. Főként pedig a Krisztus halála és feltámadása tényeire fekteti a súlyt. Ezzel szemben a második levél Krisztus földi megjelenésére nincs tekintettel; halálát és feltámadását pedig nem is említi. A váltság tényét a mi Urunk *megtartó* Jézus Krisztusnak személyére ruházta, de hogy mi által *tartott meg* bennünket, arról nem emlékezik.

Istent főként úgy mutatja be a második levél, mint e világrendnek megalkotóját és igazságos bíróját,

a ki nem kedvezett az angyaloknak, a kik vétkeztek vala, nem kedvezett a régi világnak, mikor csak „Noét az igazságnak prédikátorát“ tartotta meg és a sodomabelieknek, a gomorabelieknek városát is hamuvá tette. „Tudja az Úr most is a hiveket a kísértetből meg szabadítani, a hamisakat pedig az ítélet napjára a büntetésre megtartani.“ És ha az utolsó időben támadnak is „csúfolók“, kik ezt fogják mondani: hol vagy az Úr eljövételének ígérete, meg kell tudniok, hogy az Úr, ki az ígéretet tette nem késik, hanem csak vár, „hogy mindnyájan megtérésre jussanak.“ «Eljő pedig, mint a lopó éjszakán, az Úrnak ama napja, melyen az egek nagy csikorgással elmúlnak, az éltető állatok pedig hévesség miatt megolvadnak, a föld is és a rajta való alkotványok megégnek.» (3, 10.)

A szentlélekről csak egy helyen szól a második levél (1, 21.) s itt úgy említi azt, mint a próféták szellemét és pedig a nélkül, hogy ennek isteni eredetét kiemelje. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy e hely a maga összefüggésében teljesen megfelelő az első levél ama felfogásával, mely a próféták jövődőlését »Krisztusnak ő bennök való jövődőlő szent Lelkének« tulajdonítja. (I. Pét. 1, 11.)

A második levél üdvánja is a bűnváltságon alapszik. A bűnt, mint a testnek kívánságait mutatja be a II. Pét. is és a bűnnek szolgálatát ellentétbe helyezi a szabadsággal (II. Pét. 2, 19) A bűn veszedelme az embernek, melyből Jézus Krisztus által menekülhet meg; ezért alkalmazza ő reá oly gyakran a „megtartó“ jelzőt, sőt egy helyen azt főnévi értelemben is használja mellőzve minden egyéb megnevezést. (II. Pét. 3. 2.)

Meg kell jegyeznünk azonban a második levélre, hogy ebben a hit meglehetősen háttérbe szorul s inkább a »γῶσις« és »ἐπίγνωσις« lép előtérbe, a mi nem más, mint Krisztus megismerése. (II. Pét. 1, 2. és 8; 2, 20 és 21.)

A soteriologiáról lévén szó az isteni üdvözülésről is meg kell emlékeznünk. És e kérdésnél a második levélnek egy igen nevezetes kijelentése áll előttünk. A 3. rész 9. versben ugyanis, „az Úr eljövételének ígérete“-ről lévén szó, ez áll: »Nem késik az Úr, ki az ígéretet tette, hanem békeségesen vár titeket, *nem akarván, hogy valakik elveszenek, hanem, hogy mindnyájan megtérésre jussanak.*«

Ezt a tételt azok a dogmatikusok, kik az üdvözülés egyetemessége mellett foglaltak állást szemben a kiválasztáson alapuló részleges jellegű praedestinatio tanával, igen alkalmasnak találták állításaik bibliai igazolásául felhasználni. De a maga összefüggésében tekintve a szóban lévő helyét levelünknek, itt nem lehet egyetemes érvényű kiválasztásra gondolnunk. A levél egy gyülekezethez van intézve s így az idézett vers is ennek szól. Értelme pedig ez az Úr nem késik ígéretével, hanem vár rátok hívő keresztyénekre, mert nem akarja hogy elveszettek, hanem hogy mindannyian megtérjetelek.¹

Az Úr végtelen irgalmassága nyer ebben a versben kifejezést; az, hogy Isten hosszútűrő és kegyelmesen vár: időt enged a megtérésre. De aztán eljön az

¹ Ld. e tételnek hasonló értelmű magyarázatát Prot. Szemle 1900. évf. 1. füz. 14—15 l. (Dr. Erdős József Krisztusról.)

ítélet napja is, mely után az igazak, a kik »makula és szeplő nélkül valóknak« találtatnak, új eget és új földet várhatnak, »melyekben lakozik az igazság.« (II. Pét. 3, 13.). A míg pedig ez valósággá lesz, a mi Urunk békeséges várását is üdvösségnek kell tartaniok a hívőknek.

Végül általánosságban megjegyezzük, hogy a második levél is igen gyakran hivatkozik az ó testamntinra, hogy az új-testamentomi üdv valóságát bizonyítsa általa. De az újtestamentomi kijelentés fenesegebb és magaszosabb állapotát, szemben az ó-testamentomival, az első levél sehol sem fejezi ki oly szembetünően és világosan, mint a második levél I. részének 19. verse midőn a Krisztus istenfűságaról szólva ezt mondja: „És vagyon igen erős biznyságunk e nélkül is a próféták beszédek, melyeket hogy követtek, *mint a setétségben világoskodó lámpást, jól mivelitek, míg a nap megvilágosodik és a hajnal csillag feltámad a ti sziveitekben.*”

*

Egy rövid tekintetet vetve Péter apostol életére és tanaira — mint az alábbiakban láttuk — Péter apostol úgy áll előttünk, mint népének leghivatottabb apostola. Annak a zsidó keresztyén iránynak volt ő igazi képviselője, mely a krisztusi evangéliumnak isteni eredetű tiszta tudományát az ó testamentumi váradalmak megvilágításában tudta legközvetlenebbül elsajátítani. Péter leghivatottabb volt arra, hogy megtalálja az összekötő kapesot, mely az ó-testamentomi felfogást az új-testamentom evangéliumi felfogásával egybefűzte. Ez volt Péternek hogy így mondjuk — apostoli missiója.

Az sajátos színezet, mit a „zsidó-keresztyén“ szó fejez ki, idővel elenyészett, mert a krisztusi evangélium emberi értelem szerint magyarázható ugyan, de az az evangélium mégis csak egy, és örökérvényű, mely tegnap, ma és minden időben ugyanaz marad.

Szádecky Béla

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1900. május 17—18.

Elnökölt Br. Bánffy Dezső főgondnok aa. Jelen voltak: Br. Kemény Kálmán, Simó Lajos, Gr. Bánffy György és Zeyk Dániel főgondnokok, Dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, Bartha Lajos közügyigazgató, Szász Dénes, Becsek Lajos, Parádi Kálmán, Sándor János, Lészay Ferencz, Dr. Sárkány Lajos ig. tanácsosok, és a hivatalnokok.

Elnök aa. a gyűlést megnyitván, meghatottan jelentti be azt a veszteséget, mely Dr. Vályi Gábor buzgó elnökhelyettes aát szép reményekre jogosító egyetlen fiának váratlan elhunytával a közel napokban érte. Ajánlja, hogy az ig. tanács levélben fejezze ki őszintén érzett fájdalmas részvétét. Elnök aa. indítványa helyesléssel elfogadtatott.

A napirendre tűzött ügyek közül első sorban egy közizgazgatási bírósági kérdést intézett el ig. tanácsunk a Nemes Árpád volt mező-bodoni lelkész és utódja S. Balog Sándor aa. között fönnforgó javadalom-megosztási vitás kérdést. Ez ügyben a delegált enyedi ehmegyei bíróság ítéletét hagyta jóvá az ig.-tanács csekély módosítással.

Ezntán került beható tárgyalás alá Relle Mátyás budapesti háztulajdonosnak csereajánlata. mely szerint az egyházkerület tulajdonát képező fanciesikai és toldalagi birtokokért. — melyek árverés útján kerültek a közalap tulajdonába —, három nagy bérpaltáját ajánlta föl, oly módon, hogy a különbözeti összeg a kerület birtokában levő értékpapirosokkal egyenlítették ki A felajánlott házastelkek megbecsülésére kiküldött szakértő bizott-ág 1,400,000 koronában állapította meg azoknak a mai viszonyokhoz mért becsértékét, a melyet ig.-tanácsunk is elfogadott és az ez alapon megkötött adásvevési szerződést jóváhagyta azal a kikötéssel, hogy eladó a vásárügylet perfektuálását f évi július hó 1-ig előké-zíteni tartozik, mert ennél hosszabb ideig egyházkerületünk kötelezettségben nem marad. A vásárnak egyházkerületünkre nézve kétségtelen előnye lenne abban, hogy a mai viszonyok között nagyobb károsodás nélkül nem értékesíthető fennnti birtokok helyett állandó jövedelmet hajtó bérházak birtokába jutnánk s hogy értékpapirjaink egy része is kedvező ár mellett lenne elcsereelve.

Hálás köszönettel vette tudomásul ig.-tanácsunk Br. Bánffy Dezső főgondnok úr öngyméltóságának eredményes fáradozását, melynél fogva sikerült a Br. Radák Ádám-féle hagyaték ügyében az egyházkerületre nézve előnyös egyezséget létesíteni az örökös-társak között. Ezzel az összes érdekeltek és így egyházkerületünk is egy rendkívül költséges, hosszadalmas és kétséges kimenetelű pertől szabadult meg, a nélkül, hogy örökösödési igénye és a végrendelet nemes intencióinak érvényesülése lényeges csorbát szenvedne.

Tudomásul szolgált Kádár János titkár aának a bérbeadott boosi birtok kezeléséről és felszereléséről szóló jelentése is, utasítatván nevezett aa. hogy a birtok kezelését és különösen a felszerelési tárgyak gazdaságos használatát továbbra is szorgalmasan ellenőrizze.

Az Emke ig. választmánya a Mezőségen fekvő Aranykút községében egyesületi iskolát szervezett, mely Mózsa Attila ottani nagybirtokos áldozatkészségéből egy kis toronnyal és haranggal is el van látva, hogy istentiszteletek tartására is használható legyen. Ig.-tanácsunk is meghivatván a f. május hó 27 re kitűzött felszentelési ünnepélyre, a maga részéről Kenessey Béla főjegyző aát kérte föl az ünnepélyen való megjelenésre.

Nemes Árpád esperes aa. arra kérte ig. tanácsunkat, hogy részére a maros-csapói lelkészi fizetés-kiegészítés is kiutaltassék mert ő ezt az egyházközségeket is adminisztrálja. Minthogy azonban a törvény rendelkezése értelmében a lelkész csak egy egyházra nézve igényelheti a fizetés kiegészítését: a kérés nem volt teljesíthető.

A múlt év őszén tartott egyházkerületi közgyűlés határozatával megállapított szeretetházi járulékok kirovási és beszédési módozataira nézve véleményt kért volt ig.-tanácsunk a szeretetház felügyelő-bizottságától, mely is a járulékoknak egy összegben való beszédését ajánlotta, oly módon, hogy azok az év közepéig föltétlenül befolyjanak. Minthogy pedig az 1898 évi XIV. tc. rendelkezése értelmében lelkészeink fizetése 1200 koronáig már ki van egészítve és így tulajdonképeni

negyedosztályu papi állomásunk nincsen is, proponálta, hogy a 4 koronás legkisebb adótétel egészben mellőztessék; végül még annak az óhajlásának adott kifejezést, hogy önálló háztartással és vagyonnal bíró leányegyházak is szállíttassanak fel a szeretetház céljaihoz vagy ó hozzájárulásra, s hogy a helyettes lelkészekre is rovassek ki az általuk betöltött állomásnak megfelelő járulékok.

Ig-tanácsunk elfogadta a javaslatokat s fölhatalmazta az elnökséget, hogy e szempontok figyelembe vételével készítse el és küldje szét a kirovási kimutatásokat.

(Vége következik)

V á l a s z.

„*Határozott fölvilágosítást kérek*” címen az Erdélyi Prot. Lap f. évi 19. számában Szabolcska Mihály volt felfalusi lelkész úr kifogásolni valót talál e lap f. évi 16. számában megjelent ig.-tanácsi ülési tudósításnak a felfalusi egyházközség vagyoni ügyeire vonatkozó részletében.

Szabolcska Mihály úr cikkének oktató részére nem reflektálok, mert magam is beismerem, hogy tudósításaimat virágos, költői nyelvezettel megfogalmazni nem tudom. A dolog érdemére vonatkozólag egy pár kijelentést tenni szükségesnek látom. Kijelentem első sorban is, hogy az ig.-tanácsi ülésekről szóló tudósítások egyáltalában nem hivatalos jellegűek és a hozott határozatoknak rövid ismertetését, de semmiesetre sem szövszerinti kiadványát képezik. Személyi ügyekben különösen gondot fordítok arra, hogy tudósításaim a köteles discretio határait át ne lépjek és talán éppen e tulajdonság miatt talál Szabolcska úr kifogásolni valót tudósításom említett részletében.

Az ügy lényegét illetőleg konstátálom, hogy Szabolcska úr is elismeri a felfalusi számadó gondnok formai hibáit, és az én tudósításomban sincs egyéb, mint éppen a formai hibákból álló szabálytalanság fölémelve, mert a lényegi hibákat a hivatalos stílus már nem szabálytalanságnak, hanem kihágásnak, vétségnek vagy bűnnek nevezi.

Egyébiránt magam is tiltakozom az ellen, hogy tudósításom említett részletébe valaki Szabolcska úr ellen irányuló insinuatit magyarázzon bele, a mi tőlem egészen távol állott, mert úgy én, mint az ügy részleteivel ismerős érdekeltek határozottan tudják, hogy azok a szabálytalanságok, melyekről a tudósításban szó van, a Szabolcska úr lelkészi szolgálatát megelőző időből keletkeztek.

r.—s.

Irodalom

Egy új reformáció küssőbén. Vagyis a XX-ik század, mint a róm. kath. anyaszentegyház életének utolsó évszázada. A közerkölcsiség és a spiritizmus moráljának szempontjából írta *Tóvölgyi Titusz*, nagy 8-adrét, 221-lap, ára 4 korona. Kapható a szerzőnél, Budapesten, VII. Rottenbiller-u 1. sz. a.

A róm. hath. egyház megtámadta a spiritizmust. Erre a támadásra felel e könyv. Nagy éleslátással és alapos tudással bebizonyítja, hogy a róm. katholiciz-

mus és a spiritizmus között lényegrokonság van, csak hogy a spiritizmus tisztább a tudományban, nemesebb az erkölcsi felfogásban, és éppen ezért végromlással fenyegeti a róm. kath. egyházat, ha az meg akarja maradni mostani elmaradott állapotában. Hívei lassanként elhagyják és a spiritizmushoz csatlakoznak. Ezt nagyon is érzik a papok, azért támadják a spiritizmust oly kiméretlenül. A harc nagyon heves, a mi igen is természetes, mert a világtörténelem is tanítja, hogy a testvérharc szokott a legádázabb lenni. De Tóvölgyi nem haragból mondja azért, a mit mond, sőt inkább a legnagyobb jóakarathól. Szeretné a róm. kath. egyházat nagyinak és virágzóznak látni; de éles szeme jól látja, tiszta elméje szilárdul meg van győződve róla, hogy a r. katholicizmus a huszadik századot nem fogja túlélni, ha csak el nem szánja magát valami alapos reformációra. Az egyház napjai meg vannak számlálva, az idő sürget, sietni kell a reformációval! Ezért írta ő e könyvet, hogy erre felhívja a papság figyelmét. Ezért szól néha erősebb hangokon, de mindig a szeretet, az egyházáért aggódó szeretet hangján.

A reformációt természetesen meg kell előzni a hibák megismerésének. Ezt tudva Tóvölgyi lelkiismeretes nyíltsággal állítja össze a római egyház szembe-
tűnőbb hibáit.

Könyvének első része XIX. fejezetből áll, s ebben azt bizonyítja be, hogy a római egyház intézményiben és szokásaiban több a pogány és kivált zsidó eredetű, mint a krisztusi eredetű. A régi pogány vallásokat is ismerteti, kimutatván, hogy azok, mihelyt hata'omra jutottak, mindjárt kitűnt róluk, hogy nem a hívek lelki java a céljuk, hanem kirárolag a maguk gazdagodása, a népek felett való uralkodás. Ez a vonás meg van a római egyházban is, ezt pedig nem vehette az alázatos, szegény és önfeláldozó Krisztus tól, hanem csak a régi pogányságtól. Az egyház magát „Kereszténynek” nevezi, de nem követi Krisztust. *„Tetteivel azt bizonyítja, hogy nem ő igyekszik az emberiség szolgálatára lenni, hanem az emberiséget akarja az egyház szolgálatába terelni;* hogy a mióta megvan, egyetlen egy érdeket ismer, és az nem az emberiség érdeke, nem is a kereszténység érdeke, hanem az egyház érdeke.” Ez pedig nincs rendjén, mert „nem a bibornokok, érsekek, püspökök dúslakodásáért küzdöttek az apostolok és vérzetek el a vértanuk.” De egyéb hibái is vannak a római egyháznak, melyeket szerző éles szemmel feltárván, visszaútásítja azt a vádat, miatha a r. katholicizmus magasabb erkölcsi színvonalon állana, mint a spiritizmus.

A második rész nyolc fejezetből áll s mind végig a pápasággal foglalkozik. Új dolgot nem mond, de úgysen csoportosítja azt, a mit a történelem tanít a pápák bűneiről, a kik mást beszélnek, meg megint mást cselekszenek. Elmélkedését így végzi: „az egyház [t. i. a római] végzett, az egyház lejártta magát; eljutott bűneinek vérrel telt kádjához”

A harmadik rész végre, tizenkét fejezetben, az új reformációval foglalkozik. A róm. egyház tekintélye saját hívei előtt is megrendült, a hívek vallásossága megcsappant. Ezen csak úgy lehet segíteni, ha a római

egyház megtér, azaz a maga valódi lényegét felismerve, felhagy a spiritizmus elleni testvérharccal és a *spiritizmusnak élére áll*. E mellett a papnötlenséget el kell törölnie, erkölceit megtisztítania, életét tanításával összhangzásba hoznia. Ha ezt az utat választja a katolicizmus, akkor megújul, megerősödik; ha pedig megmarad mostani útján, okvetlenül elpusztul.

Im ez a könyv gondolatmenete rövid vázlatban. Ugy tudjuk, hogy a róm kath sajtó igen nagy haraggal fogadta. Pedig nincs rá oka. Mert a jóakarát el nem vitatható tőle. Az az éleslátása pedig, mellyel a romanizmus és spiritizmus közti lényegrokonságot észrevette, feltétlenül elismerésre méltó.

Apróbb hibáit elhallgatván, azt a nagy tévedését nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy a spiritizmust össze köttetésbe hozza Jézussal és az evangéliummal, holott ezek egymást teljesen kizárják. Az evangéliumi hitű ember sohasem lehet spiritista. Szerzőt is, a ki úgy látszik igazi hévvel keresi az igazságot, figyelmeztetjük, hogy forduljon az evangéliumhoz, mert az igazságot soha meg nem fogja találni sem a r. katolicizmusban, sem a spiritizmusban, mert ez mind a kettő távol van az igazságtól és tudománynak homályos, hitnek pedig ábrándos

Dr. Kecskeméthy István.

Különfélék rovata.

Egyházi értekezlet. A kolozsvári református egyház presbyteriuma megbízásából Gidófalvy István dr. közjegyző, főgondnok az egyház híveit tegnap dél előtt 11 órára a theologia dísztermébe értekezletre hívta össze, melynek legfőbb tárgya az volt, hogy a f. évi június 7 én Kolozsvárt tartandó erdélyi ev. ref. lelkesítő értekezletre ide seregülő nagyszámú vendégeket fogadja, elszállásolja, a körünkben töltendő egy pár napot vendégszeretete által igazán emlékeztetéssé, marandandóvá tegye.

A nagy díszterem már 11 óra előtt megtelt résztvevőkkel Gidófalvy István főgondnok, elnök örömeinek adván kifejezést az ügy iránt nyilvánuló érdeklődésért, üdvözlőlvén a megjelenteket, következő beszéddel nyitotta meg az értekezletet:

Tisztelt értekezlet!

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület papi értekezlete, ha jól emlékszem, 1894 ben alakult meg Marosvásárhelyen. Az alakulás munkálataiban, mint a görögényi ev. ref. egyházmegye egyik akkori gondnoka én is részt vettem, sőt az előadók között is szerepeltem. Csendes idők voltak azok, csendesesen áldásos munkát végeztünk. Többek között zsolnárfordításokat mutatott be Szabolcska Mihály, engem meg arra kért az értekezlet akkori elnöksége, hogy a szövetkezeti eszmét vigyem be a templomba, tartsak ott arról értekezést, hogy mi a kötelessége a papnak és tanítónak ezen, akkor még új, ismeretlen eszmével szemben.

Megtettük, megtartottuk az első értekezletet úgy, hogy felekezeti különbség nélkül minden igaz keresztyén ember csak tisztelettel emlékezett meg az erdélyi ev. ref. egyházkerület első papi értekezletéről. Nemcsak ezen értekezlet folyománya, hogy az erdélyi részekben ma már mintegy ötvenezer tagja van a szövetkezeteknek, de ennek is volt része. Azt már azonban egészen ezen értekezlet eredményeül kell tekintenünk, hogy a papok és tanítók felekezeti különbség nélkül majdnem mind munkatársakul ál-

lottak be. Az első papi értekezlet tehát nyomtalanul el nem tűnt.

Most a második értekezlet előtt állunk.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület papi értekezlete egy valóságos szervezet. Növekszik, gyarapszik, fejlődik ép úgy, mint az ember, állat, növény, ha a természet törvényeit követi. Most a haladás, fejlődés útján van, most egy szélesebb körű egyházi értekezletre való átalakulás előtt áll. De minden szervezet hanyatlal, elfajul és elpusztul, ha a törvényeket mellőzi.

Ügyelnünk kell arra, ha már a sötétségből kiemelkedtünk, hogy a műveltség fokán mindig feljebb-feljebb emelkedjünk, hogy soha meg ne állapodjunk, soha meg ne kövesüljünk, soha visszahanyatlást ne engedjünk.

Őrt áll az egyházi értekezlet. Fegyvere a munkamegosztás. A munkamegosztás teszi a munkát szaporábbá, tökéletesebbé, az embert ügyessé, találékonnyá. Ennek hódolunk mi kolozsváriak most ez alkalommal, a mikor a papi és egyházi értekezlet munkájából az adminisztratív részt magunkra vállaljuk. Kérem is az értekezlet minden egyes tagját, hogy ebben az iparkodásban mindnyájunkat támogasson, hogy az értekezlet igazgató választmányja által tervezett kolozsvári értekezletünk sikerülhessen. A békés munkát békeszerető falaink közt őrtálló szemmel végezhessük, hogy az értekezlet útján is tökéletesebb legyen az erkölcsiség, tökéletesebb legyen az egyéniség és úgy életünk is.

Eszményi célokért küzdünk, sok küzdelmünk volt, még több lesz, de a haladás kezét-kézbe téve el nem maradhat.

Nem hiszem, hogy ha a jogegyenlőség szolgáltatába végezzük munkánkat, legyen erőszakos ellenség, a mely a jogunkat el ne ösmerné és az eléget vetni akarna.

Ezzel az értekezletet megnyitom és felkérem Molnár Albert és Nagy Károly fiait értekezletünk célját s a kiviteli módokat adják elő.

Az elnöki megnyitó elhangzása után *Molnár Albert* theologiai tanár tartott egy a papi értekezlet célját fejtegető beszédet, mely előtárta az okokat, melyek az országos papi értekezlet tartását szükségessé teszik, s minthogy az intéző férfiak épen Kolozsvárt tüzték ki az értekezlet megtartásának helyül, kéri az egyház híveit, ragadja meg az alkalmat azt igazán, felségesen protestáns ünneppé emelni.

A lelkesen megtapsolt beszéd végétével *Nagy Károly* tanár, mint az intéző bizottság előadója jelenti, hogy az országos értekezletre már eddig 150 nél több jelentkeztek s a kedvező előjelekből ítélve, bátran számíthatunk, hogy az ország minden részéből ide seregülő hívek száma az 500-at meg fogja haladni. Utal az örvendetes tényre, hogy maga az egyházkerület főgondnoka, báró *Ránffy* Dezső és a püspök dr. *Bartók György* állottak e mozgalom élére s ennek érdekében az egyházkerület hivatalos lapjában lelkes felhívást intéztek a hívekhez (e felhívást mult számunkban már közöltük), melyet szükségesnek tart az értekezletnek is fölolvadni, s ez által is igazolni azt, hogy az értekezleten világi főgondnokok, gondnokok, presbyterek és egyháztagnak fognak részt venni. Mint igen örvendetes eseményt adja tudtul, hogy az ünnepély magasztosabbá tételé céljából előkelő református asszonyok és leányok körében mozgalom indult meg, egy nagy számú női énekkar alakítása, a mely zsolnári énekeket fog előadni *Borsay* karnagy vezetése alatt, e mozgalom élén ref. collegiumi tanárok és világi férfiak állanak.

Ezek előterjesztése után pedig szükségesnek látja, hogy e mai értekezletből küldessenek ki a bizottságok s e célból javaslatba hozza a következő bizottságok megválasztását, illetőleg kiegészítését: 1 *Vendégfogadó* bizottságot: *Fekete-Nagy* Béla városi ta-

nácsos elnöklete alatt; 2. *Elszállásoló* bizottságot: ifj. *Böhm* Mihály elnöklete alatt. 3. *Istentiszteletet rendező* bizottságot: *Herepey* Gergely elnöklete alatt; 4. *Sajtóügyi* bizottságot: *Hóry* Béla, m. árvaszéki elnök elnöklete alatt: *Deáky* Albert, *Hegyesi* Vilmos, *Kuszkó* István és *Gombos* Ferenc tagokkal; 5. *Várossal érintkező* bizottságot: *Deáky* Albert elnöklete alatt: *Sándor* József, *Sipos* Gábor, *Somody* István, *Körösy* Bertalan, *Asztalos* János tagokkal; 6. *Más egyházakkal érintkező* bizottságot: *Molnár* Albert elnöklete alatt; 7. *Mulatságot* rendező bizottságot a theologiai ifjúsággal.

Ez előterjesztést az értekezlet *Somody* István és *Deáky* Albert felszólalásai után elfogadta azon hozzáadással, hogy az intéző bizottság vegye fel programjába még egy ismerkedési estély és esetleg bankett rendezését is s ezzel az értekezlet lelkes hangulatban véget ért.

Az Egyházi Értekezlet alapszabálytervezetét újabb kiadásban küldjük. Ez újabb kiadás csak a 27. pontban (tisztikar) tartalmaz változtatást.

Ujabb adományok a Szeretetház javára Egyházkerületünk e nagyfontosságú új intézete iránt az érdeklődés napról-napra fokozottabb mértékben nyilvánul, minélfogva megnyugvással tekinthetünk a közel jövő felé, melyben e szép intézményünk megerősödve szolgálhatja nemes feladatát.

Ez alkalommal is néhány újabb alapítványról adunk örvendetes tudósítást.

Özv. Szász Domokosné ömértósága egy drb. 260 korona névértékű takarékpénztári részvényt volt kegyes újabban az ig.-tanácshoz juttatni szeretetházi alapítványul;

2. Dr. Gidófalvy István egyházközségi főgondnok aa. minden közhasznú és jótékony intézmény lelkes támogatója, 339 kor. 60 fillérsnyi alapítvány tett; és

3. Boldog emlékezetű *Kenessey* Béláné, szül. *Vágfalvy* Ilona urnő elhalálózása alkalmából tisztelőinek egy része a boldogult személye iránti tiszteletnek és kegyeletének aként adott kifejezést, hogy ravatalára szánt koszoruk árát a Szeretetház céljaira szolgáló és a néhai nevét viselő alapítványként tette le.

Az e címen összegyűlt 397 koronás alapítványhoz a következők járultak hozzá:

Dr. Bartók György püspök	50 kor.
Dr. Vályi Gábor elnökhelyettes	20 >
Dr. Gidófalvy Istvánné	50 >
Pokoly József és neje	40
Szacsvay Sándor	20
Dr. Kecskeméty István	20
Bácsi Gyula	30
Dr. Kádár János és neje	30
Nagy Károly és neje	25
Pap László és neje	20
Br. Bánffy Ernő	10
Kiss Sándor, akad. igazg.	10
Dávid Antalné	10
Nagy Gábor	10
Dr. Szádeczy Lajos	5
Hóry Béla	5
Molnár Albert	8
Horváth János és neje	6
Geréb Mártonné, Herepei Gergely, Szász Dénes, Herceg Lajos, Dr. Sárkány Lajos, Parádi Kálmán, Maksay János, Deák József, Horváth Pál, Dr. Deák Albert, Kilyén Sándor, Müller Béla és Módi Elek aai egyenkint 2—2 koronával, együtt	20 >

Összesen 397 kor.

Végül ugyancsak a Szeretetház javára 151 kor. 95 fillér folyt be a theol. fakultás dísztermében megtartott vallásos estelyeken eszközölt perselyes gyűjtés eredményében.

Fogadják a nemesszivü adakozók e helyen is őszinte kösvönetét az egyházi főhatóságnak.

A bethlen-kollegiumi ifjúság ünnepnapja 1900. május 26 án. Az alapító fejedelem emlékének ünneplése délelőtt 10 órakor, a kollégium nagytermében. 1. A XC. zsoltárt énekli a gyülekezet 2. Imát mond Benkő Viktor VII. o. t. 3. „Magyar gályarabok éneke.“ A vegyeskar. 4. „Bethlen Gábor emlékezete.“ 5. „Magyar nyelv.“ Ábrányi E. költeménye, dallamát írta Veress G. Énekli a tanítóképző ifj. dalkara. 6. „Bethlen Gábor, mint a béke hőse“ Kovács N. Sándor VII. o. t. előadása. 7. „Enyed, a Bethlen-szobor helye.“ Váro Ferenc költeménye. Szavalja Demeter János VII. o. t. 8. „Búcsu“ Lindbland dala Énekli a vegyeskar. 9. A himnusz énekli a gyülekezet. — A főgimnáziumi önképzőkör versenyei délután 3 órakor, a kollégium nagytermében. Előadások és szavatelok a Vörösmarthy Mihály és a Cucor Gergely születése századik évének ünnepléséül. 1. „Fóti dal.“ A gimn. vegyeskar éneke. 2. „Vörösmarty életpályája.“ Szemelvények b. Eötvös emlékezéséből. Előadja Benkő Viktor VII. o. t. 3. „Élő szobor.“ Szavalja Cirner Ödön VIII. o. t. 4. „A bárd“ (Silchertől) A gimn. vegyeskar éneke. 5. „Vörösmarty balladairól“ beszél Kovács N. Sándor VII. o. t. 6. Dialog „Marót Bán“-ból. Szavalják Balázs Aladár (Marót) és Cirner Ödön (Bod) VIII. o. t. 7. „Szép Ilonka.“ Melodráma. Szavalja Balázs Aladár, zongorán kíséri Diénes Dezső VIII. o. t. 8. Népdalegyveleg. Énekli a gimn. vegyeskar. 9. „Cucor Gergely hazafias költészetéről“ beszél Demeter Béla VII. o. t. 10. „Riadó.“ Szavalja Demeter János VII. o. t. 11. „Falusi kis leány pesten“ Szavalja Straub Jolán V. o. magántanuló 12. „Erdőben“ (Würfeltől). Énekli a gimn. vegyeskar. — Az ifjúsági olvasó kör a Bethlen Gábor szobor-alap javára a sétatéri csarnokban, este 8 órakor kezdve, zártkörű majálist rendez.

A debreceni evang. reform. felsőbb leányiskola ünnepe. Május 20-án, d. e. 10 órakor méltó ünnepély volt a nevezett iskola dísztermében, Dóczy Gedeon negyven éves kitünő tanári és igazgatói működése alkalmából.

Egy pap a templom ellen. Mérk községben, Szathmármegyében, a reformátusok kis templomot akarnak építeni. Erre helyet kértek, de nem kaptak. mert a r. kath. pap ellene szegült. A r. kath. pap befolyásolta aztán a képviselő testületet, a mely aztán azt mondta, hogy szépészeti szempontból nem engedélyezheti a templom építését. A vármegye e határozatot megsemmisítette. A r. kath. pap hívei megfélebbzték a megye határozatát. A belügyminiszter a föllebbezőknek adott igazat s így Mérk község református hívei nem építhettek volna templomot. A katolikus háborgatások alatt is azonban a hívek buzgón folytatták a templomépítést.

Erre Molnár János, pápai praelatus az ország színe előtt vérlázító dolognak mondotta azt, hogy a mérki reformátusok imaházat merészelnék építeni, holott a márki r. kath. pap és a község képviselő testülete megtiltotta. Hát itt ki a támadó fél? A református? Feleljen rá a közvélemény. Van-e itt keresztyéni türelem? Van római erőszakoskodás. — *h.*

A protestáns árvaházba való felvételért e hónap végéig kell beadni a folyamodás okat *Kovácsy* Sándor dr. orsz. képviselőnél: Budapest, Andrásy-út 21. szám.

Gyászlap. *Varga Lajos*, a sárospataki ref. iskola theol. tanára, a nagynevű egyháztörténész 65 éves korában, tanári hivatásának 33. évében, 1900. május 14. napján elhunyt. A magyar protestáns tudomány gyászolva borul a kiváló tudós ravatala fölébe.

Hálás köszönet. Nagylelkű és nemes szívű pátronáink és pátronusaink egyházunk iránti áldozatkész szeretetüknek újabb meg újabb megnyilatkozása a protestáns élő és munkás hitnek legnagyobb és legfényesebb bizonyossága. Ezek azok az élőkövek, a melyekből épül az Istennek országa Kicsiny s még a kezdet nehézségével küzdő egyházunk ez áldozatkész buzgó támogatás alatt született, s épül és fejlődik tovább, mert a mit a szeretet táplál, annak csak növekedni kell.

Az élő, munkás hitnek tetteiben nyilvánuló beszéde ez: Báró Kemény Kálmán a palota-ilvai templom alsó padozatát téglával rakatta ki. 84 kor. költiséggel, Báró Kemény Kálmán, egyházker. főgondnok, ugyan a palota-ilvai templom számára egy igen csinos és értékes ezüst — belül aranyozott — úrasztali poharat ajándékozott, a templom évi tűzbiztosítási díját rendszeresen fizeti. A templom helyet szintén a báró és báróné ajándékozták és pedig mivel nem volt az övék, csere útján szerezték meg s aztán telekkönyvileg adták át az egyháznak.

Id. Éltető Alhert és neje a toplicai ref. egyháznak már korábban egy szép fekete bársony szószéktakarót ajándékoztak, ugyan id. Éltető Albert a palota-ilvai templom számára egy igen szép értékes úrasztali kenyérszító ezüst, tányért ajándékozott. A jodi ref. templom reperálása alkalmával 60 szál deszkát és a szükséges fát adta, minek értéke 40 korona.

Ezek a szívnek nemes cselekedetei, az egyháznak élőforrásai s egyszersmind élő és követésre buzdító példák. A követésre buzdító példaadás okaért — és nem az elismerésért — hozom én is nyilvánosságra, mert az ilyen tett elismerésre nem szorul, de kell, hogy mint lelkesítő példa álljon mindnyájunk előtt, mert míg egyházunk ez élőforrásból meríthet, addig az aranyhegyen ülő sátán rajta diadalt nem vehet.

Valamint a nemes szív cselekedete kedves Isten előtt, s valamint a mi örömünk és hálaunk teljes, úgy legyen a mi pátronáink és pátronusaink élete is áldott, hogy pártfogásuk alatt virágozzék egyházunk, példájukon erősödjék hitünk.

Toplica, 1900. évi április hó 25-én. *Pál Károly*, ref. körlelkész.

A jövő 1901-ik évben a magyar kir. honvéd Ludovika Akadémiában negyven teljesen díjmentes alapítványos helyet töltenek be. Az érdeklődők erre nézve részletes utbaigazítást nyerhetnek a Ludovika Akadémia parancsnoksága által most kibocsájtott ide vonatkozó füzetből, mely egy koronáért könyvárúsi úton is megszerezhető. Megjegyzendő, hogy a két utóbbi évben 50—50 növendéket vett volna fel az intézet, de kellő számú ifjú soha sem jelentkezett, nyilván azért, mert a nagy közönség tájékozatlan volt a felvétel iránt teendő lépések felől.

Hivatalos rész.

2114—1900.

KÖRLEVÉL.

Az erdélyi ev. ref. kollegiumok méltóságos t. Előljáróságának.

A vallás és közoktatási m. kir. miniszter folyó évi május 10-én, 34.915 szám alatt kelt rendeletben tudatja, hogy a folyó tanév végén tartandó érettségi vizsgálatokhoz az 1883. XXX. tc. 23. §-ából kifolyólag kormányképviselői minőségben a zilahi főgymnasiumhoz Dr. Ballagi Aladár budapesti tud. egyetemi ny. r. tanárt a kolozsvárihoz Dr. Hegedüs István budapesti tud. egyet. ny. r. tanárt, a marosvásárhelyihez Dr. Bartha Béla debreceni ev. ref. főiskolai ny. r. tanárt, a szászvárosihoz Csiky Lajos debreceni ev. ref. főiskolai ny. r. tanárt, nagyenyedihez Dr. Schiling Lajos kolozsvári tud. egyet. ny. r. tanárt. a székelyudvarhelyi-

hez Dr. Ballagi Géza sárospataki ev. ref. főiskolai ny. r. tanárt, a sepsi szent-györgyihez Téglás Gábor címz. tank főigazgatót, dévai állami főreáliskolai igazgatót küldötte ki.

A miről Címek, az illető tanintézetek tanártestületi és érdekelt ifjusága tudomásul és mihez tartás végett értesítettnek.

Kolozsvárt, 1900. május hó 19-én.

Dr. Vályi Gábor,
elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

ÉRTESÍTÉS.

Lapunk jelen száma mellett taggyűjtő íveket bocsátunk ki. Kérjük lelkésztársainkat, hogy ez íveken világi hivatásuk, tanítóink között tagalírást gyűjteni s magok is aláíratkozni sziveskedjenek. Az aláírt ívek az Értekezlet napja előtt beküldendőek, illetőleg az Értekezletre behozandók

Molnár Albert,
elnökhelyettes.

PÁLYÁZAT.

A hajdunánási hat osztályú ev. ref. gymnasiumban az 1900—1901. tanévre pályázat hirdetik egy mennyiségtan-természettani rendes és egy magyar-latin helyettes tanári tanszékre.

A rendes tanszék javadalma 2800 korona, a helyettes tanszéké 1800 korona, a lakbért is beleértve.

Pályázhatnak mindkét tanszékre ev. ref. okleveles tanárok vagy tanárjelöltek, esetleg oklevelet még nem nyert, de az illető szaktárgykból egyetemi tanulmányokat végzett ev. ref. tanárjelöltek is.

A helyettes tanári tanszék csak egy évre tölthető be, míg a rendes tanszékre megválasztott okleveles tanár egy évi sikeres működés után állandósíttatik és az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja lesz. A már eddig is élvezett állámsegély rendszeresítése és a folyamatban levő szerződés megerősítése után az állandósított rendes tanár törzsfizetése 3200 koronáig emelkedhetik s a megfelelő korpótlékok élvezésére is jogot nyer. Okleveles tanár hiányában a rendes tanszék is oklevél nélküli helyettes tanárral tölthető be, kinek javadalma 1800 korona, ha azonban időközben oklevelet szerez, azonnal a rendes tanári fizetés stb. élvezetébe lép.

A születést, képesítést, netalán eddigi szolgálattal, hadkötelezettségi és egészségi állapotot föltüntető okmányokkal kellőleg felszerelt pályázati kérvények f. évi június 15 ig a hajdunánási ev. ref. egyháztanácshoz nyújtandók be.

A megválasztott tanár állását f. évi szeptember 1-én elfoglalni tartozik.

Hajdu Nánás, 1900. május 14.

Kállay Imre,
főgondnok.

Benkő Lajos,
lelkészelnök.

Órony-órák!

Palota-, városi, gyári és lak-tanya-órák berendezését a legelőnyösebben eszközli

MEYER KÁROLY UTÓDA
MÜLLER JÁNOS,
első magyar óragyár gőzerőberendezéssel

Budapest, VII., Kazincy-utca 3.

Képes árjegyzékek és költségjegyzékek bérmentve.

(4—12)

Az erdélyi evang. ref. Egyházkerület Egyházi Értekezletének Alapszabályai, mint tervezet.

(Az 1894. évi »Papi Értekezlet« alapszabályainak módosítása.)

I. SZAKASZ.

Általános meghatározások.

1. Az egyházkerületi Egyházi Értekezlet célja: egyházi ismeretek terjesztése, a református tudat s egyházi ösztönytartozás érzésének ápolása, a református hit és egyházi élet intenzivitásának elősegítése, az egyházi és világi elemnek református egyházunk isteni küldetéséből folyó föladatainak megoldhatása által követelt közös munkára tömörítése.

2. Az Értekezlet az erdélyi ev. ref. egyházkerület felügyelete és védelme alatt áll s e viszony abban is kifejezést nyer, hogy az értekezlet védnökei mindenkor: a rangidősb egyházkerületi főgondnok és a püspök.

3. Az Értekezlet eszközei: gyűlések tartása. Társadalmi tevékenység. Irodalmi tevékenység. Erkölcsi megjutalmazások.

Az egyházkerületi Egyházi Értekezlet összekötetésben áll az Egyházmegyei Értekezletekkel, mint vidéki organumokkal.

II. SZAKASZ.

Az egyházmegyei értekezletekről.

4. Az egyházmegyei Értekezletek szűkebb körben ugyanazon föladatok megoldására hivatottak, mint az Egyházkerületi Értekezlet. Az egyházmegyei Értekezletek a közvetlen rájuk váró föladatok megoldása céljából önállólag alakulnak meg s működnek; de szem előtt tartják az egyetemes célt s maguk is az egyházkerületi Értekezlet szerveinek tekintendők. Az egyházmegyei értekezletek szervezete az Egyházkerületi Értekezlet szervezetének felel meg.

5. Minden Egyházmegyei értekezlet rendes jegyzőkönyvet vezet és pedig úgy, hogy abból a tevékenység tiszta képe látható legyen és azt beküldi az Igazgató-Választmányoknak, hogy ez azt illetékes bizottságával átnézethesse s az átnézésről, a jegyzőkönyvben található nevezetesebb ügyekről, valamint az összehasonlítás eredményéről a bizottsági jelentés alapján a közgyűlésnek előterjesztést tehessen.

6. Az Egyházmegyei Értekezletek feladatuknak tekintik, hogy az Egyházkerületi Értekezlet közgyűlései iránt az érdeklődést a legszélesebb körben felköltse s e közgyűlések hatását maradandóvá tegyék.

III. SZAKASZ.

Az Erdélyi Evang. Ref. egyházkerület egyházi Értekezletének szervezete.

7. A) Az Értekezlet tagjai

1. *alapító* tagok, kik az Értekezlet céljaira legalább 100 koronát adnak;

2. *rendes* tagok, egyháziak és világiak kik évenként 2 koronát fizetnek;

3. *pártoló* tagok kik valamely anyagi áldozatuk vagy az Értekezlet céljai érdekében végzett munkáik kálkodások erkölcsi elismeréséül, az Ig.-Vál. előterjesz-

tése folytán, az Értekezlet közgyűlés által pártoló tagokul ismertetnek el;

4. *dísztagok*, kiket az egyházi élet mezején szerzett érdemeik folytán, az Ig.-Választmány előterjesztésére, a közgyűlés dísztagokul választ meg.

5. Súly helyeztetik arra, hogy minden egyházközség *rendes* tagul jelentkezzen s ez esetben minden ily egyházközség presbyteriuma egy képviselőt küld a közgyűlésre, ki ezután utjáról egyházközségének jelentést tesz.

8. Mindenik tagnak a közgyűlésen tanácskozási és szavazati joga van.

9. Tagsági jelentkezésekre az Ig.-Választmány által taggyűjtő ívek is bocsátatnak ki a taggyűléssel megbízottak kezéhez.

B) Közgyűlés.

10. A közgyűlés tagjai: az Egyházkerület Egyházi Értekezletének összes tagjai. Szavazatok egyenlő száma esetén személyi ügyekben sorshuzás dönt, a személyi vonatkozás nélküli indítványok pedig egyenlő számu szavazatok esetében el nem fogadottaknak tekintendők. Tíz tag írásbeli kérelmére névszerinti szavazás rendelendő el. A szavazás rendszeren föllállással történik.

11. Az Egyházkerületi Értekezlet évenként alkalmas időben az erdélyi egyházkerület különböző pontjain tart közgyűlést. A közgyűlés helyének kitűzésében irányadók az egyes helyekről erre vonatkozólag történő meghívások, valamint mérlegelése annak a jelentőségnek, mellyel a közgyűlés egyik vagy másik helyen az adott viszonyok között járni fog. Mindenik következő közgyűlés idejét és helyét az éppen folyamatban levő közgyűlés határozza el, vagy pedig e tekintetben a határozat meghozását az Igazgató Választmányra bizza.

12. A közgyűlés tárgyai: istentisztelet, az Ig. Vál. jelentései s ezek tudomásul vétele, értekező és építő fölolvasások, gyakorlati kérdések komoly megvitatása. Közgyűlés elébe hozható minden oly kérdés, mely az egyháznak vallás-erkölcsi, társadalmi és anyagi viszonyait érinti. Előadásokra önként vállalkozók tartoznak erre vonatkozó szándékukat és themajukat a közgyűlést megelőzőleg 4 héttel az ügyvivő elnöknel bejelenteni. Előadókat a választmány nevében az elnökség is kérhet föl s themákat is tűzhet ki. A közgyűlés további tárgyai: indítványok, melyek ha önállóak, a közgyűlést legalább 2 héttel megelőzőleg az ügyvivő elnökkel közlendők; az Ig. Választmány és tisztikar megválasztása 3 évre, valamint állásfoglalás az egyházat érintő dolgokban.

15. A közgyűlés hivatva van figyelmét kiterjeszteni tagjainak nem csak ama magatartására és törekvéseire, melyek az Értekezlet céljait elismerésre méltólag mozdítják elő, de hivatva van figyelmét kiterjeszteni tagjainak oly magatartására és törekvéseire is, melyek reformatus egyházunk érdekeivel ellenkeznek.

14. A közgyűlés ideje és helye, lehetőleg a tárgysorozattal együtt, legalább 3 héttel a közgyűlést megelőzőleg az egyházkerület lapjában hirdettetik ki. A meghívót az ügyvivő elnök s az Értekezlet titkárnja írja alá.

15. Határozathozatalnál 50 tagnak jelen kell lennie.

16. A közgyűlés nyilvános, szükség esetében az ülésvezető elnök zárt ülést rendel el. Zárt ülés 20 tag írásbeli kérelmére is elrendelendő.

C) Igazgató választmány.

17. Az igazgató választmányt alkotják:

- a) a tiszttakar;
- b) az Egyházmegyei Értekezletek egyházi és világi elnökei;
- c) mindenik Egyházmegyei Értekezlet közgyűlése által választott két tag, kik közül egyik egyházi, a másik világi egyén;
- d) az Egyházkerületi Egyházi Értekezlet közgyűlése által választott 30 tag és pedig a lelkipásztorok, tanárok és világi egyének sorából egyenlő arányban.

18. Az Ig. választmány feladata: az Értekezlet ügyeinek előkészítése, vezetése, valamint a közgyűléstől odaúttalt ügyek elintézése. Gondoskodik a közgyűlések idejéről és helyéről, a mennyiben e kérdéseket a folyamatban volt közgyűlés nem oldotta meg és gondoskodik a közgyűlés programjáról. Feladatainak megoldásában az Ig. Választmány által alakított bizottságok, mint az Ig. Választmány szervei működnek közre. Az igazgató Választmány felelős a közgyűlésnek. A választmányt az ügyvivő elnök hívja össze a szükséghez képest évenként többször is. Határozathozatalnál 10 tagnak jelen kell lennie. A „Meghívó“ az egyházkerület lapjában tétethetik közzé.

19. Az Igazgató választmány tiszttakarát az Értekezlet tiszttakara alkotja. Vezető elnöke: az Értekezlet egyházi elnöke, mint ügyvivő elnök.

20. Az Igazgató választmány a következő bizottságokat szervezi saját kebelében:

- a) a pénzügyi bizottság;
- b) jegyzőkönyveket vizsgáló bizottság;
- c) irodalmi és sajtóügyi bizottság;
- d) egyháztársadalomügyi bizottság;
- e) közgyűlést előkészítő bizottság.

Mindeme bizottságba a tagok esetleges ajánlkozásai tekintetbe vételével — az Ig. Választmány által soroztatnak be. A bizottságok rendes elnöke az értekezlet egyházi elnöke, mint ügyvivő elnök; azonban mindenik bizottság magának a saját kebeléből helyettes elnököt s rendes előadót választ. A bizottságok az Ig. Választmány által hozzájuk áttett ügyeket elintézik s jelentéseiket közvetlenül az Ig. Választmányhoz nyújtják be. Felhívásaik az Értekezlet ügyvivő elnökének aláírása által érvényesek.

21. A pénzügyi bizottság feladata: a pénzügyi kezelési felügyelete. jövedelmi források fölfedezése, az Értekezlet anyagi föltételeinek megszerzésében s fejlesztésében lankadatlan munkásság.

22. A jegyzőkönyveket vizsgáló bizottság feladata: az egyházmegyei, valamint a testvér-egyházkerületi Értekezletek jegyzőkönyveinek átnézése, összehasonlítása, a fontosabb tárgyak kiemelése és megválogatása egy összefoglaló jelentésben s ennek kapcsán véleményadás és javaslattétel ugy az egyházkerületi, mint az egyházmegyei Értekezletek minél sikeresebbé tétele érdekében.

23. Az irodalmi és sajtóügyi bizottság feladata: az Értekezlet irodalmi kiadványainak előzetes megbirálása és a közgyűléstől eredő meghatalmazás folytán a ki nyomtatás és elterjesztés intézése. E bizottság gondoskodik általában az egyházi életet emelni hivatott olvasmányok ösmertetéséről és terjesztéséről is. E bizottság feladata továbbá úgy a fővárosi, mint a vidéki sajtóval szakadatlan összeköttetésben lenni s Értekezletünk céljait a napi sajtóban képviselni, érvényesíteni.

24. Az egyháztársadalomügyi bizottság feladata: az egyházi élet intenzívítását elősegítő eszközök, szervezkedések, intézmények tanulmányozása s idevonatkozó tervezetek és javaslatok nyújtása.

25. A közgyűlést előkészítő bizottság feladata: érintkezésbe lépés azzal az Egyházmegyei Értekezlettel s egyházmegyei hatósággal, melynek területén a közgyűlés tartatni fog s általában a közgyűlések előkészítésének technikai része s a közgyűlések külső sikerére vonatkozó agitációnak végzése.

26. A bizottságok annyi évenkénti ülést tartanak, a mennyi feladatuk megoldhatásának érdekében szükséges. A helyettes elnökök az Értekezlet ügyvivő elnökének tudtával hívják össze a bizottságokat.

D) Tiszttakar:

27. Az Egyházkerületi Egyházi Értekezlet tiszttakarát alkotják:

- a) a rangidősb egyházkerületi főgondnok és püspök, mint az Értekezlet védnökei,
- b) az egyházkerület többi főgondnokai,
- c) két elnök, egyik az egyházi, másik a világi egyének sorából,
- d) négy alelnök, kettő az egyházi, kettő a világi egyének sorából,
- e) egy titkár,
- f) négy jegyző, fele részben az egyházi, fele részben a világi egyének sorából,
- g) egy pénztárnok.

28. Az elnökség feladata: az Értekezlet képviselése. A közgyűlésen a világi elnök elnököl. A világi elnök távollétében az egyházi elnök elnököl, kit azonban a világi elnök a közgyűlés vezetésére abban az esetben is fölkérhet, ha maga is jelen van. Ügyvivő elnök: az egyházi elnök. Az egyházi elnök elnököl az Igazgató Választmányban s ő rendes elnöke a bizottságoknak. Az egyházi elnök teszi át az ügyeket a bizottságokhoz, hozzá adatként be a bizottságok jelentései, ő utalványoz, s ő intézkedik a közgyűlés, valamint az Ig. Választmány határozatainak végrehajtásáról. Az egyházi elnök hívja össze a közgyűlést is, azonban a világi elnök előleges tudtával.

29. Az alelnökök helyettesítik az elnököket, ezek akadályoztatása esetében. A helyettesítés a 28 pontban megjelölt módozatok szerint történik.

30. Titkár feladata a közgyűlés és Ig. Választmány jegyzőkönyveinek vezetése. Végzi a fogalmazványokat s eszközli a kiadványokat. A közgyűlésen titkári jelentést tesz s összefoglaló képet ad az Értekezlet és szerveinek tevékenységéről.

31. A jegyzők a titkárnak segédkeznek.

32. A pénztárnok vezeti a számadásokat, készíti el a költségvetést, szedi be a tagdíjakat s más jövedelmeket és teljesíti az ügyvivő elnök utalványozása folytán a kiadásokat. A pénztárnoki jelentések első sorban a pénzügyi bizottság tárgyalása alá tartoznak s innen jönnek bizottsági jelentés mellett az Ig. Választmány elébe.

IV SZAKASZ.

Intézkedés az értekezlet megszűnése és az Alabszabályok módosítása esetére.

33. Az Egyházkerületi Egyházi értekezlet megszűnése csak oly közgyűlésen mondható ki, melynek programjába a megszűnés kérdése fővétellett s e program legalább 3 héttel a közgyűlést megelőzőleg az egyházkerület lapjában kihirdettetett. A megszűnés kimondására a jelenlevőknek legalább két harmadát tevő többség szükséges. Az alabszabályok módosítása is e föltételek mellett érvényes. Az Egyházkerületi Egyházi Értekezlet vagyonáról az Értekezlet megszűnését kimondó közgyűlés rendelkezik, ha azonban e közgyűlés nem rendelkezett, akkor a megszünt Értekezlet vagyona az egyházkerületi Igazgató-tanács kezelése alá száll s az egyházkerületi közgyűlés által kijelölt célra fordítandó.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre..... 12 kor.
félévre 6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN

Pünköszt.

A reménységnek Istene töltsön be titeket minden örömmel és békességgel a hit által, hogy reménységgel bővölködjetek a Szent Lélek ereje által!

Milyen csodálatos, felséges történet!

A teremtés hajnalán a föld ékesség nélkül való és pusztá. Sötétség ül a megmérhetetlen mélység színén. Alaktalanul, élet nélkül, zür-zavarban gomolyog együtt mind az, a miből a világnak, életnek, világosságnak, tenyészetnek és rendnek kell lennie. E zür-zavar felett azonban melengető szárnyaival ott lebeg az Úrnak Lelke és lesz ennek szavára világosság, rend, élet, elevenség, nyüzsgés, gazdagság, fény, illat, hang. Az egek hirdetni kezdik az Istennek dicsőségét és az Úrnak irgalmát örökké énekliz az ő képére és hasonlatosságára alkotott ember.

Megszáradt, szétszórt csontokká, hideg, élet-telen tetemékké lett az Istennek népe. Emberi tudás nem képes felelni az Úrnak kérdésére: vajjon életre kelhetnek-e még ezek a tetemek? Sivár temetőt lát csak a próféta. És ime megzendül az Úr szava »Ti megszáradt tetemek halljátok meg az Úr beszédét. Imé én bocsátok belétek lelket és éltek!« Aztán előjő a négy szelek felől az Istennek Lelke és a megöletettek élni kezdenek, felette igen nagy sereg áll lábaira, hogy újra néppé, nemzetté legyen. Micsoda zúgás, indulás jelzi az életre kelést!

Egy egész bünbe merült világ közepette áll az a kicsiny ház, a melyben egy akarattal, egy félelemmel, de egy nagy igéreten csüggő reménységgel vannak együtt a Jézus tanítványai. Egyszerű halászok, vámszedők. E világ szerint jelentéktelen, sőt lenézett emberek. Bátortalanok.

Hogyan is merhetnének ők kimenni ahoz a sokasághoz, a mely csak az imént kiáltott »feszítsd meg«-et arra a Mesterre, a kitől ők tanultak és a mely őket is azzal vádolta, hogy a sírboltból ellopták tanítójuk holttestét, hogy aztán egy feltámadott Messiással csalhassák a világot? Jobb és bátorságosabb így egy akarattal, egy reménységgel együtt lenni csendességben! De imé sebes szélnek zendülése tölti be a házat, tüzes nyelvek szállanak le rájuk. Betelik az ígért: „Nem hagylak titeket árvául, megtérek hozzátok!“ Valósággá lesz a jövendölés „Kitöltök az én Lelkemből minden testre!“ És az Úrnak Lelkét meg nem olthatják. Menni kell. Szólani kell. Fel kell ébreszteni a világ elaludt lelkiismeretét s a sok tévelygőnek meg kell mutatni az üdvösségnek egyedül való útát a megfeszített és feltámadott Krisztusban!

Az élet sötétségébe, küzdelmei zür-zavarába ma is világosságot az Úrnak Lelke teremt. A közönyösségben megszáradt, rideg tetemekbe életet ma is az Istennek Lelke lehell. A Krisztus bátortalan, e világtól felő tanítványait mind a halálig hü bizonyágtevőkké ma is a Szent Lélek ereje teszi.

Tegyen e Lélek erejéről bizonyágot most is intézetünknek e szent ünnepekre kibocsátott növendéke, — — ifjú aa. a híveket pedig szentelje meg az Úr, hogy legyenek mindnyájan a Szent Lélek temploma, Istennek népe és a Krisztusnak örökös társa!

Kolozsvár, 1900. június havában.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület theol. fakultása tanári karának nevében

Kenessey Béla,
igazgató.

Az erdélyi püspök.

Wlassics Gyula vallás és közoktatásügyi miniszter az ev. ref. egyetemes konvent elnöksége részéről az „erdélyi püspök“-i cím tárgyában hozzá intézett felterjesztésre az alábbi választ adta a konventi elnökségnek s egyuttal hasonló értelmű iratot intézett az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsához, az erdélyi ág. h. ev. egyház konsistoriumához és valamennyi törvényhatósághoz:

„Méltóztatott a magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventjének folyó évi április hó 26-án tartott üléséből előterjesztést tenni hozzám, kérve az „erdélyi püspök“ cím tárgyában 1899. évi 1185 eln. sz. a. kiadott rendeletem nyomán a ref. egyház kebelében felmerült aggodalmak eloszlátását:

Van szerencsém ez előterjesztésre a következőkben válaszolni:

Majláth Gusztáv Károly gróf, püspök úr azzal a felkéréssel fordult hozzám, hogy miután őt a hatóságok és hivatalok majd „gyulafehérvári róm. kath. püspöknek“-nek, majd meg „erdélyi latin szertartású kath. püspök“ nek címezik — adjak ki megfelelő útastást arra nézve, hogy a hatóságok és hivatalok, hozzá intézett irataikban, az őt történeti alapon megillető „erdélyi püspök“ címet használják.

A püspök úr e kérelme folytán tanulmány tárgyává tettem a kérdést, s miután meggyőződtem a felől, hogy több magyarországi és erdélyi törvényben, törvényzáradékban, királyi meghívó levelekben és kinevezési okmányokban az „Episcopus Transylvaniae“ és „Episcopus Transsylvaniensis“ elnevezés fordul elő: kiadtam volt említett 1185—99. eln. sz. rendeletemet, mert nem tekintettem az „erdélyi püspök“ címet egyébnek, mint egy régi időkben is használt címnek; melylyel a mai államjoggal ellentétes tartalom, vagy az egyházak törvényes paritása elvébe ütköző bármely következmény kapcsolatba semmiképen nem hozható.

Szemben a Nagytekintetű Elnökség által hozzám intézett s elől idézett előterjesztésben felhozott aggályokkal tehát a rendelet kiadásakor fenforgó határozott közjogi álláspontomból folyólag is kijelentem, hogy említett 1185—99. eln. sz. rendeletemtől teljesen távol állott az a célzat, hogy az „erdélyi püspök“ címnek bármely oly közjogi jelentőség tulajdoníttassék, a mi mai államjogunk egyik fő alapelvebe, a valláseggyenlőségbe ütköznék; sőt egyenesen kizártnak tekintek minden oly magyarázatot, mely az említett rendeletnek oly értelmet akarna tulajdonítani, hogy az állam az említett rendeletben foglalt címnek valamely egyetemesebb, a többi egyházak törvényes paritását és püspökeiknek törvényes állását sértő jelentőséget óhajtott volna tulajdonítani.

Nehogy azonban 1185—99. eln. sz. rendeletem bármely irányban félreértessék vagy félremagyaráztassék: kijelentem, hogy az »erdélyi róm. kath. püspök« cím használatát is teljesen jogosnak és törvényesnek tartom, mert e címzés épen úgy előfordul több magyarországi és erdélyi törvényben, közjogi okiratban és ugyancsak az »erdélyi róm. kath. püspök« cím használatát annak a legfelső elhatározásnak a szövegében is, a melylyel Ő Felsége a jelenlegi püspök urat Lön-

hart Ferenc püspök mellé utódlási joggal segédpüspökké kinevezte és mert a rendelet sem akart és a mai államjog alapján nem is akarhatott mást, vagy többet az „erdélyi püspök“ cím alatt érteni, mint az »erdélyi róm. kath. püspök« fogalmát.

Ezekből folyólag nyilvánvaló és kijelentem, hogy az „erdélyi róm. kath. püspök“-i cím is jogosan és törvényesen használható és e tekintetben a hatóságokat egyidejűleg értesítettem is

Budapest, 1900. május hó 19-én.

Wlassics Gyula.

Megjegyzés.

A fenti ministeri iratra most csak egy rövid megjegyzést teszünk. A minister elrendelte volt, hogy a gyulafehérvári róm. kath. püspök „erdélyi püspöknek“ címeztessék. Tehát illetéktelen közjogi címet adományozott. A minister is illetéktelen volt ily címet adni, a gyulafehérvári róm. kath. püspök is illetéktelen volt ily címet kapni. Az „erdélyi püspök“ cím a mai államjogba ütközik. A minister tehát hibát követett el. Azonban jóhiszeműleg is lehet hibázni, bár államférfiúnak az államjog ellen hibázni nem szabad. De lehetett volna a hibát jóvá tenni. Jobb belátásra és jóvátételre meg is volt adva a bő alkalom. A hiba jóvá tévése mindig szép erkölcsi diadal. A jelen esetben a hiba jóvá tévése egyszersmind az államjog diadala lett volna.

A szóban forgó ügy ministeri elintézése pedig sérti nemcsak a református, de általában az állampolgári lelkiismeretet. A magyar államjog csakis »erdélyrészi róm. kath. püspököt« ismer, a római kánonjog „erdélyi püspök“ címet követel. A minister azonban a római kánonjog kívánalmait elrendeli, a magyar államjog követelményét csak megengedi. Amazt teszi szabálylyá, emezt kivétellé. És ez a kivétel éppen a szabályt teszi még erősebbé. Szabad-e egy ministernek a polgárok tudatába a római kánonjogot vinni be s kiszorítani ezzel a polgárok tudatából a magyar államjogot? Azt mondja a ministeri irat, hogy az „erdélyi püspök“ cím alatt sem akart egyebet érteni, mint az „erdélyi róm. kath. püspök“ fogalmát. Azonban „erdélyi püspök“ és „erdélyi róm. kath. püspök“ két különböző fogalom. Használni kell tehát egyenesen a fogalomnak megfelelő kifejezést. Így kívánja ezt a logika. A logika, mely a gondolkodás lelkiismerete. A minister szerint az »erdélyi püspök« címe az „erdélyi róm. kath. püspök“ fogalmát tartalmazza. Csakhogy ilyen felfogás mellett a római kánonjog a magyar államjogot is tartalmazza.

Erre a dologra még visszatérünk.

Szerk.

Lelkipásztori gondozás.

A legújabb idő jelenségei azt mutatják, hogy egyházainkban új testületek fognak életre kelni a védekezés munkájára, s a hol már bajok vannak, azok orvoslására. Most felül megalakul a kerületi egyházi értekezlet, azután az egyházmegyei és egyházi értekezletek, egyletek állanak sorompóba. Hogy mit fognak elérni, a jövő titka; remélem üdvös eredményeket mutatnak fel!... De én minél tovább gondolko-

zom, annál inkább megerősödik bennem a hit, hogy a jelzett értekezletek, egyletek, vagy bármi néven születtendő társulatok a lelkipásztori gondozást nem fogják fölőlslegessé tenni. Minél tovább gondolkozom a felett, hogy az újabb időben egyházainkban felmerült bajokkal szemben minő orvosszerekkel kellene élni, annál inkább megerősödik bennem ama hit, hogy leginkább a *lelkipásztori gondozás* az, a mi azokat legsikeresebben orvosolni képes. A lelkipásztori gondozás, mely a viszonyok és körülmények alakulása folytán minden egyházköztségben önmagától fejlődik ki.

E szerint azt kérdi valaki: a hány egyházköztség, hát annyiféle a lelkipásztori gondozás? Csakugyan áll ez: Oly tudomány a papi gondozás, mit bajosan lehetne rendszerbe foglalni, mert mindenik pap olyan valamit tapasztalhat egyházában, mit más helyütt nem hallott, és olyan, általa feltalált eljárást kell követnie, miről addig sehol sem hallott vagy olvasott. Szóval: a hány egyházköztség, annyiféle jó és rossz szokások merülnek fel, olyan dolgok, mikről előzetesen még sejtelve sem lehet a papnak. Bizonyos alkalommal tanuja voltam: egy beiktató idősb pap beszédének refrenje ez volt: „a pap nagy, a pap sok, a pap minden.“ Én nem értettem, némelyek hangzatos frasisnak nevezték, mások nevetségesnek tartották; most látom, mily nagy igazság rejlik ama nyilatkozatban!

Ugy van az, sok, nagyon sok függ a pap felfogásától, belátásától, maga-alkalmazásától és Krisztusi önmegtagadásától. A testi orvos a megállapított diagnosis után rendeli a gyógyszert, a bíró az előtte álló paragrafus szerint jár el dolgában, a lelkészkező papot tételes törvény nem vezeti, neki prudentiája szerint kell cselekedni, s hátha az fordul elő, hogy a mit ő jónak lát és legjobb meggyőződése szerint cselekszik: imprudentiának bizonyul? Az is megtörténhetik. A szerencsés pap jellemének bélyegét hagyhatja maga után hosszú időkre.

Nagy- és népes, főleg nagyvárosi egyházközségekben a lelkészi gondozás szerfelett nehéz, mondhatni: Szinte lehetetlen. Ama helyeken, a templomon kívül: az egyletek, összejövetelek, vallásos felolvasások, azon eszközök, mik által hatni lehet a község — egy részére; csakis egy részére, mert a tömeg nagy részének még létezéséről sincs tudomása a lelkésznek. Egészen más helyek azok, hol az a nagy rész az új idő mérgét magába szívni igyekszik.

A kisebb egyházközségekben, hol a lelkész a családok létszámát évidentiában tarthatja, a tagokat személyenként ismeri, ha bajjal is, folyamathban lehet a papi gondozás, habár sok akadály áll útjában, mert a mint mondám, minden egyházban vannak oly ferde kinövések, bünök, mikről más egyházban levő lelkésznek fogalma sincs. A ferde kinövések mellett sok helyen fordulnak elő szép és jó szokások, miknek további fentartása kívánatos. Ismerek egy város-végi kis egyházközséget, melyben sok a nyesegetni való, de vannak ott szép rendtartások is, miknek létrehozásáért nem lehet eléggé áldani ama régen elporlott papok valamelyikét, ki tán 2—3 száz év előtt cselekedte üdvös munkáját ama kis ekkleziában..... Tapasztalni lehet, hogy legtöbb helyen, még nagy ünnepeken is, a prédikáció meghallgatása után sere-

gesen hagyják ott a templomot ama tagok, kik nem akarnak élni úrvacsorával. A templomból nagy számmal kimenő hivek sokszor oly tagokat is magukkal vonnak, kiknek szándéka lett volna az Úr asztalához járulni. Jelzett kis egyházban máskép van. Ottan úrvacsora osztás alkalmával csak azok mennek isteni tiszteletre, kik az úrasztalához is járulni kívánnak, más senki, és a kimenők zaja nem zavarja az ünnepi csend méltóságát! Ott minden szív az ige hallgatására, és minden szem a legfőbb tárgyra van függesztvel. És ez így is van rendén....

A mint mondám, van azon kis egyházban sok fatyúhajtás, miket mindeddig nem lehetett mind lenyesni, de vannak oly szokások is, mik öröme derítik az embert. Ugyanis egy másik dicséretes jellemvonásuk abban nyilatkozik, hogy a templomot nagyon keresik; az ünnepeket elejétől végig buzgósággal megtartják és tömegesen mennek templomba; gyermekeiket a templomban kereszteltetik, a házasságok még mindig ott kelnek össze, halottaikat szeretik a templom pítvarába vinni, és a paptól megvárják, hogy fellettük terjedelmes predikációt tartson. A háznál és órációval temetett halottjáról azt mondja, hogy azt: elvesztegette.

Igy sok egyházban a régi jó időkből maradt fenn oly kedves valami, minek fentartása, sőt ápolása mulhatlan kötelessége a lelkésznek. De baj az, hogy nem ismerjük az egyházak egy s más dolgait; egymás mellett megvénülünk, egymás szomszédságában eltöltünk 30—40 évet és nem tudunk egymás munkálkodásairól semmit! Ez idő szerint minden rangú és rendű ember a társulásban keresi erejének kifejtését, de mi még nem érezzük annak égető szükségét. Azt hiszem nemsokára eljön az idő, mikor az egyházmegegyék lelkészei gyakrabban keresik meg egymást, s azon összejövetelekben megismerkednek minden nemű szokásokkal, mozzanatokkal, hibákkal, a védekezés nemeivel, mik itt-ott előfordulnak.

E rövid cikkben több helyütt beszéltem jó és rossz *szokásokról*, melyek egy s más egyházközségben előfordulnak. Valóban az ember a szokás gyermeke, a mit az ember megszokott gyermek- és ifjúkorában, megtartja az egész életében. Mondják: a vallásos élet hanyatlik, a templomok üresen állanak. E baj elhárítására néhány év óta temérdek hírlapi cikk jelent meg, melyek azt vitatják: minő iskolai vallástani kézi könyvek kellene, melyek helyreállítsák a meglazult vallásosságot? Irattak is közelebről sok vallástani művek, melyek az elemi népiskola második osztályától kezdve felfelé a polgári, felső és középiskolák legmagasabb osztályáig kimerítik a vallástani anyagát. — Mindezek szép dolgok, dehát nem elég tényező a vallásos élet újjáteremtésében. Az ifjut már zsenge gyermekségétől fogva szoktassuk a templomhoz, télben az iskolában tartunk minden reggel 9—10 percig menő isteni tiszteletet; tavasszal, nyárran és ősszel minden reggel nyiljanak meg a templom ajtói a tanuló gyermekek és ifjak előtt, ha így cselekszünk bizonyára elérjük azon szent célt: „Az iskola a gyermekek temploma és a templom a nagyok iskolája“ foglenni. Száz meg száz eset tanusítja, hogy még élő öregeink és felnőtt embereink közül azok, a kik most

még templomjáró hívek azért lettek azzá, mivel gyermek és ifjú korukban a templomba járáshoz voltak szoktatva. A jó szoktatás egyik legfőbb nevelési eszköz.

Sokat lehetne itt beszélni a példa-adásról is, a kegykoszt vagy más beneficium elvonása, birság fizetés és más efféle dolgok nem csinálnak buzgó keresztyént. A jó példa az, a mi leginkább vonz, és legtöbbet ér! Sok esettel lehetne azt bizonyítani.

Az ember lelke eltelik örömmel midőn látja, hogy vannak oly községek, hol a lelki gondozás, ez a hosszú éveken hűn teljesített zajtalan munka: csaknem eszményi állapotokat teremtett. Erre nézve egy kedves idyllt ismertetek meg itt. Nem rég, szép májusi vasárnap délutánján a Maros folyó egyik mellék völgyébe rándultam az ott lakó lelkész társam látogatására. Rövid utazás után feltűnt a gyümölcsfákkal körített kis falu, mely völgyteknőben fekszik. A tisztára söpört utca mentén mindenik ház előtt kis ülőpad van, az ünnepi ruhába öltözött nép ott ülve gondosan beszélget. A mint bennebb haladunk, az utcai padok közönsége feláll és előre köszöntve üdvözl minket, s ez így tart addig, míg a község közepére érünk. Ott áll, zöld rácsesal bekerítve, a szép fehérre meszelt templom, karesú bádogos tornyával, mellette balról az élő egyház csemetés kertje, az iskola, jobbról a papi lak, muskátlis három ablakával hívólag int felénk. De míg belépnénk, szemünk elébe ötlük az, hogy a templom cínterme előtt levő, ékes fedéllel ellátott hosszú ülőpadon sok ember helyezkedett el, és hallgatja a tanító által felolvasott „Képes Néplap“ legfrissebb számát. A szembellő oldal harmadik telkének csüréből klárinét-hang és a bögő mormogása hallik, itt az ifjuság tartja vasárnapi mulatságát. A mulatság ebéd után kezdődött ugyan, de a vecsernyére hívó harangszó első kondulására a vidámság zaja elhallgatott, az összes ifjuság templomba vonult, s onnan kijövet ismét folytatja a mulatozást, de csak naplementéig, mert az új hét hajnalán ismét munkába kell állani.

A régi patriárhális jó rendet az egyház tagjai most is teljes épségében kívánják fentartani. A felmerülő hibák és félre értések elintézéséért nem futnak a jegyző, vagy szolgabíró nyakára, a presbytérium elintézi, melynek határozatát mindenik fél készséggel fogadja.

A népség józanéletű, munkás, élhető vagyoni állapotban van, de a fiataltala azért mégis ellátogat más községbe is szolgálatra 1—2 évig, hogy tanuljon más helyen is. Sok szépet és jót lehetne írni a kedves kis községről, mely arról tesz tanubizonytságot, hogy helyes vezetés mellett a nép fogékony minden szép, jó és nemes követésére.

A kálvinista lelkész kedés, hogy eddig is minő csodákat mivel, sok községben tapasztalni lehet. Azt hiszem, hogy miután az új idők befolyása kettőzött munkálkodást kíván, nem fog abban semmi hiány lenni!

(Radnótfája.)

Gergely Lajos.
ref. lelkész

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvártt, 1900. május 17—18.

(Folytatás.)

A nagyenyedi néptanítóképző intézet színvonalának emelése iránt tervekészítés végett kiküldött bizottság beadván munkálatát, Igazgatótanácsunk a bizottsági jelentést tudomásul veszi, magáévá teszi s a benne felfejtett okok alapján, különösen az 1889. évi közgyűlés 62 jkvi számú határozatának végrehajtása érdekében, mely a nagyenyedi tanítóképző további fenntartását és fejlesztését az egyházkerület köteleességévé teszi, a következő határozatokat hozza:

1. A nagyenyedi néptanítóképző intézetet a Bethlen kollegium egyházkerületileg segélyezett állandó alkotó részének jelenti ki s ehhez képest a Bethlenkollegiumot: a) a képezde igazgatói, egyszersmind neveléstani rendes tanszék, b) egy mennyiség-természet-tudományi, továbbá c) egy történelem földrajzi rendes tanszék ellátására kötelezi, még pedig úgy, hogy az igazgató javadalma jövőre is egyenlő legyen a nagyenyedi főgimnáziumi rendes tanárok javadalmával; a másik két tanárnak javadalma egyenként 1200 frt alapfizetés, 240 frt lakásbér és öt izben 100—100 frtos ötödévi pótlék legyen.

Kötelezi a Bethlen kollegiumot arra, hogy a tanítóképző növendékeit díjmentesség, bennlakás és élelmezési jótétemények tekintetében, a kollegium főgimnáziumi növendékei mellett, az 1858 iki elvi álláspontnak megfelelőleg, maximális mértékű kedvezményekben részesíti.

2. Határozatilag kimondja az Igazgatótanács, hogy a jelenleginél magasabb színvonalra emelt tanterv magában foglalja mindazt, a mit az állami és konventi tantervek a tanítóképzés anyagául megállapítottak és kiszabtak.

3. E tanterv végrehajtására tart az egyházkerület — a Bethlen kollegium részéről alkalmazott három rendes tanerőn kívül — a) egy magyar s német nyelv s irodalmi rendes tanszéket; b) egy ének-zenei rendes tanszéket; c) hordozza a két-három óraadónak adandó tiszteletdíjakat, összesen 450 frttal.

A magyar s német nyelv s irodalmi tanszék javadalmát az egyházkerület évi 1200 frt alapfizetéssel, 240 frt lakásbérrel és öt évenként, öt izben 100—100 frtos szolgálati pótlékkal biztosítja; az ének-zenei tanszék javadalmát évi 1000 frt alap fizetéssel, 200 frt lakás bérrel és öt évenként, öt izben, 50—50 frtos szolgálati pótlékkal fedezi. Fedezi az egyházkerület a gyakorló iskolai tanító fizetését évi 700 frttal, 150 frt. szállásbérrel és öt izben 50—50 frtos ötödévi szolgálati pótlékkal

S mindezekre nézve elfogadja s jóváhagyja az igazgatótanács a bizottság által készített s a jelentéséhez csatolt összefoglaló kimutatást, mely a magasabb színvonalra emelt tantervet, a tanári munkabeosztást és az egész intézet fenntartása költségeit részletesen tünteti föl.

Tudomásul veszi az igazgatótanács a szervezet költségvetési ágából az egyházkerület terhére számított évi 540 frt kiadást is és a megjelölt jövedelmi for-

rásokat (a képezdei alap kamataiban 936 frt; a garasos alap jövedelmében 564 frt; évi járulékokban az egyházmegyék részéről 1000 frt; együtt 2500 frt.) arra a célra valóknak tartja; nem különben helyesli a bizottságnak azt a javaslatát is, mely szerint az egyházkerület terhére eső fedezetlen fenntartási összeg, mely évi 3340 frtra, vagy ha a rendelkezésre álló egyházkerületi fedezet egészen a konviktusra számítatik, 4500 frtra rüg, államsegélyért folyamodás útján a magyar államkormánytól kéressék évi fenntartási összegül.

Ez iránti határozatát azonban a nagyenyedi előjáróság nyilatkozata és a közelebbi közgyűlés határozata után és alapján kívánja meghozni s foganatba vétetni.

Örvedetes tudomásul vette Igazgatótanácsunk a közoktatási kormány értesítését arról, hogy a sepsi szent-györgyi kollegium részére évi 3200 korona fenntartási államsegélyt folyósított, úgyszintén a konventi elnökségnek azon értesítését, hogy a szászvárosi kollegium részére még évi 4000 korona s a székelyudvarhelyi kollegium részére, addig is, míg a szerződésileg biztosított összeg folyósíthatnák, ez évre 2000 korona fenntartási államsegélyt folyósított a közoktatási kormány. Magyar-décsai egyházközségünknek, iskolája államosítására vonatkozó határozata jóváhagyó tudomásul vétetett.

Ördögös-füzesi egyházközségünknek a papi terménykepe megváltására vonatkozó határozata megerősítést nyert.

Bürii egyházközségünk birtokvásárlásból származott adósságának törlésére központi tőkéjéből 1092 kor. kiutalását kérvén, kérése megadatik.

A Kolozskaleti egyházmegye részéről fölvetett kérdés folytán határozatilag kimondotta igazgatótanácsunk, hogy a rendszeres államsegélyt élvező lelkészeknek, a múlt 1899. évre fölvetett segély összegeit vissza fogja tartani a részökre megállapítandó állami fizetés kiegészítési összeg első részletéből, minthogy a fizetékiegészítés e rendszeres államsegély-összeg figyelmen kívül hagyásával, illetőleg részben a helyett van megállapítva.

Jóváhagyta továbbá igazgatótanácsunk kolozsvári kollegiumunknak a belfarkas-u 11. számú telke, valamint mezőzáhi birtokából 15 holdnak eladása tárgyában kelt határozatát s illetve szerződését, úgyszintén engedélyezte Bethlen-kollegiumunk indokolt előterjesztésére, hogy a Tövise és Diódon levő birtoka nyilvános árverésen eladassék.

Ezek után még néhány közigazgatási ügy letárgyalatván, az ülés véget ért.

r. s

Egyházi élet.

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

Egyházmegyénk május 17-én tartotta meg tavaszi közgyűlését Sz.-Udvarhelyen. Reggel 9 órakor már össze voltunk gyűlve a kollegium nagy termében. Tókos Jenő patakfalvi lelkész egy jól átgondolt, hitteljes szép imával emelte lelkünket Istenhez. Menyhárt András esperes megnyitójában rámutat arra, hogy a híres

„pax“ jelszó csak szemfényvesztés volt, mert hazánkban a felekezeti béke nagy mértékben meg van zavarva, mi a vezetők titkos és hallgatolagos jóváhagyása nélkül nem történhetett volna meg. Ez hazafiatlanság. Óva inti paptársait, hogy e térre az ellentábort ne kövesse, vezérelje tetteiket most is a krisztusi szeretet. Minden ponton megkezdődött a támadás, különösen a filiák és diaszpórákban s ezek között is kivált Dobóban foly a lélekkalászat. Itt az ultramontánoknak még a tanfelügyelő és megye is tolja szekerét. De int, hogy ne féljünk, mert úgy tetszik a fekete sereg azért támad oly hevesen. mert fél, zajjal akarja elnyomni az idő kerekének előre való gördülését. Buzdit, hogy a közönyt levetve legyünk buzgók hitünkben, kötelességeinknél többet tegyünk, ha hűtelen szolgák lenni nem akarunk. Az esperesi megnyitó éljenzéssel fogadtatott s jegyzőkönyvbe írása el lett határozva. A tagok számba vétetvén, az egyháziakon kívül ott látuk Dr. Gyarmathy Dezső kiváló buzgóságú gondnokot, Dr. Ráczkői Sámuel a legodaadóbb képviselőt, Sebessi Ákos gondnok levélben mentette ki magát. Bedő Ferenc főjegyző tette meg kimerítő jelentését az egyházmegyei tanács működéséről. Bágy magtár ügye és Parajd birtokeladása tekintetében történt felszólalás. Azonban az Esperes megnyugtató felvilágosításai után az egész jelentés jóváhagyó tudomásul vétetett.

Felsőbb leiratok rendjén olvastatott az ő felsége által 1898. évben alapított diszérem megkapásának lehetősége. A közgyűlés tagjai azonban nem lelkesültek ezen éremért, mert az önérettel megegyezőnek nem tartották, hogy valaki maga kérjen maga számára kitüntetést. Az Igazgató-tanács leiratát azonban az állami és községi iskolák tanítói énekvezérségére vonatkozólag megnyugovással vette tudomásul. A közpénztári nagy hátrálék jelzésénél Esperes úr határozott kijelentéseit, miszerint az egyháznak tartozásait ezután a lelkészek kongruájából is lefogja vonni — közgyűlés tudomásul vette. Egy közalapra vonatkozó leirat kapcsán Esperes úr jelzi, hogy évenként reformatiói perselypénz címén mily kevés gyűl be Esperes úr felhívja a lelkészeket, hogy e tekintetben többet tegyenek. Egyházmegyénk tiltakozik az ellen, hogy 1899-re is visszahatólag vettessék ki az országos gyámintézeti illeték.

Bekebeleztettek az egyházmegyébe Kálai István peteki, Hegyi Péter szentmártoni lelkészek, Vargyas Ferenc szolokmai tanító.

Alólírott ismertetése és javaslata alapján pártolja az egyházmegye a tiszai lutheránus egyházkerület állásfoglalását a budapesti egyetemen felállítandó protestáns theologiai fakultás tekintetében azon kikötéssel, hogy az érdekelt protestánsok által ajánlott tanárokat lehessen csak kinevezni. A tudományos színvonal biztosíthatóság, magyar nemzeti és magyarnyelvi követelményeknek megfeleljen. A jelenlegi theologiai alapok és esetleg akadémiák is érintetlenül hagyassanak. Joga legyen a protestánsoknak internatust berendezni és stipendiumokat alapítani. Ha a körülmények úgy hozzák magukkal, lehessen egy külön önálló theologiai akadémiát is felállítani.

Ugyanezen kerületnek határozatát magáévá tette a közgyűlés az 1848. évi XX. t.-c. életbe léptetése te-

kintetében is. Követeli annak példájára az államtól az ott felsorolt jogos segítségek megadását. Ezen kívül követeli az egyházmegye, alkalmazza úgy a kormány a papi kiegészítési törvényt, hogy a protestánsok az egyházi adót igazságosan és méltányosan vethessék ki.

A görgényi egyházmegye átiratát, illetve állásfoglalását a papi egyenruha tekintetében, a közgyűlés többsége nem tette magáévá. Mi egy kissé előttünk is érthetetlen volt, de megtörtént.

A közpénztári, gyámintézeti, közalap számadások elfogadtattak, kérelmek elbírálása megtörtént. Megkapták az özvegyek is az egyházmegyei gyámintézetből mult évi illetéküket. Volt 20 papi özvegy, egy osztalék 75 korona 80 fillér, 15 tanító-özvegy s árva, egy osztalék 35 korona 74 fillér.

A mi egyházmegyénkben még soha sem történt meg, nagy tevékenységű Esperesünk délután 6 órakor bezárta a közgyűlést.

Lajos János.
bögözi lelkész.

Az egyházi értekezletre jövő tagok szíves figyelmébe.

Szíves tájékozódásra és az érdekeltek tájékoztatására — a mire lelkésztársainkat szívesen kérjük — van szerencsénk a következőkre hívni fel a figyelmet:

1. Miután *a kedvezményes utazásra szóló „Igazolványokat“* még eddig nem kaptuk kézhez, hogy a kézbesítés késedelme ne okozzon, minden jelentkezett tagnak egyenesen címére fogjuk az Igazolványukat küldeni. Az esperes uraknak s esetleg másoknak is — a mennyiben rendelkezünk — egy pár darabot rezervába is, hogy azok is felhasználhassák, a kik talán az utolsó napokban határozzák magukat a feljövételre. A kiindulási vasuti állomás nem lévén minden személyre nézve ismerős előttünk, a kitöltetlen igazolványokat a használatba vevő kell hogy ki töltsen és pedig *az utazás megkezdése előtt.*

2. Az *elszállásolásra* nézve, a helyi elszállásoló bizottság buzgón fáradozik azon, hogy azok számára, a kik határozottan nem nyilatkoztak arra nézve, hogy ők szállodában fognak lakni — a mely esetben természetesen a szobák megrendeléséről maguknak kell intézkedniök — hitsorsosaink vendégszerető házánál szerezzen szállást. Az ily jelentkezettek elszállásolásáról a bizottság fog gondoskodni. A zavarok kikerülése céljából lehetőleg tájékozást szerez a bizottság arról, hogy rokonság, ismeretség stb révén kinek van már biztosított pri-

vátszállása. A mennyiben ezek tudomására jutnak a bizottságnak — s kérjük, hogy a kiknek idejük van ezt még tudatni, egy levelező lapon ne terheltessenek. *Nagy Károly theol. tanár* aának bejelenteni — azokra nézve a szállás kérdése elintézettnak tekintetik. A többiek elszállásolására nézve, miután most már rövid az idő arra, hogy mindenkinek otthonába küldhessünk értesítést arról, hogy kihez szállásoltattott el: a kolozsvári vasuti állomásnál *feltűnően jelzett helyen a kijáratnál lesz felállítva az elszállásoló iroda*, a hol a megérkezőnek azonnal kézbesítettni fog az előre elkészített *szállás-jegys* a tájékoztató számára kalauzokról is gondoskodva lesz, a kik szállásaikra elvezessék. Az előre nem jelentkezettek számára a bizottság csak azon esetben utalhat lakást, ha felesleges lakásokkal rendelkezik. Egyszerűbb hitsorsosaink számára — mert örvendetesen ilyenek is jelentkeztek — kolozsvári földész családok ajánlottak fel lakást.

3. A 7-én délben a sétatéren tartandó közebedre jegyek 1 frt 60 krj.-ért [3 korona 20 fillér] előre válthatók *a theologia épületében levő Papp László* kereskedésében, *Nagy Gábor kávéházában*, és *Gárdonyi Imre „Europa“ c. kávéházában* [a régi Kikakker-féle kávéház.]

* *

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület *Egyházi értekezletének* 1900. június 7 én és 8-án Kolozsvártt tartandó közgyűlésének *programmja.*

Június 6-án (szerda).

Délután 6 órakor *előértekezlet* a ref. theologiai fakultás dísztermében.

Este 8 órakor *ismerkedési estély* a Nagy Gábor »Központi Szálloda« című vendéglőjében.

Június 7-én (csütörtök).

Dél előtt $\frac{1}{2}$ 9 órakor gyülekezés a ref. theologia épületében (a lelkészek lehetőleg palástosan!)

$\frac{3}{4}$ 9 Felvonulás a belső-farkasutcai templomba.

9 Ünnepélyes istentisztelet, melyen imát mond Dr. Bartók György püspök; prédikál Vásárhelyi Boldizsár deési ref. lelkész.

Istentisztelet után:

Közgyűlés.

1. Megnyitót mond: Molnár Albert, theol. tanár.
2. Báró Bánffy Dezső önmagyméltósága beszéde.
3. Főtiszt. dr. Bartók György püspök beszéde.

4. A papi értekezlet »Egyházi értekezlet«-té való át-
alakulása; alapszabály módosítás a szétküldött
tervezet alapján.
5. Az egyházi értekezlet tisztikarának s választmányá-
nak megválasztása.
- Délután 1 órakor *kösebéd* a Lövöldében.
- 5 A választmány és bizottságok meg-
alakulása a theologia dísztermében.
- Este 8 órakor: Fáklyás tisztelgés a védnököknél (in-
dulás a ref. theologia épületéből).
A theol. fakultás ifjúságának Májálisa
a „Szeretetház“ javára.

Junius 8-án (péntek).

Délelőtt 9 órakor: A közgyűlés folytatása.

1. Egyházi életünk fejlesztésének eszközeiről.
Molnár Albert, theol. tanár.
2. A papi Értekezlet állapotáról s működéséről
beszámolót mond Bodor Géza esperes.
3. A protestánsizmus mai jelentősége. Nagy Ká-
roly, theol. tanár.
4. Vallomások és kérdések. Váró Ferenc, bethlen-
kollegiumi tanár.
5. Hit és tudomány. Bedőházi János, m.-vásár-
helyi tanár.
6. Fölolvasás, tartja Szász Béla, püspöki titkár.

TÁRCZA.

Pünkösztben.

*Egetverő magasra tör az ének.
Lelkem borongva messze multba száll....
A földre ime angyalok jövének,
S az emberekre égi munka vár....
Mi zür-zavar e földnek kis körében?
Együtt remél hát földi s égi lény?
Egetverő magasra tör az ének:
Jövel oh szentlélek!*

*Az éltető tavasz sugára játszik
A tarka rét s mező virágival.
A jó örül. S a bűn remegni látszik,
Szaladva rút, sötét hibáival.
Dicső napok! Midőn ezernyi tért meg....
S a Pál szavára lett egy új világ!
Egetverő magasra tör az ének:
Jövel oh szentlélek!*

*A mult idők sötét ködén keresztül
A hit, remény szelid világot ad.
Egész valód veszendő mindenestül,
E tényt magadtól hogyha eldobád.
Lelkem borogva messze multba téved....
S e fény sugára intve száll felém..*

*Egetverő magasra tör az ének:
Jövel oh szentlélek!*

*Jövel, jövel te mult idők Erénye!
Jövel a hit s remény világán át.
Őrök tavasz! Letűnt idők emléke,
Jövel megint, szívünk csodálni vágy.
Remegve nézek multad lénykörébe,
Szívem szorul s imába száll a szó....
Egetverő magasra tör az ének:
Jövel oh szentlélek!*

Ravasz Arpád

Különfélék rovata.

É r t e s i t é s.

A jun. 7-én tartandó értekezleti istentiszteleten a papok megjelenése palástosan történik. Így helyes. Jövöre a szabályt éppen szigorúan meg kell tartanunk. Most azonban senkit se tartson vissza az Értekezleten való megjelenéstől azon körülmény, hogy palástot valamely kényszerítő okból nem hozhat magával. Azonban hangsúlyozzuk, hogy most is lehetőleg minden pap palástban jelenjék meg.

Molnár Albert,
elnökhelyettes.

Dr. Bartók György püspök, mint egyhangú akarattal meghívott kolozsvári pap, a pünkössti második vasárnapon fog beköszönteni. Ez ügyben ma délután presbyteri gyűlés tartatik.

A **ref. theol. fakultás** ifjúsága 1900, junius 7-én az egyházkerületi papi értekezlet alkalmából majálist rendez, s így az egyházkerületnek Kolozsvárt összeseregülő fejei és előljárói nemes szórakozást is találhatnak. A meghívók már szétküldettek A ki valami véletlen folytán esetleg még nem kapott meghívót, forduljon egy levelező-lapon a majálist rendező bizottság elnökségéhez (külmagyar utca 1. sz.).

Az **aranykúti ref. templom** május hó 28-án szenteltetett föl. A magasztos szertartást **Kenessey Béla** egyházkerületi főjegyző püspökhelyettes végezte. A díszes közönség között ott volt a széki egyházmege papsága, Somkerek Miklós esperessel élén. Úrvacsorai beszédet Nagy Károly theol. tanár tartott. A templomszentelési ünnepélyvel kapcsolatban tartatott meg az aranykúti Emke iskola felavatási ünnepélye is.

Megható konfirmációi ünnepély tartatott május hó 27. napján m.-vásárhelyi ref. egyházközségünkben. Ez ünnepélyről szóló Értesítőből látszik, hogy folyó évben ott 252 növendék konfirmált. Ünnepi beszédet **Tóthfalusi József** lelkész aia. tartott. Úrvacsorai előkészítő beszédet **Trözner Lajos** h. tanár és a lelkész aa. A konfirmált ifjakat a gyülekezetnek bemutató beszédet pedig **Kobóri János** koll. fölszentelt tanár tartotta.

Déván, Szóts Sándor lelkészársunk egyházközségéből is vettünk értesítést, mely az ottani ünnepélyes menetű konfirmációról ad örvendetes hirt.

A **Baldácsy-alapítvány** f. hó 21-én tartotta közgyűlését Budapesten. Elnökölt Tisza Kálmán. Az alapítvány jövedelméből 44,000 frt. jut a kerületeknek.

Egyetemes énekügyi bizottság. E bizottság albizottsága f. hó 9. 10-én gyűlést tartott S. Alja-Új helyen. A bizottság tagjai előterjesztették a rithmizált dallamokat. A régiak közül 85 dallamot rithmizált, az újak közül 10—12.

A bizottság munkálatát az őszön fogja az énekügyi bizottság elébe terjeszteni.

Játékdélutánok. A kultusz-miniszter kiadta 29954 sz. rendeletét a középiskolák alsó négy osztálya játékdélutánjai iránt. Egy játékdélután ideje 2 óra.

A tiszáninneri reform. egyházkerület máj. 16-án kezdette meg gyűlését Miskolcon, Kún Bertalan, püspök és br. Vay Béla, főgondnok elnöklésével.

A gyűlésen a következők történtek.

Kún Bertalan püspök megtette évi jelentését. Panaszolkodik jelentésében a protestans szellem és öntudat hanyatlása miatt. Rámutat a reversalis hajszára, s arra is, hogy meggyengült bennünk az életfenntartó erő.

De ezt a bajt orvosolni lehet, ha eleveenségre ébresztjük a prot. közszellemet, hogy birjunk tudatával annak, hogy az autonomia áldozatokat kíván.

Kifejezi azt is, hogy bajaink oka szegénységünk. Ugyiszintén azt is mondja, hogy az 1848. XX. t.-ben kifejezett egyenjoguságunkat csak részben hajtja végre a congrua.

A püspöki jelentés után a gyűlés kimondta, hogy a népiskolákban a kézikönyvet mellőzik, csak példatárt használnak.

A középiskolai tantervet áttették a Tanártestületekhez.

A közgyűlés a ref. tanítók országos egyesületének Miskolczon tartandó közgyűlésére 200 korona segélyt szavazott meg.

Az erdélyi püspöki cím kérdésének birálatába most nem bocsátkozott a közgyűlés.

Bevárja, hogy a kultuszminiszter feleljen a konvent felterjesztésére. A felelet, ha nem orvosolja a sérelmet, az egyházkerület megtalálja módját; hogy határozott állásfoglalásának kifejezést adjon.

Az esperesek fizetésemelése kérdését áttette a pénzügyi bizottsághoz.

Szuhay Benedek Egyházlátogatás című közérdekű munkájának kiadhatására 200 koronát szavazott meg a gyűlés.

Azt is kimondta a közgyűlés, hogy október 31-ét az összes kerületi iskolákban megünnepeljék. —h.

A tiszántúli ev. ref. egyházkerület is május 16-án kezdte meg közgyűlését Debrecenben Kiss Áron püspök és gr. Degefeld József, főgondnok elnöklése mellett. Imádsággal nyitotta meg a gyűlést a püspök. Azután megtette püspöki jelentését. Egyszersmint azt is kifejezte, hogy lelkének legfőbb vágya, hogy Debrecenben prot. egyetem legyen.

Ezek után bizottságokat küldöttek ki az alábbi ügyek tárgyalására. A lelkészi nyugdíjintézet létesítésére, melyre véleményt az esperesi kar fog mondani. Az állami theol. fakultás létesítésére vonatkozólag a theol. tanári kar fogja véleményét megadni. A Nyiregy-

házán létesítendő leányinternatus javára 3 éven át 2—2 ezer korona segélyt szavaztak meg.

A közgyűlés utasította a debreceni főiskola igazgatótanácsát, hogy készítsen szabályzatot, mely a joghallgatók között mind inkább fokozódó párhajmániát beszüntesse. Ugyiszintén arról is gondoskodjék, hogy ne legyen olyan nagy a nemvizsgázók száma. Gondoskodjék, hogy az ifjuság korcsmázása és kávéházi mulatozása korlátoztassék.

Örömmel vette iudomásul a közgyűlés, hogy dr. Bartha Béla és dr. Kérészy Zoltán jogtanárok megszerezték a magántanári képesítést. Az egyházkerület szükségesnek tartja az adót birtokarány szerint rendezni.

Kiss Áron, püspök jelenti, hogy az egeri érsek nem válaszolt a t-szentmiklósi zárdába járó reform. vallásu növendékek vallástanulása érdekében tett megkeresésre.

Meszlényi, szatmári püspök, a szatmári zárdába járó reform. növendékek vallástanítására vonatkozólag válaszolt. A válasz az, hogy a zárdába reform. növendékek illetékes lelkészüktől nyert osztályzattal mehetnek felsőbb osztályba.

A Dóczy Imre által kidolgozott, s a gymn. igazgatók számára szolgáló Utasítást a közgyűlés elfogadta.

Kimondotta a közgyűlés, hogy a békési gymnaziumnál a jövő iskolai évre fel kell állítani a VII. osztályt. —h.

Pályázati hirdetés. A kolozsmonostori m. kir. gazdasági tanintézet igazgatósága a tanintézet konviktusában az 1900—1901. tanévben betöltendő **7 állami alapítványi ösztöndíjas** (ingyenes) helyre ezennel pályázatot hirdet. Ezek a helyek a tanintézetbe belépő I-ső éves hallgatóknak vannak első sorban fenntartva. Az ezen helyek elnyeréséért való folyamodványokat következőleg kell felszerelni:

Az állami alapítványi ösztöndíjas helyeket illetőleg: Ezen helyeket az alapítvány értelmében kizárólag csak az erdélyrészi megyékben (a tulajdonképeni erdélyi megyékben és a volt „kapcsolt részekben“, azaz a volt Kraszna-, Közép-Szolnok- és Zarándmegyékben és Kővárvidéken) született iskolai tanulmányukat sikerrel végzett, vagyontalan ifjak nyerhetik el. Az ösztöndíj áll: teljes élelmi ellátásból, az intézetben lakás, fűtés és világításból, ingyenes ágyneműekből és ezek mosatásából, betegség esetén ingyenes gyógykezelésből.

Az ezen helyekért való bélyegmentes folyamodványokhoz melléklendő: 1. Iskolai bizonyítvány legalább 6 gymnasiumi, reáliskolai, vagy polgári iskolai osztályról, vagy a kereskedelmi iskola (akadémia) vég bizonyítványa. A kik több osztályt végeztek, vagy érettségi vizsgát tettek előnyben részesülnek. 2. Keresztelő levél a születési hely s betöltött 16 éves kor igazolása. 3. Szegénységi bizonyítvány (melynek a főszolgabíró, illetőleg a városban a rendőrkapitány által láttamozva kell lennie). 4. Orvosi bizonyítvány az egészséges, ép testű és a himlő ellen való védőtás igazolására. 5. Szülői vagy gyámi nyilatkozat arról, hogy a folyamodó részére 83 koronára menő összes díjakat leteszik és a folyamodó egyéb szükségleteiről (taneszközökről, ru-

hátról, szükség esetén tűzoltó zubbonyról) kellőleg gondolkodnak.

A folyamodványban felsorolandók még: a folyamodó illetőségi helye, szüleinek állása, tartózkodási helye, testvéreinek száma és kora, továbbá, hogy árva-e vagy nem.

A folyamodványokat a m. kir. Minister Úr Ö Nagyméltóságához címezve f. évi július hó 15-éig *a m kir. gazdasági tanintézet igazgatóságához Kolozs-Monostoron, posta ugyanott*, kell benyújtani

A tanintézetre künlakó hallgatók is fölvételnek és számukra a beiratkozási határidő folyó évi október 1-8-ig tart

Az intézeti „Szabályokat“ kívánatra megküldi az igazgatóság.

Kolozsvár, 1900. május hó 10 én.

Dr. Szentkirályi Ákos, igazgató.

Évzáró ünnepély. A kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás e hó 31-én, csütörtökön délután 5 órakor a fakultás disztermében, nyilvános évzáró ünnepélyt tart. Az ünnepély műsora igen változatosan s érdekesen van összeállítva. A siker bizonyára nem marad el s a régi jó hirnevű ünnepélyek most sem fognak kivánni valót hagyni maguk után.

Diákok br. Kemény Zsigmond sirjánál. Kegyeletes ünnepélyt rendezett vasárnap a kolozsvári ev. ref. gimnázium ifjúsága. A reggeli órákban kirándulást tettek Pusztá-Kamarásra. Felkeresték ottan br. Kemény Zsigmond sirját, megkoszorúzták azt és kegyeletes ünnepélyt tartottak ez alkalmából. Kovács Dezső tanár ünnepi beszéde után Baló László szavalt, Kiszely István alkalmi beszédet mondott. A kirándulásban 48 tanuló 5 tanár vezetése mellett vett részt. Az ünnepély után mindannyian br. Kemény József, a nagy regényíró unokaöccsének vendégei voltak.

Tanuló-társak 30 éves találkozója. 1870. Julius 2-4 napjain a maros-vásárhelyi ev. ref. kollégiumban 32 ifju tett érettségi vizsgát. Megfogadták egymásnak, hogy 30 év múlva, vagyis 1900. július hó 4-én, ha Isten megtartja őket, ismét-összegyűlnek az alma mater falai között, felujítani lelkeikben a régi barátság emlékeit. A 32 tanulótárs közül meghalt azóta 10, életben van 17, életben léte és tartózkodási helye nem tudatik 5-nek. Életben vannak: Antalfy Elek polg. isk. tanár (Sepsi-Szt.-György), Bari Zsigmond koll. pénztárnok (M.-Vásárhely), Farkas Károly ev. ref. lelkész (Póka-Keresztúr), Gámán Farkas birtokos (M.-Vásárhely), Gróf Haller János udvarhelymegyei volt főispán (Homoród-Hévíz), Havadtói Gerő ev. ref. lelkész (Körös), Kendeffy Domokos kir. törv.-széki elnök (Beszterce), Kiss Péter ev. ref. lelkész (Pata), Magyarai Sándor birtokos (Jedd), Nagy Lajos főszolgabíró (Szamosujvár), Dr. Pap Domokos kir. törvsz. elnök (Déva), Pap István ev. ref. lelkész (Sz.-Kocsárd), Petri Elek ev. ref. theol. akad. tanár (Budapest), Szóts Farkas ev. ref. theol. akad. igazgató (Budapest), Szóts Sándor ev. ref. lelkész (Csombord), Zsombory Miklós megyei írnok (M.-Vásárhely). Nem tudható, élnek-e és hol? Dobay Gyula, Imreh Antal, Simon Pál, Tökés Ferenc, Vlád Ödön. A nevezett ifjak tanárai közül életben vannak: Bihari Sándor (M.-Vásárhely), Elekes Károly Károly (N.-Enyed), Deák József (Kolozsvár), Koncz

József (M.-Vásárhely) és Szabó Samu (Kolozsvár). A találkozási ünnepély hálaadó imával kezdődik a m.-vásárhelyi várbeli templomban, hová az érdeklődő közönség is tisztelettel meghívatik. Az alkalmi imát alólírott tartandja. A rendező bizottság nevében Szóts Sándor dévai ev. ref. lelkész.

Köszönetnyilvánítás. Az ig. tanács útján értesültünk Br. Kemény Kálmán egyh. kerületi főgondnok önmagyméltósága és az anyaszentegyház közintézményei iránti áldozatkészségben páratlan neje: Br. Bánffy Polli:éna ő kegyelmessége újabb adományairól, melylyel a palota-ílvai templom felépítését és berendezését lehetővé tenni kegyeskedtek értékes telket ajándékozva a templom elhelyezésére, hathatósan segítvén az építés foganatosítását, végül klenodiumokkal is ellátva ezen új szentegyházunkat, mely fajunk térfoglalásának és hitünk magasztosságának hirdetése mellett önmagyméltóságaik páratlan áldozatkészségének, hithűségének és kegyességének örök emlékezetét is fenn fogja tartani, buzdító és lelkesítő például a késő utódoknak.

Ugyanezen alkalommal értesültünk arról is, hogy id. Éltető Albert egyh. megyei főgondnok ur és kedves neje nagymennyiségű építési anyagot ajándékoztak a jóni templom renoválásához s hogy a toplicai templomot értékes szószéktakaróval, palota-ílvai templomunkat pedig ezüst úrasztali tányérral ajándékozták meg. . . . Fogadják hálás köszönetünket.

1900. aprillis hó 8-án történt confirmatio alkalmával felhívtam a confirmáló ifjakat, hogy tehetőségök szerint adakozzanak a papi árvák részére. Nevezett ifjaktól név szerint következő adományokat vettem kézhez, készpénzben: Pálfi Jánostól 10 fill. Sándor Ignáztól 10 fill. Fankó Árontól 10 fill. Sándor Lajostól 20 fill. Király Mózesből 20 fill. Pálfi Elektől 10 fill. László Jánostól 20 fill. Jakab Lajostól 20 fill. Szabó Ferencből 10 fill. Vajda Mózesből 10 fill. Incz Vilmától 20 fill. Simó Rózától 20 fill. Lázár Rózától 10 fill. Király Rózától 10 fill. Lakatos Vilmától 10 fill. Veres Elizától 10 fill. Elek Julától 10 fill. Lajos Máriától 10 fill. Várdi Rezitől 10 fill. Összesen 2 k. 40 fill. *Lőrinci József*, ref. pap (Fennti összeg tévesen hozzánk küldetett be s mi tettük át a közpénztárba. Szerk.)

Köszönet főtiszteletű és méltóságos *Dr. Bartók György erdélyi ev. ref. püspök úrnak*, ki nt. Szilágyi Farkas nagyenyedi ev. ref. lelkész afiához, mint a nagyenyedi egyházmegye megbizottjához, 200 (*Kettőszáz*) *koronát volt szives a napokban küldeni*, megboldogult *dr. Kovács Ödön siremlékére!* A néhai nagy nevű theologiai tanárnak legméltóbb tanítványa róttá le a kegyelet adóját e tekintetben is. Őt talentumot kapott Őt talentummal s mindazzal, mit ez gyümölcsözött számol be a hálás tanítvány, ezen a téren és Isten országának nagy birodalmában. Legyen neve, élete, igehirdetése, munkálkodása, szép példaadása vezérlő fény mielőttünk sok számos évekig, hogy vezetése alatt megvédhessük, megerősíthessük Krisztus egyházát! Isten kegyelméből szerezhessünk olyan erősséget az Ő országának e földön, közelebb édes magyar hazánkunk erdélyi részében, hogy azon a pokol kapui se vehessenek győzedelmet!

Maros-Ujvár, 1900. május 21-én. *Jancsó Lajos*, egyhm. főjegyző. (Előbbi nyugtázás a „hivatalaos lap“ 1893. évi 13. és 14. számában).

Hivatalos rész.

2133—1900. KÖRLEVÉL.

Az erdélyi ev. ref. kollegiumok méltóságos t. Előljárási részének.

Tudomás és címek által leendő felkarolás végett közöljük a közoktatásügyi m. kir. miniszter úr 34.579 ---1900 számú intézkedését a mint következők:

„A tanuló ifjúság testi nevelésének hathatós eszköze a rendszeresen vezetett játék, a miért is eleve gondoskodtam arról, hogy a jövő 1900 1901 tanévtől kezdve a középiskolai tanulók alkalmas játéktérre, tanáraik vezetése mellett iskolai játékok alakjában is végezhesenek tesüket edző gyakorlatokat.

Súlyt fektetek azonban arra is, hogy e játékok vezetése és felügyelete minél avatottabb kezekben legyen, a mely czélból folyó évi július hó 1-től július hó 8-ig terjedő tanfolyamot rendezek, hogy ily módon középiskoláink tornatanítói a játékok szakavatott vezetőivé váljanak és hogy az ifjúságban azok iránt amúgy is fellelhető hajlamot és kedvet a lehető leg-helyesebb irányba terelhessek.

E tanfolyam gyakorlati és elméleti részből fog állani, részletes tervét később fogom közölni.

Részt vehetnek benne első sorban középiskolai tornatanítók és tornatanítással megbízott, illetőleg a tornatanításra középiskolai fokon képesített tanárok, másodsorban esetleg egyes olyan középiskolai tanárok is, a kik a játék-délutánok vezetésére hivatást és hajlandóságot éreznek, számszerint ötvenen, a kik a meny nyiben a rendelkezésem alatt álló középiskolákban működnek, vagy tornatanítónak való kineveztetésüket a vallás és közoktatásügyi kormány részéről nyerték, hetven (70) korona segélyben fognak részesülni.

A tanfolyamba való felvételért folyó évi június hó 1-ig kell a szabályszerű hatósági úton hozzám folyamodni.

Kolozsvárt, 1900. május hó 21-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

*601—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *székési* IV. oszt. lelkészi állomásra pályázat hirdetik.

Javadalom: szép és jó lakás, kert és melléképületeken kívül 55 kor. 20 fill; munka. 1200, illetve a lelkészi fizetés állami kiegészítéséről szóló törvény teljes végrehajtása után 1600 korona. Ez összegben az 1600 koronáig való állami kiegészítés 1164 korona 32 fillért tesz ki, a 14 hold tagosított szántóból és kaszálóból álló kanonika porció jövedelme pedig 67 korona 44 fillér értékű; a fent maradó összeget pedig különféle források szolgáltatják.

Pályázati határidő folyó évi június hó 24., mely időig a kellőleg fölszerelt pályázati kérések n. t. Ravasz János esperes afiához Nyárad-Szeredába küldendők.

Kolozsvárt, 1900. május hó 29-én.

Dr. Bartók György,
erd. ev. ref. püspök.

1866—1900. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett *detreheimi* körlelkészi állomásra pályázat nyittatik.

Ezen állomás 1200 korona javadalommal és 400 korona fuvardíjjal, összesen tehát 1600 korona jövedelemmel van összekötve.

Ez összegben 400 korona központi javadalom, 731 korona 32 fillér már kiutalt állami kiegészítés, és 25 hold 1287 négyszögöl kanonika porció 176 koronára értékelt jövedelme is bentfoglaltatik.

Kellőleg fölszerelt kérvények f. é. Junius hó 23-áig dr. Bartók György püspök afiához küldendők Kolozsvárra.

Kolozsvártt, 1900. Május 30-án.

Maksay János,
titkár h.

Dr. Bartók György,
elnök.

640—1900. MEGHÍVÓ.

A küllői ref. egyházmegye m. t. világi képviselőit, a tiszteletes urakat, valamint a kántor-tanítók választott képviselőit tisztelettel meghívom Dicső-Szent-Mártonba, a szokott helyen tartandó rendkívüli közgyűlésre, június hó 11-én d. e. 9 órára, melynek tárgyai:

1. Elnöki megnyitó.
2. Isteni tisztelet, melyen b. e. Szilvássy Sándor egyházmegyei főgondnok felett emlékbeszédet tart tiszt. Hegyi Károly dicsőszentmártoni körlelkész.
3. Egyházmegyei szabályrendeletek ismertetése s 2-ik §-ának a méltóságos Igazgató tanács leiratához képest módosítása.
4. A papi egyenruha egyformásításának kérdése, nt. Zajzon János főjegyző javaslata s előterjesztésével bevezetve.
5. Egy világi tanácsbíró választás.
6. Jelölés egy főgondnoki s a mennyiben a főgondnok az algondnok urakkal lesz elválasztva, a mi valószínű, jelölés egy algondnoki állásra is.
7. Közgyűlésig beérkező sürgős ügyek ellátása.

Közgyűlés után papi Értekezlet fog tartatni, melyen felolvass Nemes Árpád esperes a gyakorlati lelkészet köréből. Vita tárgyát fogja képezni a fiókkörök újra szervezése s az értekezleten felvetett fontosabb kérdések elbírálása.

Sziveskedjenek a tiszteletes urak a világi és tanítói képviselő urakat a közgyűlésre idejekorán meghívni s annak idejéről értesíteni.

Maros Ugra, 1900. május 21.

Nemes Árpád,
ref. esperes.

Irodalmi újdonság!

NOVÁK LAJOS
REFORMÁTUS TEMETÉSI ÉNEKTÁRA

kapható:

Trócsányi Bertalan könyvkereskedésében
Sárospatakon.

Egy példány ára: 1 korona 40 fillér, melynek előleges beküldése után a könyv bérmentve küldetik meg